

KUMLA JULBLAD

1944

15:de ÅRGÅNGEN

Utgivare:
Nils Helander

Då Ni ämnar bygga . . .

lönar det sig att samarbeta med oss angående
förmånliga byggnadskrediter

Besök oss!

SKANDINAVISKA BANKEN, Kumla

Allt i modern *H*ÄRVÅRD!

Ansiktsbehandling - Manicure - Brudklädsel
Krona, Slöjor och Diadem uthyres

MAGGIES

Damfrisering

Stationsgatan - Tel. 70632

DET BLIR EN BRA JUL
ÄVEN I ÅR

tack vare vårt goda lager av ransonerade
och icke ransonerade varor. Specerier
Kaffe, Konserver, Julgotter m. m.
LÄMPLIGA JULKLAPPAR!

ERIC ERICSSON
K U M L A

Telefoner: 703 98, 704 99

Inte bara till Jul

utan hela året gör Ni klokt i att göra
SKOINKÖPEN hos

SKOCENTRALEN
Kumla

Affären med det stora urvalet!

BJÖRKMANS
Konditori

REKOMMENDERAS!

Moderna lokaler lämpliga för förenings-
samkväm, begravn. m. m.

TORGET, Kumla

Tel. 701 84

Gör

*J*ulaffärerna

STRÖMZÉNS

Garn- & Triksåffär

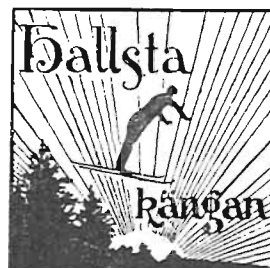
Skoindustrien har gamla
yrkestraditioner i Kumla

I snörlik vintertid

finns inget härligare än att få spänna på skidorna
och hasta iväg bort mot de stora vidderna . . .
För att känna den riktiga tjusningen i skidandet måste
Ni ha varma och präktiga skidpjäxor. Använd

MORA

eller

Under alla årstider

är **PATRULL**

den verkligt slitstarka arbetshängan

A.-B. Kumla Skofabrik

För vår skull

»I kännen ju vår Herres, Jesu Kristi, nåd, huru han som var rik, likväl blev fattig för eder skull, på det att I genom hans fattigdom skullen bli rika.»

Paulus.

Kristus steg ned till oss från sin härlighets himmel. Han upphöjdes inte till att bli Guds Son, han var det före världens grundläggning och iklädde sig i tidens fullbordan mänsklig gestalt. Johannes säger, att han var hos Gud och var Gud och blev kött och bodde ibland oss. Detta skedde för vår skull och innebar för Kristus att avsäga sig sin härlighet, rikedom och ära och bli fattig för vår skull. Papini säger, att Jesus var den ende frivilligt fattige, som någonsin levat på vår jord.

Han blev fattig på ägodelar. Själv säger han, att »rävarna hava kulor och himmelens fåglar hava nästen, men Människosonen har ingen plats, där han kan nedluta sitt huvud». Men fattigdomen innebar inte betryck för honom. Han visade andens suveränitet över materien, då han i sin fattigdom gick omkring och gjorde väl och hjälpte alla, som det heter i skriften. Kärleken betyder alltid mer än ägodelarna. Kristi kärlek var gränslös, då han utblottade sig fullständigt för att kunna nå alla och göra alla rika.

Han blev fattig på erkännande här i världen. Han, som i sin himmel hade till sitt förfogande legioner änglar, vilka ständigt hylade honom, fick här på jorden möta mest illvilja, hån och begäbbelse från sitt första framträdande till den nesliga korsfästelsen. Kristus bars i sitt stora frälsarverk av medvetandet om, vad han led av sin samtid, det skulle komma millioner människor till godo, därför härdade han ut och visade oss idealets storhet framför mänskligt erkännande och beröm. De andliga rörelsernas förgrundsmän ha fått känna på denna fattigdom och samma är förhållandet med de ideella rörelsernas pionjärer.

Han blev också fattig på vänner. Av evangeliernas berättelser framgår, att i hela Jerusalem fanns det inte ett härbärge för Jesus, utan han måste om aftnarna vandra ut till Betania, då han bevistade högtiderna i templet. Endast några få nämnas som den store Undergörarens vänner. Han mottogs vid sin födelse i ett stall, ty »för dem fanns icke

rum i härbärgen», heter det. Vid ett annat tillfälle säger han till sina närmaste lärjungar: »Icke viljen väl också I gå bort?», och då han gick smärtornas väg upp till Golgata kulle, måste knektarna tvinga en okänd man att bära korset åt den dignande Frälsaren — ingen vän trädde hjälpande fram. I denna fattigdom levde och dog han för vår skull, för att vi skulle bli rika.

Den rikedom som Jesus, vår Frälsare, genom sin fattigdom vunnit åt oss är omätlig. Hela den civiliserade världen vet vilka förmåner kristendomen skänkt åt enskilda och hela folk. Ingen har starkare än Jesus poängterat människovärdet: »Vad hjälper det en människa, om hon vinner hela världen, men förlorar sin själ». Förståelse och sympati skänktes oss genom Jesu kommande. Den kristna julen, som är glädjens och den bevisade vänskapens stora högtid, bär ett ovettydigt vittnesbörd härom. Allt socialt reformarbete förlorar till stor del sitt värde, om inte Kristus får stå i dess centrum och vara den drivande kraften. Han befriar oss genom sin renhet från den synd som ödelägger alla livets värden, han lyfter oss ur både lastbarhetens och girighetens djupa fattigdom och ställer oss genom sin förvandlande kraft i harmoni med sitt program för mänsklig samlevnad: »Allt vad i viljen att människorna skola göra eder, det skolen I ock göra dem». Om inte fridens och glädjens budskap, som tonar i bönehus och kyrka, skall bli ett fromt talesätt och uttryck för god ton vid en traditionell högtid, är det nödvändigt, att Jesus får komma in i våra hjärtan och hem. Får han komma så till oss under denna julhögtid, då skall den fattige få mer än en allmosa, han skall få rätt att leva som andra. Varje god gärning skall få sin rätta uppskattning, vemhelst som utfört den och vänskapens banden skola knytas över parti-, skrå- och klassmurar, och vi skola varje dag erfara den välsignade julglädjen och dito friden i vår sargade och slagna värld.

O. K. STORM.

Gustaf Willén
under Kumlatiden

Drag och episoder ur en Kumlapastors liv

Av Valdemar Willén

I den väl hundrahövdade raden av komministrar i Kumla alltifrån den äldste kände, »herr Carl», år 1484 och till Gunnar Jönsson år 1944 hör *Gustaf Willén* avgjort till de särpräglade. Säkertligen voro många i raden mera lärda än han, rikare begåvade, större vältalare, säkrare ritualister och kanske rappare expeditionskarlar än han. Men ifråga om personlig fromhet, helgad ansvarskänsla, brinnande nitälskan för själarna, offervilja och flärdfrihet står *Gustaf Willén* — den folkliga väckelsepredikanten — i främsta ledet, kanske som *primus inter pares*.*)

Här i Kumla, där han verkade åren 1883—1892, var den andliga jordmänen väl beredd för hans utsäde; närmast genom kyrkoherde Falks och hans predikande skollärares verksamhet och genom tvenne väckelser, som på 1870-talet gingo över orten. *Willén* var aggressiv, orädd och outröttlig, då det gällde att nå människorna med frälsningens budskap. Honom var det ej nog att stora skaror — även långväga ifrån — samlades kring hans predikstol. Nej, varhelst han befann sig, på vägar och gårdar, i bönehus, stugor och järnvägskupéer, överallt sökte han komma till tals med människorna om det enda nödvändiga. Bokstavligen följde han i detta avseende Pauli maning till Timoteus att »i tid och otid predika ordet, tillrättavisa, bestraffa och förmana med all saktmodighet och undervisning». En av *Willéns* söner har haft vänligheten att för Kumla Julblads räkning teckna ned några barndomsminnen, som klart belysa faderns mentalitet och metoder i detta avseende.

Den yttre ramen kring *Willéns* liv är enkel. Han var bondson från Mosjö och född år 1841. Tidigt föräldralös togs han om hand av anhöriga i Vintrosa, där han framlevde strävsamma barnoms- och ungdomsår. Femtonårig blev han »väckt» — till lagträl — (hans eget uttryck) och först 28-årig fick han hel och full frid med Gud. Den första utbildningen för sin tjänst som ordets förkunnare fick han i pastor Ahlbergs kolportörskola. Först 1871, således vid 30 års ålder och efter avgångsexamen vid Uppsala privata elementarläroverk inskrevs den strävsamme dagakarlén och formannen som student vid Uppsala universitet. Efter avslutade teologiska studier tjänstgjorde han ett år som lärare vid Evangeliska Fosterlandsstiftelsens Missionsinstitut. År 1875 prästvigdes han och blev efter några smärre förordnanden 1877 vice komminister i Edsberg. 1883 utbyttes detta förordnande mot ett liknande i Kumla, där han 1885 utsågs till ordinarie och verkade sedan här till 1892, då han av patronus, greve Knut Posse

*) den förste bland likar

på Bergkvara kallades till kyrkoherde i Bergunda och Oja församlingar i Småland. År 1905 återbördades han till hemprovinssen som vice pastor i Edsberg och Hackvad och tillträdde som ordinarie kyrkoherdetjänsten påföljande år. I september 1919 slutade den trogne Gudstjänaren sitt strävsamma liv. »Jesus Kristus» voro de sista orden, som gingo över hans läppar.

Under åren 1883—1892 var min numera avlidne far, *Gustaf Willén*, sedermera kyrkoherde i Edsberg och Hackva, komminister i Kumla. Alltemellanåt brukade han för utträttande av ett eller annat ärende följa med tåget från Kumla station intill Örebro. Därvid passade han ofta på att slå sig i språk med en och annan av sina församlingsbor, som också hade något att uträtta i staden. Under bön till Gud om hans hjälp att kunna vara den person, som han sålunda kom i samtal med, till största möjliga hjälp och nytta, försökte han alltid komma underfund med, vad som förorsakade personen ifråga de största bekymren i livet. Och hade han bara väl lyckats komma till klarhet i detta avseende, så försökte han sedan genom att citera lämpliga bibelord bringa vederbörande tröst och uppmuntran. »Men märk väl», brukade han säga, »att de här löftesorden av Gud inte äro till någon nytta, om man inte av uppriktigt hjärta ber Gud om nåd att kunna tro på dem. Endast tron kan göra dem välsignelsebringande».

En lantman, vars största bekymmer i livet var, att hans hustru sedan några år tillbaka led av periodisk sömnlöshet och nervositet, vilken sjuklighet nödvändiggjorde långa tiders vistelse på sjukhem och vid hälso-brunnar, sade sig under ett samtal med far vid en tågresan mellan Kumla och Örebro rent ut inte kunna få någon tröst av Guds många nådeslöften. Han ville men kunde inte längre tro på dem, klagade han. Hur ofta hade han inte bätt Gud om hälsans gåva för sin maka, men det hjälpte ju inte, menade han ej utan bitterhet.

»Hela felet med er är nog, att ni inte vill tro», sade far inte utan skärpa. »Ni tycker inte, att hjälpen ni ber om kommer fort nog — ni vill inte låta Gud, som alltid hjälper dem, som åkalla honom i nöden i sinom tid, bestämma den lämpliga tidpunkten för

Förlovnings- och Vigslingor

JULKLAPPAR i Guld, Silver och Tenn. Nysilver, nya modeller. Väggar
Fickur och Armbandsur Gammalt guld och silver uppköpes

A.-B. Elias Englunds Guldsmedsaffär

TELEFON 703 01

sin »hjälpsändning», utan ni fordrar, att Gud ska komma med hjälpen, när det passar er. Och när Gud inte gör det utan dröjer med hjälpen, så förlorar ni tålmodet utan knotar som ett självsvaldigt barn, när det inte genast får, vad det pockar på. Och så inbillar ni er själv, att ni inte kan tro, när det i själva verket förhåller sig så, att ni inte vill tro».

Det kan ju synas vara ett väl hårt tal, till en person i ovannämnda sorgliga omständigheter. Men far menade i alla fall absolut inte att, så att säga, läxa upp mannen ifråga. Han ville väl medveten om, att tron på Gud och hans löften till stor del är en viljesak, genom sitt till synes hårda men dock så innerligt välmentat yttrande rädda en medmänniska i själslig nöd från att förlora den tro på Gud och hans vilja och förmåga att hjälpa i nöden, som far förstod var absolut nödvändig för den stackars mannen att hålla fast vid, om han överhuvudtaget skulle kunna utan allvarlig och kanske förgörande skada för sin själ komma lyckligt igenom den »nödens mörka tunnel», vari han då befann sig. Ty far var en nitisk själasörjare, som inte blivit präst för brödstyckets skull utan tog sitt prästerliga kall på fullt allvar och samvetsgrant sökte lyda sin Herres och Mästares maning: »Föd mina fårl!»

Far fortsatte sitt tal med att uppmana mannen till att enträget och uthålligt anropa Gud om hjälp i ödmjukt tålmod. »Bed Gud om en fast och sann tro på hans nådeslöften, så skall ni få se, att det först ljusnar både inom och utom er, och se'n kommer Gud med hjälpen — i sin behagliga tid», slutade far.

Lantmannen, som till att börja med tog ganska illa vid sig av fars stränga tal, besinnade sig emellertid efterhand och följde fars välmentat råd att be Gud stärka hans tro, som var nära, att förintas i prövningens eld. Därmed var han också räddad från att sjunka ner i mörker och förtvivlan. Och den tid kom också, då hans trosvisshet fick sin belöning.

Bland Örebroresenärerna från Kumla var också en medelålders robust bondkvinna, som alltemellanåt brukade fara in till staden för att där försälja ägg och diverse lantbruksprodukter. Det var en ganska bra bit att gå ner till stationen från hennes lilla gård, och därför kostade det nog på åtskilligt att med två tunga korgar, vandra vägen till Kumla station.

Man kan fördenskilligt förstå, att kvinnan skulle känna både lättnad och tacksamhet, när en dag församlingens unge pastor, också på väg till stationen, hann ifatt henne och vänligt erbjöd sig att bära en av korgarna åt henne resten av vägen.

Ehuru ju nog far vid sitt erbjudande om hjälp också tänkte på Frälsarmaningen: »Bären varandras bördor», tänkte han dock allra mest på och glädde sig åt att, medan han knogade på den tunga korgen, få tillfälle till att tala allvarligt med kvinnan om Gud och hans frälsningsnåd. Bondkvinnan var annars inte den, som gärna lyssnade till Guds ord, men hon kunde ju inte gärna visa sig direkt avvisande och tvär mot pastorn,

när han var så där snäll och bar äggkorgen åt henne. Och far gick där och glädde sig i sitt stilla sinne åt, att Gud på detta sätt gav honom ett tillfälle att med frälsningsbudskapet nå en av de medmänniskor, som det annars tycktes vara omöjligt att få till att lyssna till något Guds ord.

Det dröjde inte så värst länge, förrän far åter en vacker dag på väg till stationen upphann bondkvinnan och åter fick ta hand om en av hennes korgar. Och så ledde han så småningom åter samtalet in på andliga ting. Kvinnan tycktes ganska likgiltigt och förstrött lyssna till, vad far sade, och kom bara då och då med ett »javisst» eller »jaså». Far blev till sist olustig och nedstämd till sinnes, och »samtalet» avstannade. Far nästan ångrade att han någonsin tilltalat kvinnan.

Far såg sedan inte till kvinnan på ett par månaders tid. Men så en senhöstkväll fick han bud från henne med begäran, att han skulle göra ett sjukbesök hos henne. Förvånad och glad skyndade far sig att efterkomma kvinnans önskan. Och nu var det »annat ljud i skällan», än när far sist träffade henne. Under sin sjukdomstid, berättade kvinnan, hade hon haft god tid att »ligga och bara tänka». Och fars ord och tal om faran av att ställa sig avog mot den Allsmäktige och hans ord hade trängt sig på henne och inte lämnat henne ro, förrän hon beslöt sig för att be »läsarprästen» komma och visa henne »vägen, som för till livet», sade hon bl. a. Och nu ångrade far inte längre, att han erbjudit bondkvinnan hjälp med att bära hennes korgar.

Emellanåt brukade vi i komministergården få besök av de samhällets olycksbarn, som gå under benämningen »luffare» och som i »den gamla, goda tiden» livligt frekventerade landsvägarna men vilka numera, som väl är, synas vara relativt »tunnsådda». De sökte sig gärna till det enkla pastorsbostället i Kumla, ty där blevo de alltid väl mottagna och undfångade, men måste dock innan de fingo mat, utföra något enklare arbete. Far brukade tala med dem på ett vänligt och kamratligt sätt, och vann därigenom ofta deras tillgivenhet och förtroende, så att de gärna öppnade sina hjärtan för honom och anförtrodde honom, vad de tänkte och kände i sin vilshet och utstötthet. Far försökte övertala dem att försöka börja ett nytt och bättre liv och bli goda och nyttiga samhällsmedlemmar, och de kunde nog hålla med honom om, att detta vore det bästa de kunde göra, men »vanan är halva naturen», som ordspråket säger, och när det kom till kritan, var det inte många av dessa vilsekomna individer, som bättrade sig.

Bland de »luffare», som då och då besökte oss, var det särskilt en man i den yngre medelåldern, som far fattat intresse för — antagligen därför att han på far gjorde intryck av att vara i alldeles särskilt hög grad förkommen och som sådan i särskilt stort behov av hjälp i både andligt och materiellt hänseende. Han brukade med längre eller kortare tids mellanrum komma till komministergården, och till slut tycktes det, som vore han allvarligt påverkad av fars välmentat råd och för-

Låt dem växa tillsammans

Trygga barnens framtid genom regelbundna insättningar på sparkasseräkning i

SVENSKA HANDELSBANKEN

Från gamla albumblad

Johan Andersson

Södra Mos, Kumla, f. 1844 d. 1909. Lantbrukare, nämndeman, ledamot av kyrko- och skolrådet, kommunaln., fattigv.-styr. o. Kumla sparbanks styrelse.

Lars Andersson

Björka, Kumla, f. 1821, d. 1905. Lantbrukare, kommunalnämndsf. i 20 o. kyrko- och skolrådsledamot i 40 år. Erhöll 1903 hushållningssällsk. jubil.-medalj.

C. A. Larsson

f. i. Hidinge 19/9 1865. Kassör vid Yxhult 1888—1898. Främjare av nykterhets- och sjukkasserörelse. Flitig deltagare i ortens sång- och musikliv. Sedan 1906 bosatt i Stockholm.

August Olsson

Hjortsberga, Kumla, f. 1841, d. 1926. Lantbrukare, ledamot av kyrko- och skolrådet. Mångårig styrelseledamot i Kumla mejerifören.

maningar, ehuru det såg ut, som om han haft svårt för att på allvar besluta sig för att bli en annan och bättre människa.

En dag då han åter varit på besök, föll han för frestelsen att, när han gick sin väg, ta med sig fars nya överrock, som hängde i tamburen. När stölden upptäcktes, beslöt far att försöka hinna upp honom för att tala ett allvarsord med honom. Far avrändes av husets folk på det bestämdaste från att ensam söka hinna upp »luffaren» på den öde vägen, som gick genom en skog och man gav honom det rådet att i stället anmäla stölden för länsmannen och åt honom överlämna att söka få tag i tjuven och befordra honom till laga näpsti. Men det ville inte far höra talas om. Och ensam skulle han gå för att söka rätt på »luffaren». »Jag står under Guds beskydd» sade han, »och Gud har lovat att sända sina änglar för att bevara de sina från faror och allt ont på alla deras vägar. Och jag tror att detta är den väg, som Gud vill, att jag skall gå». Och så gick han.

Långt om länge kom far hem igen, och han hade »luffaren» i sällskap och sin nye överrock på armen. En lång stund var han sedan ensam med »luffaren» inne på sitt rum, och vad de talades vid om därinne, vet jag inte. Men när de kommo ut, var det inte svårt att se, att en stor och genomgripande förändring omsider försiggått med den vilsekomne mannen. Hela hans

ansikte lyste av en inre, djup glädje och frid. Och förändringen till det bättre blev också varaktig. Mannen lyckades skaffa sig stadigt arbete och blev en skötsam och nyttig samhällsmedlem. Och far glömde inte bort att tacka Gud på sina knän, för att han fått vara ett redskap i Guds hand till att föra en olycklig medmänniska från vilsna stigar in på Guds vägar och »övervinna det onda med det goda».

Kumlanytt - för 50 år sedan

Slut på gratistelefoneringen i Kumla.

På uppdrag af telegrafing. Axel Rydin sammanträdde den 6 juni i Kumla telefonabonnenter för att besluta om hindrande af den myckna gratistelefoneringen, som på sista tiden tagit så stor fart, att det för abonnenterna varit mycket svårt att komma fram på sammanbindningslinjerna. Beslut fattades att af alla obehöriga upptaga 15 öre i afgift, hvaraf 10 öre afsattes till framtida behof.

En tremannakommitté, bestående af ing. Persson, grossh. P. J. Carlsson och urmakare Olsson tillsattes att ordna dessa saker och inköpa sparbössa samt att strängt hålla på dessa beslut.

En fåtölj och LÄSLAMPA

är både praktisk och trevlig JULKLAPP!

Köp dem i

Danielssons Möbelaffär, Kumla

Johan Larsson

Gårdar och byar i Kumla

I. Blacksta

F. lantbrukaren Johan Larsson i Blacksta är, trots att han närmar sig de 84 åren, lika vital som vilken pigg 60-åring som helst. Kumla Julblads utgivare har fått löfte att komma och hälsa på i hans hem och samtala om hembygden, framförallt den del, som givetvis ligger hans hjärta närmast, nämligen Blacksta.

Blacksta har gamla anor. Mest känt har det blivit tack vare det gästgiveri, som anses ha inrättats här redan under medeltiden. En uppgift vill förlägga denna händelse till slutet av 1200-talet. Magnus Ladulås skulle nämligen efter segern i Hova över brodern Valdemar ha färdats genom Närke och utsett lämpliga platser för gästgivaregårdar. Blacksta ansågs då ligga synnerligen bra till. Hur ofta gästgivaregården undergått förändringar under århundradenas lopp, vet man inte. Men säkert är, att en fruktansvärd eldsvåda i början av förra århundradet ödelade både gästgivaregården och intilliggande byggnader.

— Kanske herr Larsson känner till årtalet för denna brand?

— Efter vad jag hört skulle det ha varit 1818. Kumla härads tingssal var då inrymd i gästgivaregården. Vårtinget 1818 hölls där av häradshövding Gotilander. Bland nämndemännen var också närvarande riksdagsman Per Svensson från Järsjö. Länsmannen hette Löfqvist. Fram på sommaren kom ett ovanligt kraftigt åskväder. Härunder antändes gästgivaregården, som helt nedbrann. Tinget flyttades därefter till Vretstorp. Därmed var det också slut med Kumla som tingsplats.

— När slutade gästgiverirörelsen i Blacksta?

— 1861 då den flyttades till Hallsberg. Min far byggde gästgivaregård där. Det har skrivits i tidningarna om att det skulle ha varit hållstugan, som flyttats dit, men det tror jag är fel. Hållstugan var alltför liten för att räcka till gästgivaregård. Då är det nog riktigare, att det var en stuga i Kumlaby, som fick bli den nya gästgivaregården. Så har åtminstone jag hört, säger Johan Larsson.

Gästgivaregården i Blacksta var en mycket lång byggnad med två ingångar, som framgår av bilden, vilken är tagen omkring senaste sekelskiftet vid en numera känd kumladirektörs bröllop. Byggnaden hade 10 rum och kök. I nedre våningen var det en stor sal på söder med fyra fönster. Bredvid genomgående förstuga. Köket låg i mitten med två fönster, ett åt vardera öster o. väster. Sedan åter genomgående förstuga. Senare lades östra ingången igen och ett skafferi byggdes jämte en garderob. På norra sidan var det två rum. Övre våningen hade 7 rum. Två rum på söder, »blå rummet» åt öster och »gula rummet» åt väster. Framför trappuppgången ett mindre rum, förstugukammaren. Rummen över köket kallades köskammare och gångkammare. På norra sidan var det två gästrum.

Den siste gästgivaren hette Ruhlin, född 1818. Efter gästgiveriets upphörande bosatte han sig i Hjortsberga, där han dog 1892. Med spännt intresse lyssnar jag till Johan Larssons berättelse om den märkliga gästgivaregårdens öden. Framlidne hallsbergskronikören Karl Bostrom, som var från Sannahedstrakten, har vid flera tillfällen skildrat förhållandena vid gästgivaregården. Man må vara honom tacksam, för att han på äldre dagar i läsvärda kronikor samlade det rika material om äldre tiders Kumla, som han framförallt hade upptecknat efter sin mormors berättelser. »Jag minns som i en dröm», skriver han bl. a. om Blacksta, »att jag som liten pys fick följa med min mormor till Blacksta gästgivaregård, där gästgivare Ruhlin i stora salen i södra ändan på det långa huset slog brännvin i spetsiga glas till sina gäster. Jag kan ännu se framför mig

KÖP

JULKLAPPARNA

KUMLA JÄRN- &
REDSKAPSHANDEL

FREDRIK EMBERG

Tel. 70025, 70325

Blacksta gästgivaregård

vilket oerhört folkliv det var. Bönder och herrskapsfolk fick jag se i oändlighet. Och från köket minns jag madam Ruhlin. Hon stod för det mesta vid köksspisen. Min mormor hade sysselsättning med att brygga spisöl i ett brygghus, som låg nedåt backen mot öster. Vår generation kan knappast göra sig en föreställning om, vilken märklig plats Blacksta fordom varit. Det var i många, många mansåldrar ett kultur- och affärscentrum för trakten. Allting skulle uträttas vid Blacksta. Kumla kompani av Nerikes regemente hade just här sin trossbod och följaktligen också sin samlingsplats vid inkallelse till krig och vid inryckning till lägret på Sannahed. På backen där utanför stod en spöpåle, där tjuvar fingo sina straff. Soldater, som begått något straffvärt, fingo också där åtskilliga rapp utefter ryggen. Det talades om en soldat Gard, som var så ekonomiskt rustad, att han åkte dit efter parhästar för att få smörj. Först köpte han likväl en kanna brännvin, bjöd profossen och söp själv, innan avstraffningen påbörjades. En kumladräng »Stor-Erker» lär ha varit den siste, som fick slita spö där. Han skulle som straff för diverse stölder dömts till 40 par spö. Då domen lästes upp, sa han: »Inte mer», och när det meddelades »livstids fästning» sa han: »Inte längre». När de arma offren blevo uppdragna så högt, att de knappt räckte marken med tårna, behövdes icke många slag förrän blodet strömmade efter ryggen och förskräckliga jämmerrop utstöttes. Många åskådare svimmade. Men »Stor Erker» han varken skrek eller svimmade. När någon efteråt frågade: »Varför skrek du inte?» svarade han: »Då stog inte i domen.»

En annan galghumoristisk historia från spöpålels tid bevarades i minnet av en av Kumla-länsmannen Adlers söner, död 1901. Han berättade att en tjuv efter exekutionen yttrat följande: »Åh, de' va' så högtidligt så!»

-- Högtidligt? — »Ja, för de' va' ny påle, o ny länsman, o ny tjuv.»

Kungsskjutsarna stannade i regel vid Blacksta gästgivaregård. I Kumla Julblad för år 1938 är införd en skildring om kronprins Carl Johans besök i Kumla 1811. Självt kronprinsen denna gång förbi Blacksta, då han var inviterad till middag hos prosten Carl v. Rosenstein i prästgården. Mycket folk var denna gång samlat vid gästgivaregården. Furstebesöket lockade givetvis intresserade även från mera avlägsna orter. Den kungliga trossen anlände till Blacksta före de kungliga ekipagen. Kockarna kommo först och togo hand om gästgivaregårdens kök. Upp med kött och fläsk till att steka! Smörklimpar kastades i elden för att det skulle brinna bra. Man talade med grämlse om denna misshushållning av gudsgåvorna. När kungsskjutsen sedermera anlände, var allt i sin ordning, för att de förnämliga gästerna inte skulle behöva sakna något av det bästa i mat och dryck.

Många stormän ha under århundradenas lopp under längre eller kortare tid rastat i Blacksta gästgivaregård. Prosten von Rosenstein i Kumla begagnade f. ö. gästgivaregården som ett slags »dependance» eller filialhotell, då nämligen prästgården ofta var överfull av resande. Bl. a. bodde år 1811 i Blacksta gästgivaregård en hel del adliga gossar Cederströmar, Annerstedtar, Lagerstrålar m. fl., alla släktingar till den barnlöse Rosenstein och elever i hans märkliga skola. Författaren J. M. Rosén har i »Några minnesblad» givit en roande skildring av ynglingarnas glada liv på den gamla gästgivaregården. Men dit sökte sig också traktens eget folk för att få sig ett ordentligt rus. Kom man en gång till Blacksta och där träffade på bekanta, så hade man inte så brått att återvända hem. Mången söp långa tider i sträck och lämnade både familjen och jordbruket

Gust. Johanssons

Åkeri

Tel. 701 16

REKOMMENDERAS!

Alla slags transporter till humana priser
Körningar till och från Örebro varje dag

Parti av Blacksta

i sticket. När supperperioden var slut, och gubbarna voro på väg till sina hem, kunde det hända, att de under vintertiden råkade ut för vargar, som rev ihjäl dem. En bonde från Vissberga råkade bl. a. efter ett Blackstabe-sök ut för de hungriga bestarna. På våren hittade man hans päls. Det var allt, som vargarna lämnat kvar.

Hållstallet låg mitt för huvudbyggnaden men på andra sidan landsvägen. Strax nedanför låg också en s. k. ruddamm, en tjärn med fiskar.

Blacksta by berördes ej av det under mitten av 1850-talet genomförda laga skifte. Byn hade redan undergått s. k. enskifte, vilket var mycket ovanligt. Den ligger som bekant på en hög ås. Vattenfrågan vållade under långa tider stort bekymmer. Några brunnar gick ej att åstadkomma, utan vattnet fick hämtas i en källa nedanför Blackstabacken. I den förbiflytande ån fanns förr några mindre vattenfall, som utnyttjades för såväl kvarn-, såg- och tröskverksdrift. I ån fanns det också gott om fisk; både lake, gädda och mört, ja även kräftor fiskades där.

Gästgivaregården med övriga byggnader övertogs av Johan Larsson 1884. Fadern, Lars Larsson, föll offer för en smittkoppepidemi, då sonen Johan var knappast mer än sju år gammal. Modern gifte sedermera om sig med Per Erik Eriksson från Norra Via. Denne blev med tiden en av ortens mest framträdande personer, bl. a. landstingsman och nämndeman. Han avled 1913. En bror till E. var riksdagsman O. G. Eriksson i Odensvi, Viby.

Johan Larsson är född den 26 juli 1861. Efter förvärvet av fädernegården lät han uppföra nytt bostadshus och även nya byggnader för lantbrukets behov. Intill 1902 namngavs gården i jordregistret för 1 och 3 gästgivaregården. Efter hemmansklyvningen nämnda år, då Johan Larsson köpte tillbaka halva hemmansdelen, är beteckningen norrgården och sörgården. Före 1919 räknade gården 125 tunnland men minskades då med ett område, kallat Körningen, vid Skallerud i Halls-

berg, som då återgick till Säbylund. Körningen lär ha tillerkänts gästgivaregården, för att den svarade för fideikommissets skjutsålega. Sitt lantbruk överlämnade Johan Larsson 1931 till sonen Ernst Larsson. Samma år revs den minnesrika gästgivaregården för att lämna plats åt en modern villabyggnad, där Johan Larsson efter ett närmare femtioårigt intresserat och träget arbete till moderneringens fromma njuter ett honom väl unnat otium.

I likhet med många av sina släktingar har Johan Larsson visat intresse för allmänna värv. Många ha också hans uppdrag varit inom kyrkliga och kommunala institutioner liksom inom jordbrukarnas föreningsrörelser. Redan 1894, då frågan om anläggande av ett andelsmejeri ventilerades i bygden, var han med och bemödade sig att få denna för jordbrukarna så viktiga fråga löst. Han blev också det nya mejeriets förste verkställande ledamot och kassör och tillhörde styrelsen i ej mindre än ett 40-tal år. Bland kommunala uppdrag märkas ledamotskap av kommunalfullmäktige, i taxerings- och hästuttagningsnämnderna. Under ett antal år var han också ledamot av kyrkofullmäktige samt kyrkorevisor. Bland övriga uppdrag, som Johan Larsson under kortare och längre tid innehaft kan nämnas: ordf. i länets brandstodsbolags sockennämnd, ordf. och huvudman i Kumla sparbank, styrelseledamot i Skandinaviska Banken och dess föregångare Örebro ensk. Bank samt i Kumla Foder- & Utsädes AB. Under förra världskriget var han ordf. i kommu-

Ernst Larsson

*Bästa
inköpskälla*

för Specerier, Konserver, Delikatesser, Kaffe m. m.
är alltjämt

J. W. JOHANSON & C:o

Tel. 700 98, 703 44

Filialen 700 68

nens kristidsnämnd, ett uppdrag som inte var av det lättaste slaget, men som Johan Larsson tyckte om, ty han ser så belåten ut, då han talar om hur bra det gick med samarbetet, fastän det många gånger kunde vara besvärligt att på ett nöjaktigt sätt lätta på allmänhetens matbekymmer.

Vid en mera ytlig bekantskap får man kanske intryck av, att Johan Larsson är en kärv natur, som inte är så lätt att samarbeta med. Ingenting kan vara oriktigare. De som lärt känna honom, beundra hans sätt att vara: en uppriktig och redbar man av visserligen gammal-konservativ läggning men varmt förstående för andras uppfattningar. Låt oss sluta denna artikel med att citera några rader av ovannämnde Karl Boström:

»I min barnsliga fantasi blev Blacksta den märkvärdigaste platsen på jorden. Till mitt tionde år var jag nästan daglig gäst vid Blacksta. I Lars Larsson och mor Lotta fann jag allt rättvist, ädelt och sant personifierat. De voro ett odalfolk av gamla stammen, ridderliga, rättskaffens och hjälpsamma mot sina medmänniskor, isynnerhet mot de fattiga. Jag ser med vördnad upp till medlemmar av nämnda släkt — alla dem, som jag har vetskap om, äro också sanna hedersmänniskor.»

När Karl Boström skrev dessa vackra vitsord, så är det intet tvivel om, att han bland hedersmänniskorna även inräknade sonen Johan Larsson och hans 1942 avlidna maka, Hilda Kristina, f. Jonsson, från Norra Mossby.

N. H.

Nu är det jul igen!

Nu är det jul igen, den glada festen,
så efterlängtd ifrån år till år.
Där ostörd hemfrid städs är hedersgästen
och tända granen som ett altars stjär.
Där givmildheten offerar glatt
och hjärtat strör sin rika skatt.

Det givs väl ej ett så förhärdat sinne,
att det ej fylles av en stilla frid,
när julen åter väcker i ens minne
de ljusa bilderna från barnatid.
Med stoj och glam, sång och dans
och alla tända ljusens glans.

Och ögon fuktas, rörda hjärtan flamma.
Så underbart att leva upp igen
sin egen barndom! — ty den är densamma,
i evig växling blott, som njutes än!
I livets morgon som dess kväll
står julen kär för varje tjäll.

B. S.

En

frågodagsförrättning och en jordbävning.

Ett 40-årsminne.

Gustaf Pettersson

När Kumla hösten 1904 skulle välja kyrkoherde efter den gamle, vördade prosten Falk, gingo stridens vågor höga liksom förr, då Kumla gått till val. Rätt många präster hade sökt det åtrådda pastoratet och tre av dem hade i vanlig ordning erhållit förslagsrum. På andra rummet stod komministern i församlingen E. A. Pettersson. Många kumlabor, bland dem ingenjör Adlers på Yxhult, ansåg att man borde enas om P., som var en mycket skicklig expeditionskarl men just ingen talare. Man kunde välja en komminister, som var god talare, menade man. Andra återigen ville ovillkorligen kalla fjärde provpredikant och närmast tänkte man på kyrkoherden i Älmby, Gustaf Pettersson, som bl. a. var ivrig nykterhetsvän och blåbandist.

Frågodagen den 23 oktober 1904 kom. För att »gubbarna» skulle få tid på sig att resonera, började högmässan den dagen en timme tidigare än vanligt. Gudstjänsten var slut, diskussionen om prästvalet hade börjat och meningarna bröto sig snart, då plötsligt strax före kl. halv 12 ett kraftigt jordskalv kom kyrkan att skaka med påföljd, att de närvarande grepos av fruktan och rusade ut. Väl utkomna på kyrkogården utropade ingenjör Adlers: »Där ser Ni, det är ett budskap från vår Herre, att vi ska' vara eniga».

Jordskalvet, som hade sitt centrum i Bohuslän och Dalsland, var det kraftigaste på många år i vårt land och varade icke en minut. Efter en stund fortsattes förrättningen. Att kalla Gustaf Pettersson som/fjärde provpredikant förordades ivrigt av skolråds- och kyrkorådsledamoten Erik Larsson i Södra Mos. Socknens båda fjärdingsmän, Lars Emil Larsson, Örsta och Erik Johansson, Byrsta voro ense om att E. A. Pettersson skulle väljas, då han i icke mindre än 12 år varit komminister i församlingen och således var känd av alla.

Om jordskalvet hade någon inverkan på den efterlysta »enigheten», måtte denna emellertid ha varit störst hos Gustaf Petterssons anhängare, ty beslutet blev att denne skulle kallas till fjärde provpredikant. Som bekant erhöll han också pastoratet.

Komminister Pettersson blev emellertid kort efteråt vald till kyrkoherde i Vagnhärad nära Trosa.

A. P.

Vid behov av *Lån*
vänd Eder med förtroende
till

KUMLA SPARBANK

Expeditionstid: 10—2, Lördagar 10—1
Telefon 70012

1754 ANDERS COLLIN 1830

BYRSTA-SONEN, SOM BLEV:

STRUMPVÄVAREGESÄLL • KONVENTIKELPREDI-
KANT • KRISTEN MYSTIKER • HOVBIBLIOTEKARJE
BARNLÄRARE • VÄLGÖRARE

*"Han föddes i Kumla i
Närke år 1754 av ett
ringa bondefolk."*

II

*"Han dog i Stockholm
år 1830, saknad av Ka-
larinabergens fattiga"*

ÅREN 1783-1830

I Kumla Julblad 1943 lämnades (sid. 9—11) uppgifter om Anders Collins härkomst, om hans anställning som strumpvävaregesäll i Stockholm, om hans verksamhet som gatu- och konventikelpredikant och om därav följande konflikter med konsistorium och överståthållare samt om Gustaf IIIs välvilliga inställning till honom och hans meningsfränder, om ett pöbelupplopp 1782 vid »Vännernas» sammankomst hos notarien Perman samt om lustspelet »Nya Secten» på Eriksbergsteatern.

Sorgen över tumultet hos Permans vid Högbergsgatan och den bittra förföljelse, för vilken Collin år 1783 blev utsatt, och måhända i än högre grad den nedbrytande självprövning, som han i sökandet efter frid genomgick i sitt 29:de år, ändade med en allvarlig sjukdom och en djupgående andlig kris. Från denna, som medförde stora förändringar både i hans läroåskådning och hans verksamhetssätt, daterade han också ett nytt skede i sitt liv. Ur hans egen skildring av denna kris må följande återgivas: »Guds ljus bestrålade mitt förstånd, där blev klarhet, reda och en fast, osviklig grund. Mig förunnades en blick i det omätliga djupet av Jesu Kristi kärlek och jag fattades av hans döds och uppståndelses kraft. Jag överskådade tusende år tillbaka och framåt såsom ett närvarande ögonblick. Jag såg och kände bibelns innersta kärna, hade ett djupt inre vittnesbörd om de eviga sanningar, som Jacob Böhme blivit kallad att frambara, och en himmelsk känsla av Arndt och Tolstadius såsom de av lutherska bekännelsens lärare, som närmast varit invigda i den heliga Skrifts ande och fått smak av dess fördolda manna».

Om dessa Collins andliga fäder må i korthet meddelas följande: Böhme, 1575—1624, var en tysk kristen teosof och en betydande författare inom den filosofiskt-mystiska

riktningen. Arndt, 1575—1621, var även han tysk och »en av den evangeliska kyrkans yppersta». Mest är han känd genom sin bok »Om den sanna kristendomen», en av de mest spridda uppbyggelseböcker i världen. Tolstadius, 1693—1759 var svensk präst och vid sin död kyrkoherde i Jakobs och Johannes församling i Stockholm. Riksrådet, greve C. G. Tessin, karakteriserar i sin dagbok Tolstadius på följande sätt: »Guds kärlek lyste ur hans glada ögon; talte sällan om Gud utan att fälla glädjetårar; vänlig mot alla, givmild mot de fattiga, hans och deras bröd var gemensamt; nitisk om Herrens lära, våtlig, skarp, uppbygglig i sin predikstol, oförliknelig i sitt leverne».

Tolstadius hade gått ur tiden, innan Collin kom till Stockholm. Direkt påverkan av denne sin sentida lärofader var alltså för Collins del utesluten. Hovpredikanten Mazér har emellertid i ett av sina arbeten betecknat Collin som »en av de ädlaste frukterna av den andliga rörelse, som särskilt i Stockholm uppstod i anslutning till Tolstadii verksamhet».

Efter genombrottet 1783 präglades Collins levnad av inåtvändhet och stilla tillbakadragenhet. Nu högg han ej längre blindvis in på kyrka och prästerskap och fann det angelägnare att under bön och betraktelser fördjupa sitt eget andliga liv än att värva anhängare. Han blev en *invärtes* kristen med böjelse åt mystiken i Böhmes anda. Helt och hållet utan verksamhet i religiöst avseende var han dock ej. Med en tillgiven krets av fromma människor såväl äldre som yngre stod han alltför i nära beröring och delade både på samhällets höjder och i de fattigas kojor, såväl muntligt som brevledes med sig av de rika, andliga erfarenheter, han samlat under sin inre utvecklingsgång. Även med liktänkande »vänner» i och om-

KUMLA STADS
ELVERK

Kontorstid:

Vardagar, utom lördagar, 9—14, 16—18. Lördagar 9—13

TELEFON 709 80

Förestånd. personligen 700 94

Flyttningar och nyanslutningar skall anmälas till Elkontoret

F. d. *Anders Collins* gård i sydvästra hörnet av Renstiernas- och Bondegatorna. Bilden togs i oktober 1929, innan Stockholms stad lät riva huset för gatureglering. Det lilla stenhuset till vänster fanns säkerligen icke på *Collins* tid. Då trähuset hade kulturhistoriskt värde, tillvaratogs det av Nordiska Muséet med tanke på återuppförande.

kring staden *Vasa* i Finland stod han under många år i livlig brevväxling. Denna har delvis utgivits i tryck både på finska och svenska.

Bland dem, som i Stockholm kommo under *Collins* direkta inflytande, må nämnas den djuptänkte och varmhjärtade unge prästmannen *Johan Dillner*, sedermera prost i Öster-Våla och känd bl. a. som främjare av kyrklig sång och musik och som uppfinnare av psalmodikon. Professor *Rudin*, själv mystiker, har kallat *Dillner* »en av de mest betydande personligheter, som under det nittonde århundradet tjänat vår kyrka». Det är känt, att *Dillner* hörde till de invärtes kristna, för vilka vägarna mellan detta nuvarande och det på andra sidan förlåten lågo till en del banade och hans umgängelse med andevärlden var väl bekant för alla, som stodo honom nära. Det är f. ö. av intresse att kunna ända in i detta sekel följa den direkt påvisbara mysticistiskt betonade influenslinjen mellan *Collin*, *Dillner*, *C. H. Bergman* och *Rudin*. Den senares ideal var liksom *Collins* »Gudsälskarens heliga stillhet.»

År 1789 — f. ö. samma år som *Collin* ingick äktenskap med *Maria Loretta Ihre* från *Gotland* — drabbades han åter av kroppsligt lidande. Även denna sjukdomstid medförde emellertid för honom ett andligt genombrott, och ur detta gick han ånyo luttrad till sin inre människa och »älskade alltmer att undagömd för världen få i det fördolda öva umgängelse i himmelen.»

Sjuttonhundratalets rationalism och otro hade även i Sverige framkallat en våg av vidskepelse och lust för sysslandet med ockulta ting. Icke minst bland de högre och förment bildade, ja, även bland kungligheten grasserade böjelsen för andeuppenbarelser och spiritistiska experiment. *Hertig Carl* (sedermera *Carl XIII*) som också drogs

in i denna osunda rörelse, hade fått sig bekant att i *Stockholm* funnes enkla män, vilka för egen uppbyggelse skull trängt in i de andliga kunskapsdjup, som på den inre erfarenhetens och intuitionens väg öppnats av *Jacob Böhme*. Bland dessa kallade han till sig *Collin* och en dennes själsfrände *Mårten Strandberg*. Denna förbindelse ledde efter hand till att *Collin* av hertigen år 1791 utnämndes till *hovbibliotekarie*, troligen med syfte blott att underlätta hans tillträde till salongerna i den förnåma världen. Med utnämningen följde visserligen vissa förmåner och rättigheter vid hovet men ingen lön. *Collin* lär f. ö., även om han på huvudets vägnar var väl utrustad, knappast ha varit kvalificerad för en verklig bibliotekarietjänst. Hans vän *Strandberg* var en bönnens man, som ofta låg försjunken i inre kamp, när han visste att vännen *Collin* var i verksamhet med sin mission vid hovet. *Hertig Carl* kom emellertid efter hand under fund med att han misstagit sig på vännerna *Collin* och *Strandberg*, när dessa som grundläggande villkor för andlig kunskap i Böhmes anda hänvisade till hjärtats botfärdighet och bättring. Det är emellertid känt att *Collin* under sin beröring med hovet och de högre kretsarna — kanske inte minst genom sina brev — verkade förädlande och höjande på sin omgivning.

Sin lekamliga bärning hade *Collin* omkring år 1790 som expeditjonsbokhållare vid *Haga lustpark*. Vid denna tid bodde han i *Clara församling*; tidigare i *Katarina* i sydvästra hörnet av *Kapellgränden* och *Östgötagatan*. År 1797, medan han ännu bar titeln *hovbibliotekarie*, köpte han för 1,700 riksdaler riksgälds en liten gård i s. v. hörnet av *Renstiernas-* och *Bondegatorna* på *Södermalm* och där bodde han sedan intill sin död. Man torde få antaga, att det också var i denna gård den barnskola var inrymd, som *Collin* öppnade och under 19 år skötte med mycken trohet. Då han var utrustad med sällsynta gåvor att genom sitt framställningssätt göra sanningen älskvärd och antaglig, var han säkert i högsta grad lämpad för lärare- och fostrarekallet.

Mycket kärt var det honom därjämte — på ålderdomen liksom i yngre år — att få betjäna fattiga och sjuka. Sådana mottog han i sitt hem eller ock uppsökte han dem i deras kojor eller på de allmänna försörjningsinrättningarna. »Någon välsignelse av en nödställd broder» brukade han säga, »måste alltid vara inbärgad, innan ögat om aftonen tillslutes. Armodets barn är Guds åker. Det utsäde, vi där nedlägga, uppskjuter obemärkt men säkert och mognar omsider till en härlig skörd.» Hos få människor torde kärleken ha varit ett så starkt framträdande och härskande karaktärsdrag som hos *Collin*. Ur hovpred. *Mazérs* levande skildring av hans personlighet och hans verksamhet som själasörjare och välgörare må i urval följande återgivas: »Själv en armodets son, ägde han dock av det honom tillmätta brödet alltid något att mäta de hungrande med. Världens barn kunde aldrig fatta detta under, att den dolda välsignelsen från alla goda gåvors givare kunde göra det lilla så drygt. Trädde en frusen och utsvulten stackare över hans tröskel i det

Omnibustrafiken

Vid *Edra* resor under dessa ransoneringstider mellan **Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp, Kumla—Hardemo** och **Kumla—Yxhult** anlita alltid OMNIBUS, så att de billiga biljettpriserna sedan 22 år tillbaka å dessa linjer fortfarande kunna tillämpas.

fridfulla hemmet, fick han först en hjärtlig hälsning och sedan någon lekamlig vederkvickelse alltid åtföljd av vänliga och uppmuntrande ord. Och sist inbördes välsignelser. När Collin vandrade på gatorna uppe på Södermalm, kände alla igen honom och man höll honom för en fader, som gick omkring till sina nödställda barn. Stundom förnam han en av Gud ingiven maning att uppsöka någon lidande, och intet fick då hindra det skyndsamma fullgörandet av kallelsten. Det hände mer än en gång, att han på grund av ett sådant inre tvång plötsligt bröt upp och lämnade ett samkväm. När han återkom, strålade av glädje och frid, kunde hans vänner förstå, varför han avlägsnat sig.

Det fanns knappast någon, som kunnat träda i beröring med den vördnadsvärde åldringen utan att högakta och älska honom, ehuru endast ett litet fåtal förmodade uppskatta och värdesätta *arten* av hans invärtes härlighet. Hans ålderdom liknade en vacker solnedgång, endast förskönad genom de kvardröjande molnens grannskap. Hans inre skatter hade tryckt sin prägel även på den yttre människan. För de olyckliga var det icke möjligt att finna en mera deltagande vän och en visare rådgivare än denne erfarne Herrens tjänare. Knappast torde någon lidande och bekymrad ha gått från ett samtal med honom utan lättnad i sin börda. Vanligen förblev han vid sådana tillfällen först tyst som graven och djupt insamlad, endast lyssnande, medan den bekymrade utgöt sin klagan. Sedan upplystes hans ansikte av ett mildt småleende. Bedrövelsens knut var upplöst i hans inre, men hans själasörjarevishet förstod att för den klagande försiktigt reda ut den ena tråden efter den andra, till dess upplösningen blev fattlig. Var ej annat råd att giva, så hade han i varje fall en underbar förmåga att anbringa det sista och mest ofelbara botemedlet mot allt ont: tålmodet.

När han talade om Guds höga Majestät, uppenbarades i hans ansikte, i åtbörderna och i rösten hans djupa invärtes ödmjukhet. I handling och ord gav han vittnesbörd om att han i hjärtat kände sig som den ovärdigaste. När han besökte en vän, intog han gärna den lägsta platsen. Djärvdes någon mot honom uppträda med häftighet, släckte han i ödmjukhet vreden genom kärlek. Trodde någon sig hava förolämpat honom och bad om förlåtelse, ödmjukade han sig ännu djupare än den, som felat, och svarade mildt småleende: »Jag vet intet därav, mig kan ingen förolämpa». Deltog han i umgänget, utmärkte han sig emot en var genom grannlaga uppmärksamhet och tillbörlig hedersbevisning. Voro två eller tre med honom samlade i Jesu Kristi namn, så fröjdade han sig över den gemensamma offerlågan. Vandrade han ut om sommaren, såsom hans sedvänja var, i den fria naturen, prisade han även där Skaparen i hans under, så att den yttre helgedomen genljöd av lovet i den inre.»

Den 19 december 1830 drabbades Collin av ett slagfall, som den 23 ändade hans liv. En darrande välsignelse och några avbrutna ord av en lovsång var det sista han förmodade framstamma. I det milda anletet avspeglades evighetens stillhet och frid. Hans hustru och en son hade

avlidit tidigare samma år. Övriga barn och »Katarinabergens fattiga» följde honom under tårar till graven på Katarina kyrkogård.

Gravhällen, som bär släktnamnen Collin och Leopold, är nu inramad av nyponbuskar, enligt »törnrosskalden» symboler »för fattigdom, kyskhet och vilt behag», och från en vidliggande grav sträcker en ask »Närkes heliga träd» sina grenar ut över den märklige Kumlasonens vilorum. Är det hembygdens hälsning?

Henning Julin.

Källskrifter:

- C. O. Fineman, Biographie öfver aflidne Hofbibliothekarien Anders Collin. H.fors 1858.
Hj. Lyth, Från flydda tider, Sthlm 1911 (utsäld).
Th. Mazér, Anders Collin, Hans lefnadsbild jämte bref från honom i andliga ämnen, Sthlm 1923.
Edv. Rodhe, Anders Collin, Sv. biografiskt Lexikon, 8 bandet.

Varför heter det Almnäs,

det björkomhånade stället i hörnet av Odengatan och Hagendalsvägen? För att befria framtidens ortnamnsforskare från mödan att söka efter sjöar och näs på denna plats, må här lämnas en förklaring, grundad på meddelanden av en framliden Kumlabo, John Hallmén, som under många år var bokhållare på Almnäs, c:a 5 km. söder om Hjo.

År 1886, ungefär samtidigt som ingenjören Johan Persson byggde villan åt sig, byggde han en järnväg åt baron Oscar Dickson på dennes gods Almnäs i Västergötland. När ingenjör P. lämnat in sitt kostnadsförslag över arbetet, hade baronen frågat honom, om han var säker på att gå i land med det, så att han inte kom med några efterräkningar. Ingenjör P. svarade då: »Får jag leda arbetet själv, så är jag övertygad om att det skall gå bra». Det fick han, och vistades därför rätt mycket på den vackra egendomen vid Vättern. Även fru Persson blev inbjuden att vara där en tid och bodde då liksom sin man på det stora slottet.

När järnvägen var färdig och avsynad, och baron Dickson fått räkningen, visade det sig att kostnaden belöpte sig till jämt 2,000 kronor mindre än kostnadsförslaget utvisat. Baronen betalade räkningen, men överräckte på samma gång dessutom 2,000 kr. till ingenjör P. med orden: »Var så god, de äro ingenjörns». En fin gest av en rik man, men också ett bevis på att han var nöjd med arbetet. Ingenjör P. blev naturligtvis mycket glad, tackade för gåvan och sade: »Jag har 2,000 kronors skuld på min villa, nu kan jag betala den. Och som ett bevis på min tacksamhet skall villan också få heta Almnäs».

A. P.

A.-B. RINALDOS KARTONGFABRIK

TELEFON 700 82

Tillverkning av alla slags

KARTONGER

till förmånliga priser

Kumlanytt = för 50 år sedan

Mejeribygget 1894
I förgrunden vid barnen byggm. Rube

Ett andelsmejeri

bildades vid ett möte den 17 febr., besökt av ett hundratal lantbrukare i föreningshuset i Kumla. En sjuannakommitté tillsattes att utarbета förslag samt utse en lämplig plats för mejeriet. Ordf. vid mötet var P. E. Eriksson, Blacksta.

Kumla Andelsmejeri

beslöt inköpa av Jonas Ersson i Kumla by 1½ tunn. jord för 1,200 kr. Till uppförande av mejeriet är anslagit 30,000 kr. Många platser ha varit påtänkta, innan frågan avgjorts. »De, som bo norr om stationen, hafva naturligtvis ansett såsom lämpligast en plats norr om stationen och de, som bo söderut, bäst en plats söder om stationen», heter det i en notis den 10 okt. 1894.

Samvetspengar.

Stinsen i Kumla fick härom dagen mottaga ett bref med inläggande 1,50 i frimärken. Brevet hade följande innehåll: »Som jag åkte på tåget mellan Kumla och Mosås utan biljett en eller två gånger för 17 år sedan, så vill jag att ni mottager dessa frimärken och lägger till järnvägens kassa, så att jag ej behöfver ha något samvete däröfver».

Fotografiatelier

vid Kumla station har öppnats af Knut Andersson, som lofvar ett vackert och fint arbete.

Kumla brandkår

har efter det stora åskvädret, hvarunder åskan slog ned flerstädes, fått ny indelning, hvilket var ganska välbehöfligt.

Aterbäring redan 1894.

A. G. Ekman annonserar, att han lämnar 2 % rabatt vid kontant köp.

Manufakturaffär

i förening med skrädleri öppnas den 1 oktober av K. J. Åkerblom.

Modeaffär

är öppnad av Cecilia Rube omtalar en annons i juni 1894.

C. G. Ström

annonserar den 1 okt. om att han tillhandahåller ortens ärade allmänhet finare och gröfre Herr-, Dam- och Barnskodon samt Herr- och Damtofflor, Herr- och Damskonåtlingar.

Julannonseringen 1894

är synnerligen mager. Det är bara urmakare Olsson som annonserar om julklappar. Han rekommenderar »Lampor, Dorés bibel och mycket annat».

Ny industri i Kumla.

Ett tegelbruk, där mur- och taktegel tillverkas är under anläggning vid Stene av skohandl. Per Johan Carlsson. Ett rikt förråd av god lera finnes.

Kring den nya kvarnen

i Kumla säljas och köpas allt emellanåt byggnadstomter.

En och annan lantman är ock så företagsam att han nu »valsar» sin säd och själf tillhandahåller den köpande allmänheten »valsmjöl».

Från en massa björnar

har en stenhuggare från Yxhult »skubbat». Hans värdinna, en fattig änka, gör största förlusten, men äfven godtemplarlogen »Hvarandras Hjälp» slapp ej undan.

Kumlaortens
Mejeriförening

Telefon 70033

Runmärkt SMÖR, långtidspasteuriserad MJÖLK med jämn fetthalt försäljes i egna butiker och hos återförsäljare

PRIMA MEJERIPRODUKTER

C. A. Jonsson

Hörstasonen, som blev framstående industriman

Skofabrikant - Kommunalman
Folkbildningsintresserad

I serien »Skoindustriens fyra stora», påbörjad 1941, har Kumla Julblad nu hunnit till fabrikör C. A. Jonsson. Han är yngst i den kvartett skomakaremästare, som för mer än 30 år sedan började att anlägga stora skofabriker och när det första världskriget utbröt stodo fullt rustade att klara den enorma efterfrågan på skodon från såväl in- som utlandet.

C. A. Jonsson föddes i Hörsta i Kumla församling den 31 jan. 1871. Fadern var lantbrukare och innehade den strax söder om Hörsta vägskäl belägna gården, som nu äges av lantbrukaren Hjalmar Persson. Redan som gosse fick C. A. hjälpa till med olika sysslor i hemmet. Sommartiden fick han tillsammans med sin något äldre syster »gå i vall» med korna och vintertiden bl. a. svara för körningen av tröskverket. Då hade han ännu ej börjat skolan, men sjuårig kom han i småskolan hos Per Larsson, som både var små- och folkskollärare. Någon småskollärarinna var ännu icke anställd, men undervisningen i de båda skolorna skedde på olika tider, berättar fabrikör Jonsson vid en intervju.

— Hurudan var Larsson som lärare?

— Han var en begåvad och duktig lärare, godhjärtad på alla sätt, och kunde fostra de unga i god riktning. Jag har de bästa minnen av min aktade lärare, och det har jag också av min konfirmationslärare, komminister Gustaf Willén. Han var en mycket from prästman, som genom sin gudsfruktan gjorde ett djupt intryck på oss konfirmander. Willén blev med tiden kyrkoherde i Edsberg. När jag konfirmerades 1885, hade han endast en kort tid varit i tjänst i Kumla.

Ville ej bli skomakare.

— Vad var anledningen till att skomakeriet valdes istället för fars yrke?

— Om jag själv hade fått välja yrke, hade jag

varken blivit lantbrukare eller skomakare. Jag ville helst fortsätta att läsa, men detta ville inte far höra talas om och inte heller lämna några medel till studier. Lärare Larsson anordnade emellertid kvällskurser i Hörsta skola i olika ämnen, och dessa kurser försummade jag inte att vara med på. Far hade en ögonsjukdom, som alltmer förvärrades, så att han slutligen inte kunde fortsätta med sitt jordbruk utan måste sälja gården. Jag var då alltför ung för att ta hand om lantbruket. Det blev då bestämt, att jag skulle lära mig till skomakare, liksom många av mina skolkamrater. Hos L. G. Larsson i Hörsta gick jag i lära i tre år. Under dessa år var hela betalningen ett par stövlar om året. Jag var hos Larsson ytterligare ett år och fick då i avlöning 60 kronor. Det var ju inte så mycket för ett långt arbetsår, ty arbetet började kl. 7 på morgonen och kunde fortsätta ända till tio på kvällen. 15 timmars arbetsdag var inte något ovanligt. Efter de fyra åren flyttade jag hem men arbetade fortfarande åt Larsson. 1891 satte jag upp eget skomakeri med först en arbetare till hjälp, men efter ett par år ökade jag ut med ytterligare en gesäll och en lärling. Dessutom hade jag några hemarbetare, som bottnade skorna i sina hem men fingo materielen från min verkstad.

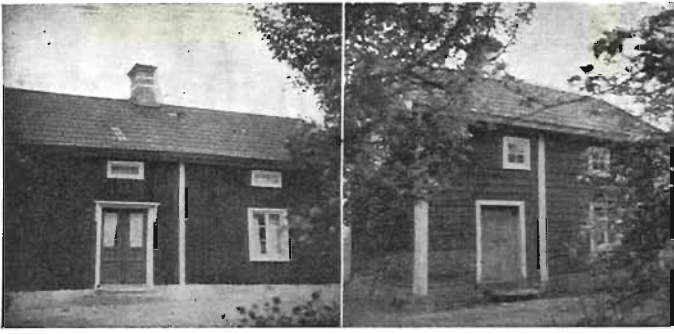
— Vem tog hand om de färdiga skorna?

— Vi gjorde mest stövlar, och dessa sålde jag varje lördag på skotorget i Örebro. Så lätt var det inte alla gånger att bli av med stövlarna. Spekulanter fanns det nog, men dessa försökte på alla sätt pruta och pressa

Vår Herrekiperingsavdelning

erbjuder Eder det största urval av trevliga,
praktiska, alltid välkomna JULKLAPPAR

Bengtsons Herrekonfektion

Föräldragården och första verkstaden i Hörsta
(nuv. äg. lantbr. Hj. Persson)

ner priserna, så det inte blev något över för oss att leva på. När man inte hade lust att släppa iväg skorna till underpris, lagrade man dem i stan till nästa lördag med hopp om bättre tur då.

— Det har berättats mig, att fabrikör Jonsson var en av de första, som hade cykel i Hörstabygden.

— Jag köpte min första cykel 1890. Det var en begagnad tvåhjuling, som kostade mig 175 kr. Nog var det mycket pengar på den tiden, men cykeln var bra, och jag hade mycket nöje av den.

»Elvira Madigan» var mycket populär.

— Vad hade ungdomen att roa sig med i 80-talets Hörsta?

— Det var lite av varje. Aldrig hörde jag talas om tråkigheten på landsbygden under min ungdom. Vi slutade arbetet i regel vid 4-tiden på lördagseftermiddagen. När vi snyggat till oss, samlades vi vid »Hörstakroken» till lek och dans till tonerna från »Olle-Gustafs Kalles» i Vallersta dragspel. Han var en duktig musikanter, och hans dragspel hördes på långt håll. Det var mycket vanligt, att vi på lördagskvällarna marscherade till andra platser, under det vi sjöng allsång till »Olle-Gustafs Kalles» ackompanjemang.

— Vad sjöng ni för sånger?

— Mest fosterländska sånger men också kärleksvisor. Särskilt minns jag med vilken förtjusning ungdomarna sjöng »På blomsterklädd kulle» och »Elvira Madigan», som var mycket populära. Många av ungdomarna hade präktiga röster.

— »Hörstakroken» har jag aldrig hört talas om förut. Var det någon festplats?

— Det var vägskälet vid nuvarande handelsboden i Hörsta, som kallades för »Hörstakroken». Varför, vet jag inte.

— Hur var det med nykterheten bland ungdomen?

— Den var bra. Många av oss ungdomar tillhörde logen »Trofast» och deltog med intresse i arbetet. Kortspel och spritförtäring förekom nog på en del håll. Drack man för mycket, gick man gärna inte ut, och ofredade på så sätt ingen.

Ett våldsamt kvällsmöte.

— Det har skrivits och talats mycket om, att ungdomarna i en by kunde arrangera stora slagsmål mot ungdomar i andra byar. Finns det några minnen om sådana uppträden?

— En del ungdomar hade den seden att aldrig kunna hålla sams. De uppträdde mer eller mindre druckna i ligor, som organiserades från olika byar och kallades för »stenebackare», »hörstbackare», »stationare», »yxhultare», »godsare» och andra namn. »Godsarna» var från Säbylundsgodset och förstärktes ibland med bondpojkar från samma trakt. När dessa ligor kom i luven på varandra vågade inte ens länsman sig ut, ty det kunde gå riktigt blodigt till, även om man inte använde några skjutvapen. Jag minns en lördagsmiddag, huru som »stenebackarna» sände bud till »hörstbackarna» att möta upp på kvällen, ty då skulle det vankas åtskilligt med stryk. »Stenebackarna» kom också, beväpnade med kraftiga granpåkar, som var dåligt avkvistade. Det blev ett förskräckligt slagsmål, som slutade först sedan en »stenebackare» fått ena örat avslitet och en annan slagits sanslös. »Stenebackarna» kom aldrig sedan tillbaka och ville bjuda på stryk. De hade fått nog, och hade särskilt fått respekt för några kraftiga bondpojkar i »hörstbackarnas» lag. Dessa vilda upptåg tog lyckligtvis så småningom slut överallt i Kumla, när folkbildning och nykterhet vann allt större utbredning.

— Var det några offentliga sammankomster, som lockade ungdomens intresse?

— Vi gick ofta på bönemötena, som anordnades i Hörsta och Täby och även på andra platser. Avstånden betydde inte så mycket under mina yngre år. Man var van vid långa vägar. Vandringen till Skeppsta gjordes ofta under sång och musik. Frälsningsarmén hade öppnat en utpost i Skeppsta, och dit gick vi ofta på möteskvällarna.

— Det var väl stor skillnad på vägarna till Kumla station? Vilken väg använde hörstaborna?

— För det mesta gick vi landsvägen ner till järnvägen vid Södra Mos. Där fortsatte vi på järnvägsområdet fram till stationen. Åtminstone höst och vår var det mycket besvärligt för oss att komma fram till Kumla. De vägar eller gator, som nu löper från viadukten söderut på båda sidor om järnvägen, fanns inte alls. Det var skog överallt med djupa träsk på många ställen.

— Var det inte förbjudet att använda järnvägen till gångstig?

— Järnvägen hade ingenting emot det, om man köpte en gångbiljett, som jag vill minnas kostade 3 kr. och gällde ett år.

Flyttning till Kumla station.

— Vilket år flyttade Jonsson till Kumla station?

— Det var 1898, samma år jag gifte mig. Jag köpte ett ställe strax väster om järnvägen, Hagalund

Öka trivselen i Edert hem till jul!

Komplettera Edert möblemang. Vårt rikhaltiga lager ger Er säkert något bra uppslag.

ERIC S. BERGLUNDS MÖBELAFFÄR

KUMLA Tel. 700 35

Fabriken 1915

(nuv. äg. verkm. T. Risberg), men bytte efter tre år till mig Idaholm, som var lämpligare med tanke på framtida utvidgning.

— Sålde skotillverkningen fortfarande på Skotorget i Örebro?

— Nej, tillverkningen hade ökat och vi gjorde numera mycket skor. Arbetareantalet uppgick till ett 50-tal, de flesta dock hemarbetare. Skorna såldes huvudsakligast på Stockholm till firmorna Grönstedt och Malmström vid Hötorget samt till den kände grossisten Carl A. Olsson, men mycket såldes också på resor uppåt norra Sverige, till Uppsala, Härnösand, Luleå m. fl. platser. Till Carl A. Olsson levererades stora partier. Med honom gjordes upp kontrakt på 2,000 par pliggade veckstövlar och sydda ridstövlar att levereras successivt under hösten.

— Vilket år räknar fabrikören till det mest betydelsefulla i rörelsens historia?

— 1913, då jag bestämde mig för att bygga skofabrik. Både i Örebro och Kumla byggde man den ena skofabriken efter den andra. Jag förstod snart, att det inte skulle gå i längden att konkurrera med de fabriksgjorda skorna. Men jag var länge i valet och kvalet, om jag skulle bry mig om skomakeriet i fortsättningen. Jag hade nämligen stora funderingar på att köpa mig en lantegendom, ty nu var åtminstone inte åldern något hinder för mig att bruka den. Intresset för skomakeriet var dock för starkt, för att jag skulle överge en näring, som jag i mer än tjugofem år bedrivit och som trots hård konkurrens ändå lämnat en säker bärning. En augustidag 1913 togs därför det första spadtaget till den nya fabriken, och vid jultiden var vi under tak. Först vid midsommartiden 1914 kunde arbetet i fabriken börja. Något mer än en månad därefter bröt världskriget ut. Då var det inte roligt att vara i min ställning. På skomarknaden rådde

en allmän återhållsamhet, vilket framförallt kom olägligt för mig, som behövde få fabrikationen i gång för att få medel till att finansiera byggnadskostnaderna med. Bankerna införde moratorium och ville ej släppa iväg några pengar. Svårast var det att få in pengar till avlöningarna.

— Det blev ju snart andra och ljusare tider för fabrikena?

— Ja, lyckligtvis blev den avvaktande återhållsamheten ej så lång. Allt efter som kriget fortgick, började efterfrågan på skor få en omfattning som aldrig tidigare. Under 1915 och 1916 exporterade vi stora mängder skor till Tyskland och Österrike, men även här hemma ökade försäljningen kraftigt. Behovet av nya utrymmen blev alltmer aktuellt, och 1918 måste vi göra en tillbyggnad på fabriken med 20 meter. Visst hade skorna stigit ofantligt, men det hade också andra varor, inte minst byggnadsmaterielen. Som exempel härpå kan jag nämna, att tillbyggnaden, fastän den var blott hälften av den ursprungliga fabriksbyggnaden, kostade tre gånger så mycket.

— Finns det några siffror från omsättningen under krigsåren? Frågan ställes till disponent Lennart Jonsson.

— Ja, vi har rekordåret 1916, då 135,000 par tillverkades. Omsättningen samma år var 3,500,000 kronor. Arbetareantalet uppgick då till något över 100.

— Har dessa siffror sedan kunnat överträffas?

— Ja, under 1940, således det andra världskrigets andra år. Då tillverkades 192,000 par skor, och försäljningssumman steg då till 4,700,000 kronor. Samma år uppgick arbetareantalet till omkring 180. På grund av läderransoneringen har det emellertid under de senare åren varit omöjligt att deklarerera nya rekordsiffror, utan tillverkningen har i likhet med andra fabrikers varit i dalande.

Erkänt gott kaffe

Helanders Konditori

KUMLA

Tel. 7008

rekommenderar sina tillverkningar av

Tårtor
Bakelser
Småbröd

Trädgårdsservering under sommartiden

Personalen 1923

Bolag och omfattande utvidgningar.

Alltsedan fabrikationens början hade fabrikör Jonsson sålt sin huvudsakliga tillverkning genom grossister. 1932 började dock försäljningen med egna resande. Firman ombildades 1934 till aktiebolag med C. A. Jonsson som direktör och sonen Lennart Jonsson som disponent.

Under de senaste fem åren har skofabriken varit föremål för omfattande utvidgningar och moderniseringar. Början gjordes 1939 med att i anslutning till källarvåningen iordningsställa ett skyddsrum, helt i betong, rymmande hela personalen. 1940 verkställdes en hel del moderniseringar av fabrikslokalerna. I andra våningen inlades parkettgolv och i den tredje massagolv. Samtidigt blev maskinsalen till oigenkännlighet förändrad. Maskinerna omplacerades, och ett nytt bandsystem installerades med komplett torkanordning för hela tillverkningen. I denna i maskinsalens tak inbyggda torkanläggning föres skodon automatiskt i sakta tempo. Just det förhållandet, att torkningen försiggår mycket sakta, gör denna icke oväsentliga detalj i tillverkningen mycket värdefull. Genom anläggningens placering utvanns också mycket utrymme.

Åren 1942—43 försågs fabriken med nya utrymmen för materiallagret. 1942 fullbordades ytterligare en i betong uppförd tillbyggnad i fabriken längdriktning, så att hela fabriken numera har en längd av 80 meter. Redan året därpå, 1943, fick fabriken en fjärde våning, där skolagret är inrymt. Denna våning är delvis byggd i betong, och all inredning såsom hyllfack o. d. är av stål. När man vandrar omkring här och betraktar det

stora skolagret, övertygas man lätt om att skoransöneringen var en onödig historia, då bara en fabrik kan ha så stora kvantiteter av skodon. På ena långsidan befinna sig lagerkontoren samt tre resanderum. I mitten utefter hela fabriken längd löper en gång, bred som en landsväg.

Våren 1944 ombyggdes såväl botten- som källarvåningen. I bottenvåningen, som inrymmer stansavdelningen, inreddes två stora och ljusa personalrum. Dessutom inlades i hela våningen nytt golv av ljusa klinkerplattor. Källarvåningen, som tidigare endast omfattat halva fabriksbyggnaden, utbyggdes i fabriken hela längd. Källaren inrymmer lagerlokaler för bottenläder, gummi och läster.

Samtliga lokaler ge ett trivsamt intryck, inte minst genom det hav av ljus, som kommer från de båda långsidornas många fönster. Luftväxlingen sker genom en ultramodern aerotemperanläggning. I alla de lokaler, som ej äro uppförda i betong, äro sprinklers inmonterade, vilka ge betryggande säkerhet mot eldfara.

— När fabrikören lämnade Hörsta för att fortsätta verksamheten vid Kumla station, kunde fabrikören då ens drömma om att en gång få vandra omkring i en 80 meter lång och fyra våningar hög fabrik, på vars ena jättegavel läses namnet C. A. Jonssons Skofabrik?

— Nej, det kunde jag naturligtvis inte. Då jag nu ser tillbaka på de gångna 50 åren, måste jag säga, att det varit en intressant tid, då skohantverket övergått till industri. Det har ju ibland varit goda tider och ibland dåliga, ja mycket dåliga med hård konkurrens, som medfört så låga priser att rörelsen knappt gått

Lämpliga Julklappar

i stor sortering

PRESENTKORT

Tel. 70067

MARTINS JÄRNHANDEL

Föräldragården i Stene
(nuv. äg. lantbr. Emil Karlsson)

»Undrar hur Carl Perse rer säj i den här kylan.»

Fadern var en kärnfrisk person, som ej gav tappt ens för den mest fruktansvärda kyla. Ett exempel härpå omtalas då han och äldste sonen »P. J.» nyåret 1875 tillsammans med åtskilliga andra marknadsbesökande var på hemväg dagen efter hindermsässan i Örebro. Större delen av sällskapet höll på att förfrysa kinder, näsa eller öron. För att hindra detta voro Carl Persson och hans son under hemvägen fullt sysselsatta med att gnugga de andra med snö. På avvägen till P:s hem i Stene låg just vid vägskälet en granngård, och när grannhustrun fick se P. i sällskapet utbrast hon med kännedom om att P. aldrig frös: »Ja undrar just hur Carl Perse rer säj i den här kylan.» Nu bar det sig inte bättre än att P. stannade mitt framför fönstret, där grannhustrun stod, rev av sig mössan, tog upp en näsduk ur pålsfickan och torkade svetten ur pannan, så därigenom fick hon genast svar på tal.

Carl Persson saluförde även handskar men använde aldrig själv sådana, även om den starkaste köld rädde. Han var mycket angelägen att hans familj skulle följa exemplet.

Vid sina örebrobesök under kräfttiden köpte Carl Persson alltid med sig hem stora, präktiga Hjälmarekräftor. Dessa sorterade han sedan upp i honor och hanar. De sistnämnda tilldelades kreaturen, medan husets folk höll tillgodo med honorna. I allmänhet ratade man hanarna, vilket man kunde ha råd till i tider, då kräftorna såldes för 2—3 öre tjoget. En tillförlitlig uppgift måler, att kokta kräftor såldes på Tomtamarknaden före sekelskiftet för 12 öre tjoget.

P. J. C. som diktare.

För c:a 70 år tillbaka i tiden fanns i Stene liksom annorstädes en s. k. fattigkavel, en klubba av trä, vilkens ändamål var att lämnas till fattiga vandrare för att dessa med denna i sin hand skulle kunna gå till

den gård som var i tur och där få husrum över natten jämte mat, utan att behöva erlägga någon betalning härför. Den fattige vandraren kom ofta och frågade då:

— Är kaveln här?

Svaret blev ofta nekande med tillägget, att den var här i går kväll och nu är den där och där.

På denna runda träbit, »kavel», skrev P. J. Carlsson en gång följande, som de vandrare snart lärde sig utantill:

— En liten träbit blott jag är
och tillhör Stene byalag.
O, vandrare, mig dock håll kär
ty efter väl förgången dag,
mitt valspråk är till den mig fått:
— Ät dig väl mätt och sov sen gott.

Sen behöver du ej tänka
på likvid för nattlogi
och dig i bekymmer sänka
ty det är min sak, låt bli.
Giv blott ett tack och sen adjö
ty jag betalar för ditt brö. —

Flyttning till Kumla station.

Redan 1879 övertog P. J. Carlsson faderns affärsrörelse, samtidigt som han även blev ägare av fädernegården. De saluförda skodonen köptes från skomakerierna i kumlabygden, men uppköp förekom även vid torgdagarna i Örebro. Någon egen verkstadsrörelse bedrev aldrig C. Partihandeln sköttes från Stene till 1895, då han lät uppföra Solgården vid Hagendalsvägen. Magasinen voro inrymda i en äldre byggnad vid samma gata (numera plats för det stora affärshuset, inrymande Nyvelius och Danielssons affärer). Vid gränsen till Zarelius tomt byggdes senare en större träbyggnad, som ehuru åtskilliga gånger omändrad, användes numera bl. a. till kontors- och lagerlokaler för firman Joel Andersson. De första åren hade »P. J.» både stall och ladugård inrymda i byggnaden — hästen för firmans egna transporter och tvenne kor för att förse ägarens och några vänners kök med mjölk.

Under hela sin tid som affärsman från 1878 hade »P. J.» vid sin sida brodern Carl-August. Denne hade hand om en del av inköpen och gjorde täta resor till mer eller mindre avlägsna platser i landet. Även utlandsresorna kom i regel på hans lott, ty firman importerade stora kvantiteter skinnvaror både från Tyskland, England och Frankrike. C.-A. Carlsson hade stor framgång som affärsman, inte minst tack vare sitt glada och trevliga sätt mot kunderna samt sin friska humor. Firman ansågs en tid vara en av Sveriges största inom branschen. Redan före sekelskiftet överskred omsättningen miljonen. 1907 uppgick omsättningen bara på Stockholm till 800,000 kr. Firman hade där särskilt försäljningskontor. Den största affärstransaktionen gjorde »C.-A.» under förra världskriget i Konstantinopel. Efter en sex dygns resa under de mest

För freden och framtiden tecknar Ni bäst Edra försäkringar i

ALLMÄNNA LIV-ODEN

Ring upp ALLMÄNNA LIV-ODENS repr. i Kumla och begär offert!

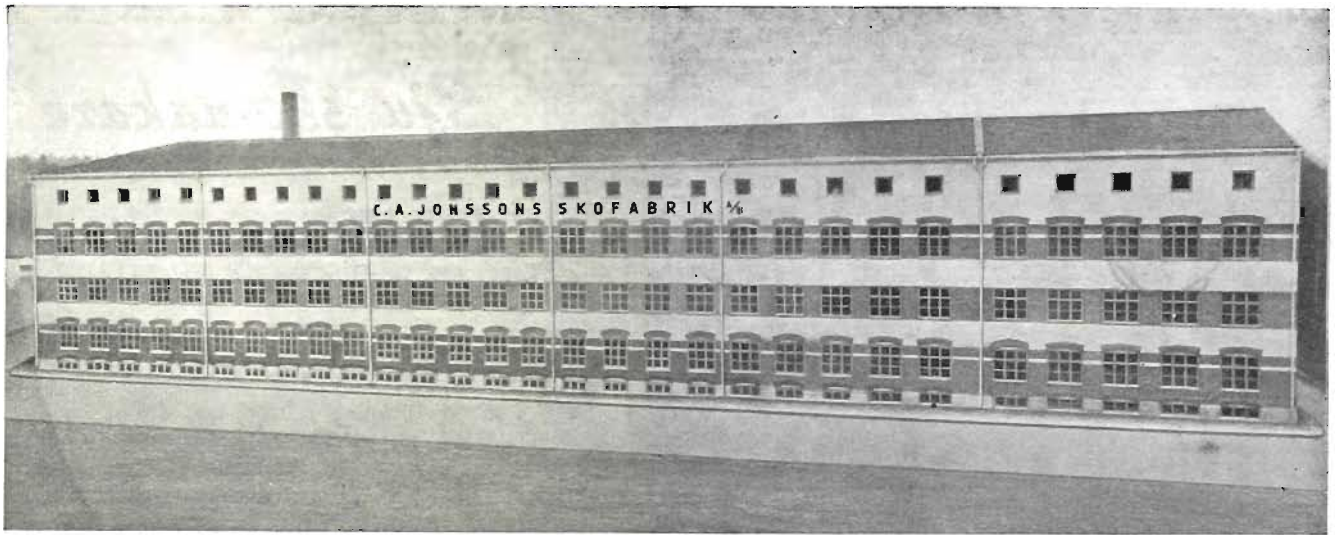
Folkskoll. GUSTAF HAGSJÖ

Tel. 70390

Kassör HERBERT WIDÉN

Tel. 70485

BARNFÖRSÄKRINGAR
LIVFÖRSÄKRINGAR
PENSIONS-FÖRSÄKRINGAR
LIVRÄNTOR

C. A. Jonssons Skofabrik 1944

ihop. Då har det framför allt gällt att inte släppa taget. Så småningom har det slagit om, och bättre tider följt. Under hela min verksamhetstid har jag haft en god hälsa och arbetslust, som jag är mycket tacksam för.

Kommunala och andra förtroendeuppdrag.

Fabrikör Jonsson har flitigt anlitats med olika kommunala uppdrag. Under en lång följd av år var han ledamot av såväl kommunal- som municipalfullmäktige samt folkskolestyrelsen. Kyrkan har alltid haft ett säkert stöd hos C. A. Jonsson. Det kyrkliga intresset synes också vara det mera förhärskande i hans ideella läggning. Om att så är förhållandet, vittna inte minst hans mångåriga ledamotskap av kyrkorådet samt av kyrkofullmäktige, alltifrån denna institutions tillkomst. Dessa två uppdrag har man lyckats förmå honom att behålla, även sedan han överskridit 70-årsgränsen. Stiftelsen Kumla församlingshem har i honom haft sin störste befrämjare, som genom rikliga bidrag gjort det möjligt att inom närmaste tiden få en byggnad till stånd.

I likhet med övriga »skoindustriens stora» i Kumla har fabrikör Jonsson alltifrån ungdomen varit organiserad nykterhetsvän. Redan som 17-åring blev han medlem i den tidigare omnämnda godtemplarlogen »Trofast» i Hörsta. Sedan denna upphört, ingick han i Hörsta blåbandsförening, vars sekr. han var under flera år. De välskrivna protokollen från dessa år vittna än i dag om hans stora intresse för föreningens strävanden. Vid flyttningen till Kumla station anslöt han sig till logen Natanael, som han alltjämt tillhör. Under många år har han varit ordf. i logens byggnadsförening. Sedan 1916 tillhör han Riddartemplet Mäster Olof i Örebro och var under ett flertal år skattmästare och ledamot av mästarrådet.

När helst det gällt att slå vakt om folkbildnings-

arbetet, har fabrikör Jonsson alltid varit den pålitlige stödjaren. I Kumla folkbiblioteks styrelse var han länge verksam, och för Kumla föreläsningförening har han visat ett mångårigt intresse, för vilket han också av Skolöverstyrelsen hedrades med uppdraget som inspektör för föreningen, ett uppdrag som han lämnade först förra året. Av hans många andra förtroendeuppdrag märkas ordförandeskapet för Svenska Handelsbankens Kumlakontors styrelse, huvudman och revisor i Kumla sparbank, ledamot i styrelsen för Kumla varmbadhus och i Svenska Skofabrikantföreningen.

Vid flera tillfällen har fabrikör Jonsson genom donationer och bidrag understött olika samhällliga och ideella ändamål. Här skall endast nämnas hans frikostighet vid tillkomsten av järnvägstunneln samt Kumla varmbadhus.

1934 tilldelades fabrikör Jonsson Vasaorden, första klassen.

C. A. Jonsson kan gjädja sig åt en mindre vanlig popularitet. Överallt och av alla är han uppburen, av sina många anställda och av dem, som i olika korporationer samarbetat med honom. Särskilt uppskattar man hans framträdande vilja till samarbete och samförstånd och det sant folkliga draget i hans väsen. Ofta har det hänt, att när någon svårlöst fråga diskuterats, han på sitt lugna, försynta sätt just kommit med det förlösande ordet och bragt ärendet till lösning.

Som den vitale person, fabrikör Jonsson är, har man all anledning tro, att det skall dröja länge än, innan han helt släpper kontakten med den industri, som han varit med om att bygga upp, och till vars fyra stora föregångsmän han alltid skall räknas.

N. H.

Föregående biografier av »skoindustriens stora» ha varit införda i Kumla Julblad: 1941 A. G. Andersson; 1942 C. G. Ström; 1943 Carl Nilsson. Av dessa nr finns endast några ex. kvar för 1941.

Linoleum-Mattor - Fernissa

T A P E T E R

Sjukvårds- och Förbandsartiklar

Nyvelius

Sju skomakare berätta om sitt yrke

En unik sammankomst med
grammofonupptagning

Från vänster stående C. Fjäder, C. V. Vidlund, C. Hall
Sittande G. Pettersson, J. E. Jansson, C. J. Ceder och Hj. Em. Vahlkvist

Direktör Helmer Andersson-Age har låtit reservera en av de övre salarna i A. G. Anderssons AB:s fabriksbyggnad till ett litet museum. Några skomakardiskar med full uppsättning av äldre verktyg samt ett par av de primitiva maskinerna äro inrymda i salen. Meningen är att utöka samlingen med en hel del föremål, som haft med det gamla handskomakeriet att skaffa ävensom en del litteratur om detsamma.

På uppdrag av Landsmåls- och Folkminnesarkivet i Uppsala har dir. Age företagit en inventering av vad som ännu finns kvar av representanter för det gamla handskomakeriet i Kumla och orten däromkring, för att dessa vid en grammofonupptagning skulle berätta om sitt yrke. Särskilt var man mycket angelägen om att därvid få fram den gamla närkesdialekten.

Den 7 och 8 sept. 1944 voro i ovannämnda sal inte mindre än sju särskilt utvalda skomakargesäller samlade tillsammans med tvenne representanter från Lands-

måls- och Folkminnesarkivet, docent Åke Campbell och fil. dr Manne Eriksson. Äldst bland gesällerna var den kände hembygdsvorskaren C. E. Hall från Kräklinge, 83 år, samt 81-årige Carl Fjäder, men de övriga, C. J. Ceder, C. V. Vidlund, Gustaf Pettersson, J. E. Jansson och Hj. Em. Vahlkvist, hade också ett långt liv bakom sig. Som alltid, när gamla skomakare samlas, rådde en uppsluppen stämning, och den ena historien avlöste den andra.

Fjäder hade som pojke fått lära sig skomakeriet i Lidköping, där han bl. a. om söndagsmorgnarna hade att sno stan runt med nya och lagade skor, som gesällerna först på natten hade fått färdiga. På måndagen tog man i regel igen sig. Då skickade man i flera repriser efter 10 tum brännvin för 25 öre och gjorde då och då ett litet avbrott i arbetet för att ta sig en »klunk». Första året fick lärlingen klara sig utan någon lön, men andra året betalade mästaren honom 25 kr.

Fjäder skär till

Hall nåtlar

Ceder pinnar

Jansson bindsyr

D A M E R !

TELEFON 70192

Smakfull och vacker blir Eder frisyr
om Ni anlita

Forsbergs Damfrisering

Salong för modern Hårkultur, Kumla

Solgården vid sekelskiftet
(nuv. äg. disp. Einar Ström)

vidriga förhållanden, under vilken tid han knappast smakat någon mat, anlände han till den turkiska huvudstaden. Här rådde en synnerligen tryckt stämning. När han tillfrågade svenske ministern om anledningen fick han veta, att koleran kommit till Konstantinopel. »Gud ske lov för det! Jag trodde det var kriget, som kommit hit», utbrast »C.-A.» Med biträde av svenske ministern avslutades en militärorder på ej mindre än 12 $\frac{3}{4}$ milj. svenska kronor. Som en gratifikation tilldelades ministern en från Berlin importerad flygel, värd 10,000 kr. När allt var klart för hemresan ingick meddelande om det svenska exportförbudet på skodon och skinnvaror. Så gick den affären i stöpet.

Eget »sedeltryckeri».

I likhet med sin far och bror är C.-A. Carlsson en stor humorist. Under sina resor köpte han ofta någon skämtartikel på modet, som han sedan roade sina vänner med i Kumla. En gång hade han köpt ett s. k. sedeltryckeri, där man kunde få fram de allra vackraste, ovikta riksbankssedlar, om man skötte maskinen på ett finurligt sätt. Man kunde nämligen mata »rotationspressen» med vilket papper som helst, och resultatet blev lika lysande. En kväll hade »C.-A.» besök av en bekant stenebo. Han hade då nyligen haft premiär med sin maskin. Vännen sporde honom, hur de egentligen bär sig åt för att få ihop så mycket pengar. »Det är ingen konst», menade »C.-A.» »när man har en sådan här maskin». Så tog han ett blad ur notesblocket ungefär som en sedels storlek och satte igång maskinen, med resultat, att en slät och pryddig tiokronorssedel kom fram. Stenebon tog sedeln mellan sina tjocka tummar under det han sa: »Så äkta den ser ut». En annan gång befann sig »C.-A.» på järnvägsstationen för

att köpa biljett. När han skulle betala, tog han upp sitt »tryckeri» ur fickan och vevade fram en femma. Den räckte emellertid inte, varför ytterligare en femma vevades fram. Biljettförsäljaren vägrade bestämt att ta emot på sådant sätt tillkomna femmor. En person i biljettkön blev intresserad och bad att få köpa femmorna och räckte fram en tia. Affären uppgjordes, och med tian lyckades »C.-A.» få sin biljett. Det säger sig självt att han länge hade roligt åt sin sedeltryckning.

Mälsåkers slott till »P. J.»

Vid sidan om de stora sko- och skinnaffärerna gjorde P. J. Carlsson även omfattande egendomsaffärer. Redan vid sekelskiftet köpte han en större egendom i Västergötland, som han sedermera styckade i mindre lotter och sålde till ett flertal jordbrukare. Under förra världskriget gjorde han emellertid en storaffär, som mycket omtalades i tidningspressen under bl. a. denna rubrik: »Kumlaskomakare köper Mälarslott». Affären gällde sörmlandsslottet Mälsåker. Vid ungefär samma tid var han även ägare till egendomarna Sandbro i Upland, Hättorp i Hällestad, Körtingsberg i Viby m. fl. Ofta var han på resande fot men stannade sällan borta någon längre tid utan längtade hem till sitt kära Kumla.

Från Sandbro berättas en historia, som belyser förhållandet mellan P. J. Carlsson och sonen Carl. Denne, som var löjtnant, deltog vid ett tillfälle i en kurs för officerare i Uppland. När kursledningen fick reda på, att Sandbro ägdes av »yngste löjtnantens» fader, gjordes en hemställan om att få förlägga övningen till slottsparken. C. hade ingenting att erinra däremot, utan inbjöd officerarna till supé och var själv värd. Det var vinter och kallt med 27 minusgrader, och de många älten i parken lockade givetvis inte officerarna. »Du förstär», berättade C. vid ett tillfälle för utgivarens sagesman, »hur jag kände det, när min ende son skulle ligga i parken i 27 graders kyla, medan jag själv var så gott som ensam i det stora huset med 20 varma rum. Jag vågade dock inte föreslå, att Carl skulle få logera inomhus, då han säkert skulle ta detta som en förolämpning. I övningsprogrammet ingick nämligen att Sandbro var nedbränt, och någon annan bostad fanns inte.»

Löjtnantens sportbragd.

Löjtnant Carlsson var en mycket begåvad och synnerligen omtyckt person, som 1917 omkom genom en bilolycka i Norra mos på resa till Örebro. Han omtalades som en intresserad och skicklig sportman, som särskilt vid ett tillfälle ingav sin pluton respekt. Plutonen befann sig en sommardag på övning vid någon sjö, då det kommenderades badning. De värnpliktiga voro inte alla simkunniga. Löjtnant Carlsson tog själv en båt och rodde ut en bit från land för att därifrån kontrollera att ingen olycka skulle inträffa. Härunder råkade han tappa sin klocka över bord, på c:a 4 meters djup. Klockan syntes tydligt på botten i det klara vattnet. Löjtnanten utlovade 10 kr. till den, som tog upp

Sundbergs Ateljé & Fotomagasin

Köpmangatan
Telefon 70078

Hovfotograf

Framkallning - Kopiering - Förstoring

Tredje och fjärde året steg avlöningen med 10 kr., så att sista lärlingsåret utgick avlöningen med 45 kr. jämte vivre. Det var i slutet av 1870-talet, då ett par damskodon betalades med 7—8 kr., och ett par mansskodon med 4 kr. paret. Halvsulning och klackning av ett par damskor kostade 1:50 och ett par mansskodon 2 kronor.

Genom en liten förhandsprövning har docenten kommit underfund med de olika gesällernas kunnande, då det gäller att beskriva olika detaljer av handskomakeriet. Ceder får först berätta om den allra primitivaste måttagningen med pappersremсор samt en del detaljer om skärningen. Hall beskriver nätlingen av krökstövlar och tungstövlar. Vidlund talar om hur det gick till att pinna och bottna samt även tillverkningen av pliggade skor (tyskskodon). Han avslöjade också framställningen av skosvårtan, som också Fjäder hade en del intressant att förtälja om, bl. a. om »galläppet». Detta plockades under ekbladen på äldre träd, och äpplets förekomst i svärtan gjorde, att putsen blev blank. Gustaf Pettersson beskrev hur han gjorde becksömskor (svenskstövel) med näverbottnar samt durksydda stövlar av hårt amerikanskt rödläder. På hans lott kom också att tala om, hur han gjorde becktråd på den tiden, då »svinen hade borst». 90-talets tillverkning av skor med korkbottnar skildrades på ett likaledes sakkunnigt sätt av J. E. Jansson, och Vahlkvist slutligen berättade om en hel del detaljer i handskomakeriet.

På väggen vid en av diskarna var upphängd en verktygstavla med samtliga verktyg, som användes i ett välförsett handskomakeri, väl ett 40-tal olika redskap. Även namnen på dessa ville man ha med på grammofonskivan för att bevara åt kommande generationer. Två av gesällerna fick i tur och ordning tala om namn och användn. av verktygen. Det klickade inte på något sätt.

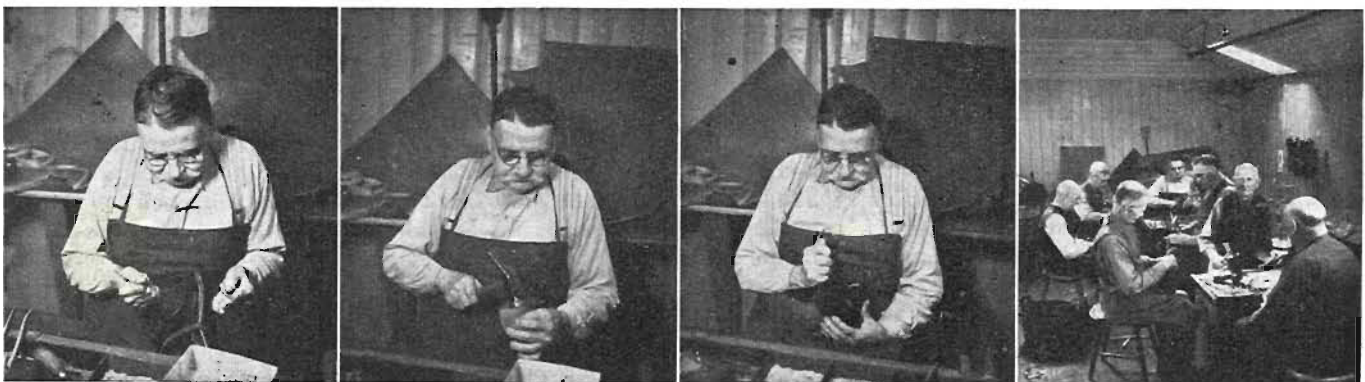
Givetvis hade, som redan nämnts, gesällerna åtskilliga historier att berätta, många som inte lämpa sig att sätta i tryck. Ett par historier om skomakargesällen »Lunkan» följer emellertid här, den sistnämnda berättad av dir. Age själv, och även den bevarad på grammofonskivan. Vid ett Örebrobesök var »Lunkan» som vanligt påstruken men inte värre, än att han er-

inrade sig häfta i böteskuld för en fylleriförseelse i länsstaden. Han sökte därför upp polisstationen och meddelade sin avsikt att snart komma igen och betala böterna, »ty »Lunkan» är en ärlig och pålitlig kamrat». Poliskonstapeln tittade i handlingarna och bekräftade »Lunkans» uppgifter. »Det är så gott, att »Lunkan» betalar, medan han är i stan». Och så bar det, trots »Lunkans» ivriga protester, iväg till förvaringscellen.

På 90-talet var det mycket vanligt, att gesällerna tog sig en »trumfvecka». Då sände de in en kamrat till spritbolaget i Örebro för att hämta brännvin. »Lunkan» hade en gång fått detta förtroende. Vid ankomsten till Kumla voro två kamrater vid stationen för att möta honom. Sällskapet fortsatte från järnvägen söderut. Kamraterna skämtade med »Lunkan» och tog sig för att oupphörligen rycka i nattsäcken (väskan) med påföljd, att den slutligen slog i en grindstolpe och flaskorna gingo i kras. Men »Lunkan» tappade inte humöret för en sådan bagatell utan lyfte av hatten och sade: »Frid över stoftet!»

Det var en verklig upplevelse att få lyssna till dessa grånade mäns berättelser om en tid, som för länge sedan flytt. De voro alla goda berättare med ett friskt minne, humoristiska och kvicka att komplettera varandras uppgifter, ja verkliga charmörer, som skomakargesällerna kunde vara i fars och farfars tid. Under tecknad ber härmed att till direktör Age få framföra ett tack, för att tillfälle bereddes mig att få vara med på denna unika sammankomst. De gamla handskomakarna gå bort en efter en, och snart äro alla borta. Därför är det synnerligen värdefullt att, medan ännu några fullödiga representanter finnas kvar, få en detaljrik beskrivning bevarad åt eftervärlden av hur man för c:a 70 år sedan arbetade i skomakeriet. Man må vara dir. Age tacksam, för att genom hans åtgärd en hel del värdefulla uppteckningar bevarats åt eftervärlden genom förmedling av Landsmåls- och Folkminnesarkivet i Uppsala, vars båda representanter voro mycket nöjda med gesällernas prestationer och förklarade, att något så ypperligt yrkesreportage hade de inte varit med om. Gesällerna själva hade idel lovord för de båda akademikernas gemytliga och älskvärda sätt vid upptagningarna.

N. H—r.

Ceder avlappar, klackar och putsar skon

De sju gesällerna i arbete

När det gäller köpa VED till lägsta dagspris, sågad, huggen eller kastved, BJÖRK- eller BARRVED samt GENGASVED (ny modern gengaskap med hög kapacitet finnes)

REKOMMENDERAS

Hugo Svedin

(Järnvägshotellet)

Tel. 704 49

P. J. Carlsson
1856—1920

Stenesonen

som blev grossist, slottsherre
och kommunalman

Vid sina många resor längtade han alltid
tillbaka till sitt kära Kumla

Av Nils Helander

Maria Carlsson
1860—1912

Bland de kumlaiter, som vid sekelskiftet och tvenne årtionden därefter styrde och ställde i municipalsamhället, var grosshandlaren P. J. Carlsson den mest framträdande. Det var en i flera avseenden betydande man, som för snart 25 år sedan gick ur tiden. Kumla Julblad har ansett det vara på sin plats att åt eftervärlden bevara minnet av den verksamme mannen genom att återge några spridda drag ur hans växlingsrika liv. Tack vare tillmötesgående från en av P. J. Carlssons släktingar i Kumla, har utgivaren beretts tillfälle att taga del av båda föräldrarnas stamtavla alltifrån början av 1600-talet.

Gösta Berlings saga berättad före Selma Lagerlöf.

P. J. Carlssons morfar var en västgötaknal Nils Olsson från Grönahög i Västergötland. Denne, som 3—4 gånger årligen besökte Kumlabygden, brukade bo hos sin vän rusthållaren Per Olofsson i Stene (f. 20/1 1756, d. 31/1 1822). Under dessa sina besök hade han alltmer fattat tycke för rusthållarens ena dotter, Brita Persdotter (f. 12/5 1790, d. 14/6 1853). Så en dag anhöll han hos fadern om Britas hand men fick till svar: »Sälj först häst och vagn och bli bonde, så ska vi tänka på saken!» Olsson var inte tillfreds med svaret utan lämnade sin fordringsfulle vän och kom inte tillbaka förrän efter ett år. Då förnyade han sitt frieri och gick med på rusthållarens villkor och blev bonde i Stene. Hans dotter Anna Kajsa Nilsson (f. 11/5 1823) blev P. J. Carlssons mor. Hon var nämligen gift med Carl Erik Persson i Stene (f. 10/5 1823, d. 1890), som blev en av partiskomakeriets förgrundsmän och är omtalad i Kumla Julblad för 1941. En syster till P. J. Carlssons mor, Ulrika Nilsson (d. 1889), skulle, enligt

vad en ättling berättat för utgivaren, hört sin far berättat flera av de sagor, som förekomma i Selma Lagerlöfs berömda bok »Gösta Berlings saga», och som fadern hört på sina vidsträckta knalleresor i Värmland. Som nämnts, gick Ulrika Nilsson ur tiden 1889, således 2 år innan Gösta Berlings saga kom ut. Kumla Julblads sagesman har själv hört Ulrika berätta flera av sagorna och minns särskilt skildringen om den elake Sintram och Anna Stjärnhök.

Partiskomakarnas hästar fick göra dryga dagsresor.

P. J. Carlsson föddes i Stene by den 6 mars 1856. Sin skolundervisning erhöll han i kyrkskolan, nuvarande församlingssalen. Det var några år innan skolundervisningen rycktes upp på ett högre plan, och kyrkskolan fick ordinarie lärare. Skolarbetet fordrade inte någon större ansträngning, utan den unge »P. J.» kunde tidigt hjälpa till i faderns lantbruk. Det dröjde emellertid inte så länge, förrän hans intresse mera övergick i den handelsrörelse med skodon, som hans far satt i gång och som utvecklade sig i allt större omfattning. Han fick även följa med på de många marknadsresorna till Hedemora, Filipstad, Sala och många andra platser. Från Norrköping var han en gång med på en rekordfärd. Med sin far hade han deltagit i marknaden där. Det stora skopartiet, som det åtgått 2 dagar att transporter till Norrköping var slutsålt, och nu återstod hemresan. Redan kl. 4 på morgonen startades den 12 mil långa färden. På em. kl. 4 nådde resenärerna hemmet i Stene. Det må ej förundras över, att de voro lite smått dryga över den snabba färden. Partiskomakarnas hästar voro vana att göra dryga dagsresor och fick också vänja sig vid att vara snabba.

Alla

böra vara med i den erkända sjukkassa. De som äro mellan 40—50 år kunna nu, sedan inträdesåldern höjts, även bliva medlemmar med samma förmåner, fast till något höjda avgifter.

Bliv medlem i

KUMLA ERKÄNDA SJUKKASSA

Lokal: Folkets Hus

C. A. Carlsson
f. 1863

Carl Carlsson
1891—1917

klockan. Ingen anmälde sig. På ett ögonblick hade han kastat av sig kläderna för att själv försöka genom dykning rädda klockan. Efter tre misslyckade försök kröntes den fjärde dykningen med framgång. Det var dödstyst bland beväringarna, vilka alla som en man beundrade sin löjtnants sportbragd.

En sparsam miljonär.

Bland mycket annat var »P. J.» även med att starta det första elektricitetsverket i Kumla. För detta sitt intresse tillerkändes han fri elektr. belysning för sin firma och för privat behov till sin död. Denna förmån misshushållade han ej med. Tvärtom var han mycket mån om att till det yttersta spara på ljuset. Det hände, att kontorspersonalen rätt ofta tände den stora ljuskronan i taket, då resp. bordslampor ej ansågs vara tillfyllest. Vid sin rond på det stora kontoret, var »P. J.» alltid kvick att släcka ljuskronan. Det kunde upprepas 8—10 gånger dagligen. När en av lagerpersonalen en gång glömt att släcka en 16-ljuslampa på vinden i magasinet, yttrade han: »Se, såna gynnare, nu ha de glömt släcka lampan». Gick därefter upp och släckte den.

C. var känd för sin stora gästfrihet. Han inbjöd gärna sina vänner till lunch eller middag och visade då en älskvärdhet, som livligt uppskattades. Trots att han var miljonär, så betalade han dock inte vad som helst för att komma åt en begärlig vara, om vilket följande fullt sanningsenliga historia vittnar. En dag intog C. lunch tillsammans med tvenne av sina resande, av vilka en var jude. Denne frågade sin chef, om han ville köpa kaffe. »Jo, tack, skaffa mej 2 eller 5 kg.» »Ja, det kan jag skaffa.» »Vad kostar det?» »45 kr. kilot.» »Nej tack, när kaffet är så dyrt, då dricker inte jag kaffe.»

Bröderna P. J. och Carl-August Carlsson hade en gemensam vän, »Pappers-Calle», som de satte mycket värde på. Om honom finns många historier från besöken i »P. J.»s hem, där han var som barn i huset. Han var född i Kumla och avled i Stockholm. Vid ett tillfälle lånade han 300 kronor av »P. J.» Då han återkom till Stockholm, sände han sin vän 291 kronor och drog av 3 % kassarabatt för att han betalt inom 30 dagar. Då »P. J.» nästa gång kom till Stockholm, lånade han 3,000 kr. av »Pappers-Calle». Lånet återbetalades efter ett par dagar med 2,910 kronor. »Pappers-Calle» blev inte svaret skyldig, utan avsände följande erkännande: »Som full likvid har jag mottagit 2,910 kr., som jämte 3 %, 90 kr., utjämnar saldo. Alltid gärna till Eder tjänst.» Som av smeknamnet framgår sålde brödernas gemensamma vän pappersvaror. En gång hade han levererat 20,000 kuvert. Kartongerna sågo så rymliga ut, att man misstänkte något fusk. En av kontorspersonalen kontrollräknade då ett par lådor och fann därvid, att dessa ej innehöllo mer än 800 kuvert istället för 1,000. Det blev anmärkning, vilken besvarades i följande ordalag: »Du kan inte begära att få stortusen, när du betalar för småtusen.»

Ledande kommunalman.

Efter flyttningen till Kumla station ägnade »P. J.» ganska mycket tid åt kommunala värv. Vid sekelskiftet blev han kyrkovärd, kom med i kyrko- och skolrådet, uppdrag som han ännu vid sin död innehade. I Kumla samhälle var han redan från början den ledande mannen. När municipalsamhället bildades 1899, var »P. J.» »ordningsman» och ordförande i municipalstyrelsen. Han blev också ordf. i municipalstämman, som då var den beslutande myndigheten. När sedan municipalfullmäktigeinstitutionen infördes, blev han också där ordf. I taxeringsnämnden och i kommittéer av olika slag, var han alltid självskriven. Sina många uppdrag skötte han med stort intresse och iakttog alltid sträng sparsamhet, då det gällde de allmänna utgifterna. Denna hans inställning kunde någon gång väcka stark kritik, men han avvek aldrig från sin försiktiga kommunalpolitik.

Vid olika tillfällen lämnade »P. J.» bidrag till olika välfärdsinrättningar. Under en följd av år fick bl. a. Frälsningsarmén mottaga 1,000 kr. till försakelseveckan. Ett minne av »P. J.», som kommer att bestå i evärdliga tider, har Kumla stad i den donation på 10,000 kr., som han lämnade på sin 60-årsdag 1916. Röntan av fonden utdelas årligen till arbetssamma och skötsamma personer, som på grund av sjukdom eller andra omständigheter äro i behov av någon uppmuntran.

P. J. Carlsson var gift med Maria Persson, dotter till lantbr. Per Andersson, Hjortsberga, och hans maka. I äktenskapet föddes förutom ovannämnde sonen Carl tvenne döttrar: Anna, gift med grosshandlare Herman Olsson, Stockholm, och Agnes, gift med borgmästare Gunnar Bretzner, Askersund.

Passande JULKLAPPAR

Klänningstyger, Kofter, Jumpers, Garnityr
Väskor, Handskar, Linnevaror
Stor sortering!

A.-B. O. A. OLSSON, KUMLA HALLSBERG

Emil Adlers
som skolgosse

Emil Adlers

Den tredje

”Adlers på Yxhult”

f. 1858 — d. 1936

Emil Adlers
på äldre dagar

Under 86 år fram till 1910 voro tre Adlers var efter annan och i rätt nedliggande led ägare till eller chefer på Yxhult. Minnesrunor över *Conrad Adlers* (1791—1860) och över *Gustaf Adlers* (1824—1901) ha varit intagna i Kumla Julblad åren 1935 respektive 1941. Julbladets utgivare har önskat en runa även över den tredje i raden, ingenjören *Gustaf Emil Adlers*. Denne föddes på Yxhult 1858. Modern var Juliana Christina Wicander, kyrkoherdedotter från Ekeby. På hösten 1868 inskrevs Emil Adlers i Karolinska läroverket i Örebro, där han av betygen att döma hörde till de duktigare eleverna. I 3, 4 och 5 latin-klasserna hade han en fin placering och fick premium, år 1873 Djurclou, *Ur Nerikes folkspråk och folkklif*, och år 1874 Nyman, *Sveriges fanerogam. r.* Då han sistnämnda år övergick från »Karolinska» till Tekniska elementarskolan, hade han både jämna och höga betyg, bl. a. a i matematik. Från den sistnämnda skolan erhöll han avgångsbetyg 1877. Bland anställningar, som Emil Adlers under och efter studieåren innehade, må nämnas: elev vid Hjo—Stenstorps järnväg, vid Strömsdals mek. verkstad och vid den välkända konsultativa ingenjörbyråen Qvist & Giers i Arboga.

Det var säkert i överensstämmelse med faderns, Gustaf Adlers', önskan som Emil A. år 1880 lämnade Sverige för att i Amerika söka den specialutbildning inom modern stenindustri, som skulle sätta honom i stånd att i en framtid ägna sina krafter åt det år 1878 bildade Yxhultsbolagets tjänst. Hans vistelse i U. S. A. varade i sex år. Första året arbetade han som stenhuggare hos firmorna Mc Cullen och Ryan Brothers i New-York. Åren 1881—83 var han maskinslipare hos Vermont Marble Co i Rutland, Verm. Därifrån flyttade han till Nashville i Tennessee och arbetade där som stenhuggare hos Oman & Stewart till 1885. Sista halvåret hade han anställning vid uppförandet av Georgia Statehouse i Atlanta, Gea., där han hos firman Miles & Horne ledde arbetet i den verkstad, där stenblocken i särskilda sågmaskiner gävos för sitt ändamål passande storlek.

Emil Adlers fick, som synes, i U. S. A. en grundlig och mångsidig utbildning i stenbranschen. Hemkommen till Sverige 1885 hade han också glädjen att vid Yxhult omedelbart få användning för sina nyvunna erfarenheter, och redan påföljande år efterträdde han sin far:som förvaltare. Flera och samverkande omständigheter under 1800-talets sista fjärdedel bidro till stenindustriens blomstring. Det torde vara nog att erinra om ångkraftens allt allmännare användning, förbättrade transportmöjligheter och sist men icke minst kravet på ärlighet i arkitektur och materialbehandling. »Yxhultstrafiken står nu i sitt flor och dagligen avgå omkring 15 vagnar med kalk och sten», berättas från sommaren 1899. Redan under det nya seklets första tionde kastade emellertid vinden om, och en rätt långvarig kris i Yxhultsbolagets utveckling inträdde. En ny och sobrare fasadarkitektur begränsade kalkstensindustriens möjligheter att hävda sig på marknaden. Fackföreningsrörelsen bidrog samtidigt i sin mån till ökade driftskostnader och företagets ställning försvagades, trots att friskt kapital anskaffades och att bolagets styrelse år 1906 rekonstruerades. I denna inträdde nu Emil Adlers, som därtills varit endast förvaltare och aktieägare. År 1910 inträdde emellertid en ny och till sina verkningar betydelsefull förändring i bolagsstyrelsen. Emil Adlers avgick ur denna och lämnade samtidigt sin förvaltarejänst och efterträddes av förutvarande kassören C. Aug. Carlén. För Emil Adlers' natur låg helt visst den gamla tidens patriarkaliska styrelsesätt närmare än den objektivistiskt och merkantilt betonade regi, som i vår tid utmärker moderna industrichefer och som fordrar medfödda ledaregenskaper i högre grad än förvärvade.

På sin Yxhultstid ägde Adlers under åren 1898—1903 Kapptorps gård i Ekeby socken. I det kommunala livet tog han endast ringa del, men var under några år nämndeman, ett förtroendeuppdrag som han skattade högt. Human och vänfast till sin läggning var Adlers omtyckt av såväl sina närmaste medhjälpare som av arbetarna. Hans bistånd med borgen för egnahemslån och dylikt påkallades

Damernas Julklappar

— välj dem hos oss!

Vi ha just vad damerna önska

KULLBERGS EFTR.

STURE MELANDER

Tel. 700 60

Knut Brydolf
under Kumlatiden

Knut Brydolf

Fotograf
Fosterlandsvän
Brandchef

f. 1867 —d. 1944

Knut Brydolf
på äldre dagar

*Knut Brydolf*s namn skall sent glömmas i Kumla. I sin borgerliga gärning bidrog han där att åt framtida slakten i bild bevara både folket och bygden. Där sökte han osjälviskt och med framtidsblick att i tal och skrift blåsa liv i fosterlandskärlekens då tynande låga, och där ledde han rådigt och modigt samhällets kamp mot den röda hanen.

Knut Sigfrid Brydolf föddes 1867 i Hemse på Gotland, men hade närkesblod i ådrorna. Hans mor var nämligen född i Kumla by och dotter till den dådkraftige regementskommissarien och kronolänsmannen Conrad Adlers, f. 1791, d. 1860. Fadern var provinsialläkare. Efter studier först vid Visby högre allmänna läroverk och sedan vid Karo-

ofta och gavs beredvilligt. Adlers var sångbegåvad och medverkade i kyrkokören i Kumla. Han var f. ö. en trogen kyrkobesökare, liksom han ock var intresserad av allt, som rörde hembygd och fosterland. I skytterörelsen tog han aktiv del. Ingeniör Adlers var intresserad frimurare och innehade ordens tionde grad. Hans frimurarevalspråk var »Gör rätt». Sedan Adlers lämnat Yxhult, slog han sig ned i Örebro, där han jämte en av sönerna drev en byggnadsmaterialaffär och var ombud för Kumla kalkgruva, i vilken han även var delägare.

År 1889 ingick Adlers äktenskap med fröken Maria Pira från Asker. Vid Emil Adlers bortgång år 1936 sörjdes han förutom av den ännu levande maken av följande barn: Stina, nu änka efter lantbrukaren Rohlén, Karlslund, Nora; Thorsten, skogsinspektör vid Örebro pappersbruk; Gösta, bilbesiktningsman, Karlstad; Greta, anställd vid rådhusrätten i Örebro och Ingrid, maka till distriktsveterinären R. Geple, Färgelanda. En son, Oscar, till yrket ingenjör, hade omkommit genom olyckshändelse i U. S. A. Emil Adlers' stoft vilar i föräldrarnas grav på Kumla kyrkogård.

Meddelandena om Adlers amerikantid ha benäget lämnats av hans gamle vän, ingenjören Erik Kjellström i Stockholm.

Henning Julin.

linska läroverket i Örebro åren 1878—1884 valde Brydolf fotografens yrke, som han lärde i Eskilstuna. Den snabba tillväxten av Kumla stationssamhälle och den nära liggande lägerplatsen Sannahed kom Brydolf att inse platsens behov av en fotograf. År 1897 startade han också egen verksamhet i Kumla och året därpå lät han at sig uppföra den atelierbyggnad, som ännu står kvar vid Hagendalsvägen. Till hans framgång i yrket bidrog förutom hans skicklighet även hans nobla och vinnande sätt. Ännu 40 år efter det han lämnade Kumla, kan man från omdömesgillt håll få höra ampla lovord om Brydolf's fotografiska arbeten. Efter några få månaders verksamhet i Sala 1903—1904 lämnade Brydolf definitivt Kumla hösten 1905 och slog sig ned i Eskilstuna, där han sedan verkade till 1933, varefter han bosatte sig i Bälgviken, där han bodde till sin död i februari 1944.

I Kumla fosterländska förening hörde Brydolf, som var konservativ, till de aktiva. »Fotografen Knut Brydolf talade i tre timmar om fosterlandskärlek inför fullsatt Natanael*) och blev livligt applåderad en höstkval 1899», heter det i en krönika. Ännu några månader före Brydolf's död var hans penna verksam i fosterlandskärlekens tjänst. Han hade t. o. m. för julbladet ställt i utsikt ett bidrag i detta sitt favoritämne.

Under åren 1902—1903 var Brydolf brandchef i Kumla. Även denna post skötte han med allvar och kraft. En gammal Kumlabo har ännu så sent som i fjol betygat Brydolf's rådgiga insatser vid bekämpandet av den stora eldsvåda, som år 1903 härjade Kumla Bryggeri. En bild av Kumla brandkår vid detta tillfälle är återgiven på sid. 40 i Kumla Julblad 1943. Brandchefen Brydolf synes där omedelbart ovanför kusken på vattenekipaget i mitten på bilden. Man kan fråga sig, om det var morfaderns, Conrad Adlers', glänsande föredöme vid den stora branden i Örebro 1854, som för brandchefen Brydolf utgjorde incitamentet.

*) Goodtemplarlokal.

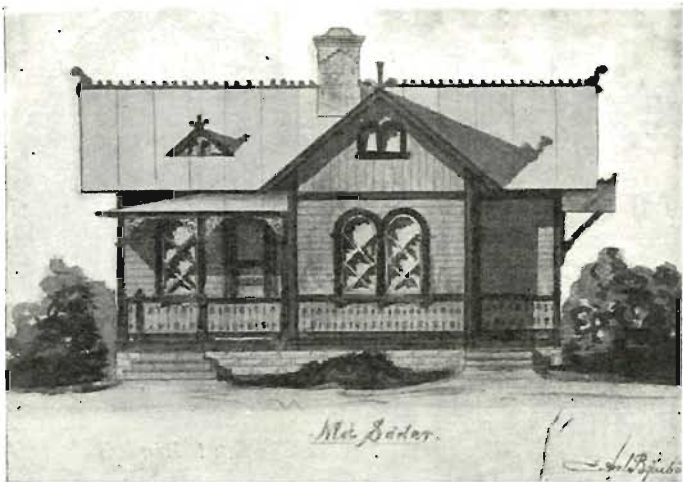
Skrivställ, Ramar, Album, Skrivunderlägg
Gästböcker, Reservoarpennor
Brevpapper, Almanackor
Jultidningar

Boken

BÄSTA GÅVAN!

DOHLWITZ
BOKHANDEL

Telefon 700 56

Arkitekten Axel Bjurbäcks ritning 1898 till Knut Brydolf's fotografiatelier vid Hagendalsvägen i Kumla.

År 1899 ingick Brydolf äktenskap med fröken Ester Ekström från Uppsala Näs. Undertecknad minnes så livligt hurusom B. vid ett Yxhultsbesök under förlovnings-tiden i lörväntansfull glädje uttalade förhoppningen om tolv barn i sitt tillämnade äktenskap. Det blev sedan visserligen inte tolv barn. Men elva. Fem av barnen hade gått ur tiden före fadern. Brydolf sörjdes vid sin bortgång förutom av maken av följande barn: Ebba, gift med provinsialläkaren Axel Sasse, Söderåkra; Sigrid, farm. kand. Eskilstuna; Ingrid, apoteksbiträde, Eskilstuna; Ernst, fil. dr., Stockholm; Gunnar, teckningslärare, Umeå och Arne, tandläkare, Malmö.

I ett brev till undertecknad kort före sin död yttrade Brydolf med tanke på förluster och prövningar, som nyligen hade drabbat honom, följande: »Ja, sådant är livet. Vi behöva därför lära oss resignationens svåra konst inför ödets skickelser. Förvisso har allt, som sker, en djupare mening».

Ja, insikten om denna djupare mening förvärvade Brydolf säkerligen redan tidigt. Den fördjupade hans livs-syn och gav med åren t. o. m. åt hans anletsdrag en för-ädlad prägel av stilla och ödmjukt allvar, som det är oss, hans gamla vänner, kärt att minnas.

Henning Julin.

KUMLA JULBLAD

för åren 1932, 1934, 1935, 1937, 1938, 1940 och 1943 önskas köpa.

Några enstaka ex. av arg. 1931, 1933, 1936, 1939 och 1941 kunna ännu erhållas vid hänvändelse till utg. å Kumla Tryckeri.

Kumla Julblad 15 år

Med föreliggande nr har Kumla Julblad regelbundet utkommit i 15 år. Under alla dessa år har den ursprungliga planen att samla gammalt och nytt från Kumlabygden kunnat fullföljas. Sammanlagt torde omkring 2,300 vanliga boksidor härigenom sammanförts. Bildmaterialet har varit synnerligen rikhaltigt och i vissa fall unikt.

Åtskilliga kumlabor ha undrat över, hur det är möjligt att samla så mycket text från ett enda område, Kumlabygden, och förespätt att den dagen snart skall komma, då det inte längre finns något att skriva om. Textmaterialet har emellertid aldrig sinat, tvärtom har det varje år visat sig svårt att sovra detsamma. Givetvis kunna delade meningar råda om Julbladets innehåll. Om 1944 års Julblad kan anmärkas, att biografier-na beretts väl stort utrymme. Läser man dessa, skall man dock snart finna, hur litet de olika artiklarna syssla med personerna själva. Huvudsyftet är att i ord och bild skildra och åt framtiden bevara vissa händelser och förhållanden i flydda tiders Kumla. Undertecknad har under de många åren fått läsekretsens upprepade försäkringar om att den godtagit denna tidningens uppgift.

Under de båda senaste åren har många av Julbladets vänner blivit utan tidningen. Trots att den tryckta upplagan ökats varje år, har det inte varit möjligt att tillgodose efterfrågan. Årets rekordupplaga, **2,500 ex.**, hoppas utgivaren skall räcka till.

Till alla som på olika sätt medverkat till att utgivningen av Kumla Julblad kunnat fortsättas riktas härmed ett värdsamt tack. Häre är inbegripet alla medarbetare och tecknare, alla välvilliga annonsörer och försäljare. Ett särskilt tack vill jag framföra till Byggnadsintendent Henning Julin, Stockholm, som mer än någon har äran av Kumla Julblads »höga kulturella standard», som en välvillig läsare i brev uttryckt sig. Genom sin stora kännedom om 90-talets Kumla och vidsträckta sakkunskap har han varit till ovärderlig nytta för Kumla Julblad.

Det är undertecknads förhoppning, att Kumla Julblad alltjämt skall kunna utkomma och upprätthålla förbindelsen mellan det nya Kumla och det Kumla som en gång var.

Kumla i nov. 1944.

Nils Helander

Stil-
sko
inreg. varumärke

... kvalitetsmärke för eleganta och
välsittande DAMSKODON från

A.-B. Jonsson & Kjellin, Kumla

Johan Andersson
1835—1904

Ett gammalt köpmanshus i Kumla

Ett sångens och musikens centrum

Av Nils Helander

Gustaf Andersson
1860—1938

En av de första mera betydande affärsmännen i Kumla stationssamhälle var Johan Andersson, innehavare av speceri- och diversehandeln med samma namn. Han var först anställd som filialföreståndare för Örebrofirman Carl Hagendals spannmålsaffär, vars magasin låg i omedelbar grannskap av järnvägens dåvarande godsmagasin vid nuvarande Odengatan. Huvudbyggnaden lär tidigare varit en stugbyggnad i Sännersta. Hagendal, vars namn gått till eftervärldens Kumla framförallt genom Hagendalsvägen, stadens huvudgata, byggde även affärs- och bostadshuset Haga, som i våra dagar bl. a. inrymmer Martins Järnhandel. Här hade först Ekström & Forsberg i Örebro filial inom speceri- och diverseaffärsbranschen. Längre fram övertog Johan Andersson rörelsen, som han tillsammans med sin son, Gustaf Andersson, arbetade upp till samhällets största minut- och partiaffär.

Johan Andersson omtalas som en präktig man med allmänt förtroende. Han var varmt religiös och ansluten till Kumla Friförsamling. När denna 1896 beslöt att uppföra egen kyrka, skänkte han mark för denna i de mera centrala delarna och bidrog också med byggnadsmaterial. Johan Andersson blev sedermera den ledande kraften för kyrkobygget. Under senare hälften av 1890-talet uppförde Johan Andersson Kumla hotell. Vid denna tid överlät han även spannmåls- och virkesaffären till sonen Gustaf.

I sitt äktenskap hade makarna Andersson två söner och fyra döttrar. Den äldsta av döttrarna, Anna, blev gift med skofabrikören Johan Olsson, Kumla, medan de tre övriga knöto hymens band med faderns affärsanställda, vilka alla blevo framstående affärsmän var på sin ort. Således blev Maria gift med handl.

Carl Julin, Vretstorp, Olga med handl. Ad. Andersson, Frövi, och Agnes med handl. Hjalmar Persson, Vingåker. Sönerna voro förut omnämnde Gustaf Andersson och åkaren Emil Sterner. Ej mindre än fem av syskonens bröllop ägde rum sommartiden i den vackra trädgården i Haga.

Midsommardagen, Johan A:s namnsdag, samlades alltid hela släkten med barn i alla åldrar. De sista åren av hans levnad förlades denna högtid till sonen Gustafs hem. Affärsbiträdena hade natten förut dekorerat med björklöv för att glädja sin vördade »patron», som han titulerades till åtskillnad från chefen, som tilltalades med »herr Andersson». Minnet av dessa glada midsommarfester utplånas säkert aldrig hos dem som fått vara med.

Johan Andersson slutade sitt verksamma liv 1904, 69 år gammal. Hans hustru lämnade honom redan 1887.

Gustaf Andersson var liksom fadern född i Stora Mellösa. Efter anställningar i Arboga och Örebro kom han till faderns affär i Kumla och blev ganska snart delägare i firman, som därefter ändrades till Johan Andersson & C:o, ett namn som bibehölls även sedan Gustaf Andersson blivit ensam ägare av rörelsen, vilken 1917 övergick i Konsumtionsföreningen Örebro.

Redan i unga år visade Gustaf A. stort intresse för sång och musik. Själv trakterade han med god framgång sin flöjt, och varhelst det gavs tillfälle att få njuta god sång och musik, var han med. Tillsammans med några goda vänner bildade han en kvartett, som troligen var den första manskvartetten i Kumla. Medlemmar av denna voro stationsskrivaren Hugo Sandberg, länsmansbiträdet Leonard Olsson, den lille gemytliga Anders Pettersson hos Fosselius & Bergöö och

Välkomna och köp **BLOMMOR** till Julbordet!

Beställningar av Kransar
och Buketter mottagas

ERNST ERICSSON

Blomsterhandel och Handelsträdgård, Kumla
Tel. Affären 703 13, Trädgården 702 53

*Ett idylliskt
gårdsparti vid
Sveavägen*

Gustaf Andersson själv som bas. Kvartetten medverkade vid föreningen »Morgonrodnadens vänner» sammankomster och underhöll med livligt uppskattad sång ur sin rika repertoar. »Morgonrodnadens vänner» var säkerligen ett av de första skotten på det allt fruktbarare föreningsträdet i 80-talets Kumla. Föreningens medlemmar ålade sig att stiga upp senast kl. 7 på morgonen. Vid kvällssammankomsterna förekom sång och musik, uppläsning och lekar. Många av ortens ungdomar deltog med liv och lust och gjorde »Morgonrodnadens vänner» till en mycket omtalad sammanslutning, som stod högt i kurs i det dåtida lilla samhället. Till medlemmarna räknades syskonen Falk från prästgården, systrarna Fanny, Ingeborg och Lisen Dreborg från klockaregården, Anna, Hans och Hugo Flyckt från länsmansegården, syskonen Hallmén i Fylsta, fröken Rosalie Eklund, kyrkoherdedotter från Hardemo m. fl. I fröken Agda Lundroth, guvernant hos C. A. Fosselius, hade föreningen en sprituell sekreterare, som vid sammanträdena väckte stor munterhet med sina kvicka protokoll.

Fröken Lundroth var köpmansdotter från Örebro. Hon blev 1885 maka till Gustaf Andersson. At de nygifta hade Johan Andersson låtit uppföra den byggnad i 2 våningar, som i våra dagar bl. a. inrymmer expeditionslokaler för Kumla socken. Det Anderssonska hemmet blev snart känt såsom ett sångens och musikens

centrum i Kumla. Här samlades ofta de tongivande inom ortens sällskapsliv. Fru Agda A. var en charmant värdinna i ett ovanligt gästfritt hem. Där uppehölls också ett köpmanshus bästa traditioner. Affärens förhållandevis stora personal var inackorderad hos sin chef och ansågs höra till familjen och var också i regel med vid de olika festerna i hemmet. Varje sommar

Haga från söder

OLSSON & ROSEN

S K O F A B R I K

Specialfabrik för tillverkning av högklassiga, eleganta och moderna Mc Kay och randsydda DAMSKODON

Makarna Andersson på äldre dagar

ordnades en utfärd för den stora familjen. Färden, med hästskjutsar som fortskaffningsmedel, utsträcktes ofta till Hjälmaretrakterna, där man njöt av bad och den alltid välförsedda matsäcken. Personalen var i övrigt mycket omhuldad. Någon persedelvård behövde den aldrig befatta sig med. Det var magasinsskarlen Åmans uppgift att se till att biträdenas skor och kläder var i bästa skick.

Till de nämnda syskonbrölloppen kan läggas ytterligare två sommarbröllop i Haga, som Agda och Gustaf Andersson höllo för närstående släktingar, nämligen för Anna Lundroth och Aug. Lindh, den senare numera pensionerad landstingsdirektör i Karlstad och välkänd politiker och godtemplare, samt för Gustafs systerdotter Svea Olsson med Erik Larsson, mångårig medhjälpare i diverseaffären. Redan dessa vackra bröllopfester belysa Agdas och Gustafs känsla för släkt och tradition samt deras eget nöje att se unga och glada människor omkring sig.

Med undantag av väl vitsordade insatser för vattenfrågans lösning i samhället deltog Gustaf Andersson inte nämnvärt i samhälleliga spörsmål. Han var dock med bland de första municipalfullmäktige, som valdes i dec. 1913, men stannade endast perioden ut. Värdefullt arbete nedlade han för Kumla köpmannaförenings tillkomst. Några år före överlåtelsen av affärsrörelsen utsågs han till föreståndare för Mälarebankens Kumla-kontor. När denna bank sedermera uppgick i Svenska Handelsbanken, erhöll han samma uppdrag i denna. 1916 startade han tillsammans med Henning Haglund och A. G. Ekman sko- och läderfirman Ekman, Haglund & C:o.

Makarna Andersson voro flitiga kyrkobesökare. När Adolf Andrén ett par år efter sekelskiftet gjorde sina

berömda insatser för väckande av intresse för kyrkosången och bildade Kumla kyrkokör, hade han i Gustaf Andersson en av sina bästa medhjälpare. Även under Georg Halls kantorstid tillhörde han kören. Att valborgsmässosången blivit tradition i Kumla, torde få räknas till Gustaf Anderssons förtjänst. År efter år samlades manskören på balkongen på Haga, därifrån de vackra vårsångerna tonade ut över orten och livligt applåderades av den alltid talrika publiken. Under tiden var fru Agda A. i livlig verksamhet för att placera ut så många majblommor som möjligt. Hon var nämligen initiativtagare till majblommans verksamhet i Kumla och länge var hennes hem ett centrum för denna verksamhet i orten. Efter konserten voro körmedlemmarna alltid Hagas gäster och här fortsattes ofta sången till långt in på valborgsmässanatten. När fru A. fyllde 50 år, uppvaktades hon av vännen Lars Pärsson i Blacksta med en versifierad hyllning. P. var ju känd för att i regel få ihop förträffliga alster, men denna gång lär han ha varit i högform med sprakande kvickheter. Bara melodien var ju fyndig: »Fjäriln vingad syns på Haga».

Gustaf Andersson var allmänt aktad och avhållen, både som affärsinnehavare och bankman. En numera 80-årig dam, som väl kände till makarna A., har till Kumla Julblads utgivare lämnat följande minnesord: »Andersson var den hederligaste människa man kan sammanträffa med, en fin, god och glad person. Han var fästman, så länge han levde. Verkligt rörande var att se den tillgivenhet långt in i ålderns höst han visade den avgudade maken. Och fru Agda lönade hans tillgivenhet på ett sätt, som gjorde honom verkligen lycklig.»

På sitt älskade Haga avled A. 1938 och 2 år därefter var turen kommen till maken att föras till griftero på Kumla södra kyrkogård, där de vila i omedelbart grannskap till Säbylunds familjerna.

Haga från gårdsidan efter ombyggnaden

EINAR WIGRELL

Målerifirma, Kumla

TELEFON 702 33

Utför såväl finare som enklare

MÅLERIARBETEN

A. G. Andersson AB. Skofabrik, Kumla

- en firma med 100-åriga traditioner

I den riktiga julstämningen

kommer Ni först efter ett BAD i

Kumla Varmbadhus

Tel. 702 99

BAD ÄR HÄLSA!

Medicinska Kar- och Badstubad.

Aktiebolaget

Kumla Ångqvarn

UPPKÖPER SPANNMÅL
FÖRSÄLJER MJÖL

Tel. 708 10

EKMAN, HAGLUND & C:o

försäljer från lager för skotillverkning erforderliga materialier
såsom: **Läder, Skinn, Skofoder, Silke, Sygarn, Skosnören,**
Tryckspännen, Gummiklackar m. m.

Haglund's
INDUSTRIEN
KUMLA

Telefoner: 700 03, 700 36, 703 96

Lämpliga *julklappar*

till billiga priser
finner Ni genom besök i

DAMKONFEKTIONEN

MÄRTA WIGERELL

Tel. 705 22

Håkanssons Conditori

REKOMMENDERAS!

Gott kaffe, gott bröd

Telefon 701 54

Indelta husarer vid 1890-talets början

Husarerna från vänster räknat: 1) Sergeant *Liljestjärna*, sedermera fanjunkare; 2) Volontärkorpral *Linder*, sedermera fanjunkare; 3) och 4) okända; 5) Dist.-korpral *11 Svärd*, Örebro skvadron; 6) Korpral *93 Klinggart*, Örebro skvadron; 7) Korpral *82 Skeppner*, Örebro skvadron; 8) Korpral *54 Alexis*, Vadsbro skvadron; 9) Dist.-korpral *23 Hull*, Örebro skvadron.

Husarhistorier

Ur G. L. Hamiltons »Lifhusarerna i läger och kvarter», Stockholm 1916, har redaktionen i anslutning till bilderna från husarlägret på Sannahed saxat följande (Rubrikerna satta av Julbladet).

Överstelöjtnant och brännvinsbrännare.

»På 1850-talet hade husarkåren sina befälsmöten på Mosås kyrkbacke och den lilla slätten där runtomkring samt var förlagd i gårdarna i byn.

I början av år 1853 infördes i Sverige den danska sabelhuggningen, och en hel del svenska officerare hade varit utsända för att i Danmark studera densamma; bland dessa var löjtnant Adlercreutz från husarerna.

Vid det tillfälle denna episod hänför sig till, förde överstelöjtnanten friherre Fleetwood befälet över officerskåren för att inlära den danska sabelhuggningen.

Plåten är Mosås tätt invid landsvägen.

Överstelöjtnant F. arrenderade och bebodde Västra Närkes skvadronscheffsboställe Tynninge i Kumla socken samt idkade vid Bredsäter under Skogshallen nära Tynninge brännvinstillverkning i ganska omfattande skala. En forä brännvin hade gått in till Örebro och var på hemväg, då fördrängen upptäckte sin husbonde, överstelöjtnanten, strax ute på fältet vid Mosås kyrka, och vad var naturligare än att denne samvetsgranne tjänare då ville passa på och lämna sin husbonde räkenskap för sitt fögderi, varför han också helt resolut stegade i väg ut på fältet emot husbonden.

Hela officerskåren stod där uppställd under »Giv akt» och instruerades och övades av överstelöjtnanten i sabelhuggning. Inseende det olämpliga i sin fördrängs tilltag, sökte F. att få honom att avlägsna sig och vänta till lämpligare tillfälle, men förgäves. Allt nervösare blev F., allt livligare rörde sig hans läppar, såsom fallet var, då han blev nervös, och slutligen, då ingenting kunde förmå drängen att uppskjuta sitt redovisande, röt F. blodröd i ansiktet: »Kör, kör, kör åt h—e och vänta där tills jag kommer efter.»

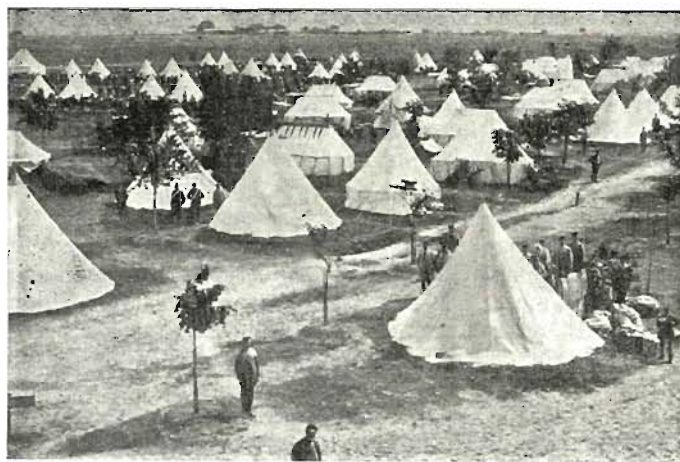
Nr 49 Landby och metersystemet.

»Då metersystemet infördes i landet, mötte det naturligtvis mycken svårighet att tillämpa detta i armén. Särskilt vållade det de gamla indelta husarerna besvär; de kunde ej fatta, varför de skulle lära sig dessa nya konster, och lyckades ofta sammanblanda termerna rent barockt.

Västra Närkes skvadron hade en dag avståndsbedömning under löjtnant Ö:s befäl vid Kumla, varvid befälhavaren frågade ett av skvadronens ljushuvuden n:r 49 Landby, hur långt det var från den plats, där de befunno sig, till ett träd på fältet nedanför. Efter långt funderande svarade Landby betänksamt: »Vid pass omkring en litner, löjtnant.»

På bal hos landshövdingen i Örebro.

»Löjtnanten friherre X. hade en afton i Örebro råkat i gräl och slagsmål, varvid han erhöi en stor skråma mitt i pannan. Dagen efter var han bjuden till bal hos dåvarande landshövding Akerhjelm. Landshövdingen frågade honom deltagande: »Vad har baron i pannan?» »En skråma». »Var har baron fått den?» »I pannan». Därmed var samtalet slut.»

Husarlägret på Sannahed år 1887

Ungefär i mitten sekundchefens avlånga tält. I högra nedre hörnet vakttältet.

Öpi-Skotäcke

Patent s.

är det moderna inneremballaget i skokartonger, som numera användes i stället för det förut brukade silkespapperet

TILLVERKARE:

A.-B. AUG. HOLMBERG, ÖREBRO

Frikyrko- och nykterhetsman i 1890-talets Kumla

Ville ej ha spritpolerade möbler

L. A. Linngren

De allvarliga dragen härovan äro välkända för alla »90-talsstationäre.» Lars August Linngren var en så pass orginell människa, att man då och då diskuterade hans person. Som frikyrkoman och nykterhetsman var han av den mera resliga sorten, som aldrig dagtingade med sina åsikter utan förde dem till tals frimodigt utan att svikta. Mången kumlabo tyckte nog, att han var alltför fanatisk i sitt sätt att lära och leva, men ingen förnekade, att Linngren var en synnerligen redbar person.

L. föddes i Ekeby socken 1847. Tidigt kom han i skomakarlära, som på den tiden varade i 3 år. Efter lärlingstidens slut arbetade han hos olika mästare till 1877, då han började med eget skomakeri i Gällersta. Till Kumla station flyttade han 1886 och köpte sin kollegas, F. A. Carlsson, fastighet Karlsholm 2 vid järnvägen (se bilden å sid. 41!) Han gjorde huvudsakligast pliggade skodon och sysselsatte mest lärlingar.

Sin religiösa inställning fick han redan i unga år. Under sin Kumlatid tillhörde han Kumla Friförsamling, som han omfattade med stort intresse. Även inom Kumla Blåbandsförening var han mycket verksam och räknades till de mera aktiva krafterna. Han uppträdde ofta som talare och gjorde sig bemärkt genom sina målande förklaringar. Söndagsskolan hade likaledes i Linngren en nitisk kämpe. Han var föreståndare för denna under många år. Med det pund han fått av Gud handlade han som en trogen förvaltare. Vilket område han än gav sig in på, arbetade han med mod och kraft och blev både uppskattad och kritiserad.

Vid ett tillfälle hade Linngren i en affär köpt 100 spik av den sort, som handskomakarna använde i sitt yrke. Då han kom hem föll det honom in att räkna spikarna och fann, att han fått tolv stycken flera än han betalt för. Han gick då tillbaka till affären med dessa och frågade bitrådet, om denne hade löfte att av sin principals egendom skänka bort dessa spikar.

Mot rusdrycksbruket var han en avgjord fiende och ansåg förbudet som den enda framkomliga vägen för att komma till rätta med spritmissbruket. Under en diskussion om rusdryckernas vara eller icke vara förklarade han sig vara så hatisk inställd mot dessa drycker, att han ej gillade att ha en möbel i sitt hus, som var polerad med sprit. Detta hans påstående infördes i Nerikes Allehanda och avtrycktes i ett flertal tidningar.

Något år före sekelskiftet hade nykterhetsvännerna i orten anordnat ett protestmöte med anledning av ifrågasatt höjning av priset å brännvin från 1 krona till 1,10 per liter. Vid mötet talade bl. a. Linngren och P. J. Sandberg, Fylsta, som voro emot regeringens förslag och ansågo det vara ovärdigt staten att ockra på lasten. De bemöttes emellertid av en skomakaregesäll från samhället, vilken tyckte att brännvinet kunde höjas till »10 kronor droppen, ty sen kan vi börja suppa ihop till pansarbåtar».

På andra våningen i sin fastighet hade Linngren en av sina mest likasinnade i stationssamhället. Visserligen tog denne inte avstånd från spritpolerade möbler, då köp och försäljning av möbler utgjorde en del av hans utkomst, men i sin reaktion mot öl och sprit intog han en ställning, som i likhet med Linngrens var klippfast. Hans namn var Gustaf Olsson, om vilken utförligt berättas på annat ställe i årets julblad. De båda vännerna hörde till blåbandsföreningens flitigaste besökare och stöttepelare. På mötena under 90-talet var det vanligt, att olika frågor diskuterades, och man tycks inte haft någon svårighet att få fram förslag på olika spørsmål, som kunde vara värda att debattera. Olsson och Linngren voro i regel av samma mening, när det gällde frågor av nykterhetsfrämjande slag. I övrigt voro de av mycket olika läggning.

1899 lämnade Linngren Kumla och flyttade till Örebro, där han övertog en mindre speceriaffär och även blev fastighetsägare. Också där deltog han i frikyrkörörelsen såsom kretsforeståndare i Örebro Brödraförsamling samt i blåbandsföreningens verksamhet.

Linngren var i mångt och mycket en man för sig. Gladlynt men på samma gång djupt allvarlig, fridsam och genomhederlig. Som sådan bevaras han i de många kumlavännernas hågkomst. —1 Å.

Kumla Julblads bildgalleri.

Omslagsbilderna äro från Sundbergs Ateljé, Köpmangatan, bilderna å sid. 20—21 från Sundberg & Olsons fotografiska och Sannahedsbilderna å sid. 33 från Armé- och Marinfilm, Stockholm.

BREVPAPPERET

bör vittna om god personlig smak . . .

I parti från

JOHNSON HILL A.-B., ÖREBRO - PAPPERSVARUFABRIK

Efterfråga därför våra förnämliga kvaliteter

SVENSKT ANTIKPRESSAT PAPPER
SVENSKT DIPLOMAT PAPPER
SVENSKT HAMRAT PAPPER
SVENSKT LINNEPRESSAT PAPPER

hos Eder Bok- eller Pappershandlare

Kumlaiter till fjälls

För Kumla Julblad av Hugo Ericsson

Frågan är, om inte Sveriges alla beredskapare voro samfådde intill Särna järnvägsstation söndagen efter midsommar i år, just som kvällståget anlände dit. Vart man såg stod, satt eller låg en beredskapare och flinade. A dom flinade åt oss, dom juckarna.

Vi hade anlänt med tåget och fått ut våra grejor från stationen samt lagt ned mycken möda och omsorg på att få alla ryggsäckar och paket stuvade på cyklarna, en solo och en tandemcykel, och voro nu startklara för en kombinerad cykeltur och fjällvandring.

Beredskaparna följde våra förehavanden med muntra ögon. Affärsbegåvningarna ibland dem ordnade med vadhållning. Skulle det gå eller inte att starta med den där tandemcykeln.

Vi voro inte eniga själva. Jag sa: »då går», hon sa: »då går inte». Kvinnfolk ska alltid vara tvärs emot.

Och så gjorde vi försöket.

Kanhända att cykeln befann sig på rätt köl i två sek. sedan låg härligheten i en enda röra på landsvägen. En cykel, två människor, två ryggsäckar, två sovsäckar, ett tält, flera kokkärl och en massa kläder samt diverse småsaker. Nu drog sig ståplatspubliken i en tät ström mot arenan.

Född på en tandemcykel eller i en utdragssoffa.

Tur att man har en viss vana att uppträda inför publik. Och skall man döma efter den här publikens hejdlösa vrålskratt, duger man till clown. Det blev emellertid både premiär- och tack- och avskedsföreställning på en gång. Ty hur lätt om rumpan man än är, så borde det gå att hålla balansen på en sån här schäs. Visserligen kan hon, som skall sitta på baksadeln, inte själv åka cykel, men jag undrar om inte detta rent utav är en fördel.

Nu surrade vi stadigt fast alla grejorna, tog både livrem och hängslen till hjälp, och se, nu gick det, om också landsvägen verkade oroväckande smal. Så småningom behövde vi mindre och mindre av vägbanans bredd, efter en kilometer gick ett bilmöte bra, och efter två kilometer funderade man över om man var född på en tandemcykel eller i en gammal hederlig utdragssoffa.

Så voro vi då på väg genom dagar och nätter i ett svenskt sommarland. Förresten, var det sommar? Ajavars, i Särnaheden stod rödblåran i blom, och då är det nog sommar, men sex mil längre norrut blommade tibasten för fullt, och då är det tidig vår. Vilket var det nu då?

Sanningen att säga så voro de närmaste milen kring Särna en underbar försommar, men alltefter som vägen genom otaliga backar höjde sig för att vid byn Målen vara uppe i 743 m. ö. h., åkte vi in i tidig vår med tjällossning och frostkalla nätter. När vi med fjällpackning på ryggen lämnade landsvägen vid telefonstolpe nr 543 några km. norr om Målen och knogade den steniga stigen upp mot Boktjärnsvallen, skiftade fjällbjörksskogen i rödlila.

Här vid Boktjärnsvallen fingo vi nu vara med om den explosionsartade övergången från vår till sommar.

Med vallen som utgångspunkt strövade vi i de omkringliggande fjällen, Boktjärnsstöten, Kölsjöfjällen, Skrabbhägna, Digerhägna, Fruhägna och Lussefjäll, vandrade på månghundraåriga stigar och fiskade laxöring i Boktjärnen. Ja, egentligen hade vi inga fiskedon med oss, men vi fingo låna sådana av vår värd, kronoarrendator Emil Dahl, alla tiders »fjällturistomhändertagare». Han gav oss många värdefulla tips för strövtågen i fjällen.

Boktjärnsvallen

Till knäna i mygglik.

Vår första tur gällde Boktjärnsstöten. Den gav först och främst en god överblick av våra egna domäner men också en storslagen utblick mot fjällen i norr och väster samt Städjan och Vedungsfjällen i söder och Hovärken och Sonfjället i öster.

Det ursprungliga målet för vår färd var Rödfjället, men härifrån Boktjärnsstöten lyste det helt vitt av snö, från skogsgränsen upp till toppen, så det fick vara till någon annan, snöfattigare sommar.

Men att gå i fjällen är att gå på upptäcktsfärd. Vad skulle kunna upptäckas här? Vi erinrade oss, att här inne bland fjällen skulle Rombovägen och Krabbatsvägen vindla fram, där pilgrimer och köpmän och »annat löst folk» under fruktan och bävan hastat fram på väg till Norge och Nidaros. Dom stigarna kunde vi söka rätt på. Medan vi resonerade om detta, tog kvinnan i gänget tillfället i akt att med sammanbiten energi helt kallblodigt ge sig till att mörda inte mindre än en miljon åttahundrasjuttiofemtusen fyrahundra-sex myggor. Hon stod faktiskt till knäna i mygglik. Hur skulle pilgrimerna ha haft det då, de drog ju fram här långt innan becoljans tidevarv, ty vår kvinna insåg snart nog det hopplösa i att försöka utrota myggen och trynade därför in sig med becolja, så stor hon var. Men vi säger då det, stackars, stackars pilgrimer — — — hur var det, fick de svära — — —?

Det var på sommaren 1030, som Olav Haraldsson stupade i strid vid Stiklastad, då han med svensk hjälp försökte återerövra Norge. Kort tid därefter kommo helgonrykten i omlopp, och han blev den nordiska medeltidens mest populära folkhelgon. Så började pilgrimsfärderna till Sankt Olofs kyrka i Nidaros.

Lika invecklat som trafiktorget i S. Mos.

Från olika håll strålade stigar samman vid Lillhårdal, och därifrån gick så bl. a. en stor stig över myrmarkerna upp mellan Fruhägna och Lussefjäll. Vid Fruhägna delade den sig. En stig gick mer norrut längs Fjällsjön, en ned mot Bokhålet över Bokån, vad, och genom oländig blockmark mellan Kölsjöfjällen upp mot Högvålen och vidare västerut. Vid Bokhålet tog en stig av västerut. Det blev ju nästan lika invecklat som trafiktorget i S. Mos.

Den stig, där pilgrimerna travade fram, kallas Rombovägen, och den stig, där köpmän och »annat löst folk» färdades, kallas Krabbatsvägen. Bitvis sammanfaller de två stigarna med varandra och intet underligt i det, ty många av pilgrimerna kombinerade säkert färden till Nidaros med diverse affärer i de norska bygderna.

C. F. ERICSON & SÖNER A.-B. Bokbinderi

ÖREBRO

Utför alla slags bokbinderiarbeten för konst, handel och industri

Ett gott arbete utlovas till förmånligt pris

Tel. 13405

Midsommarsnö på Digerhågna

Vi roade oss några dagar med att söka upp dessa stigar och vandra på dem. Trots att de äro så många hundra år gamla, äro de väl synliga i terrängen, när man väl en gång har träffat på dem. Från Fruhågnas topp ser man, hur Rombovägen kommer vindlande över myrmarkerna och drar fram längs kanten av Lussefjäll.

Så kallade offerkast och enmansgravar träffade vi på. Gravarna markerades av stora stenhällar och offerkasterna av högar med hopkastade stenar. Det blev således litet upptäcktsfärder här också för att nu inte tala om att stigen vid ett tillfälle går fram strax ovanför en stor hjortronmyr. Hr Dahl påstod, att det under vackra hjortronsöndagar kunde vara ända till 200—300 hjortronplockare i farten ute på den myren.

(Rörande pilgrimsvägarna hänvisas till STF Årsskrift 1931, sid. 62 ff.)

En kväll gjorde vi en utfärd till Staffsvallen i det vällovliga syftet att stjåla en såg.

Det var underbart att knalla fram på egna stigar i den vackra fjällbjörkskogen, som nu började skifta i grönt. Vi kommo in i ett trångt dalstråk strax under Skrabbhågna, och här stod tibast i full blom. Den upptäckten får nog betraktas som en bit sensation. Annars dominerade renlav i markvegetationen, här och där avbruten av klock- och lappljung.

Säterjäntans vardag bräddfylld av hårt arbete.

Några sågtjuvar blevo vi inte av den enkla anledningen, att Staffsvallen visade sig vara i ett bedrövligt skick. Byggnaderna voro i det närmaste fallfärdiga, fönster och dörrar hängde och slängde, allt var märkt av förgängelsen och gjorde ett beklämmande intryck. Här på sätern hade det en gång sprudlat av liv och rörelse. Bjällerklang och lurlock hade tonat ut över den stilla dalen, och röken från kokstugans skorsten sakta stigit upp mot den lätta ljusa sommarskyn.

Säterjäntans vardag var bräddfylld av hårt arbete, särskilt på långsätrarna, men då och då bröts enformigheten av någon friare, som på lätta steg kom på den fjädrande säterstigen, kanske från någon långt avlägsen by. Här har man inte samma längdmått som vi söröver, det är då ett som är säkert.

Fem mil för att vattna två blommor.

Jag har en gång träffat en herre med sådana där underliga längdmått. Det var i en by några mil ifrån Staffsvallen. Han hade hjälpt fruntimmerna på sätern med kritererna för kvällen och tänkte vara tillbaka, så att han kunde hjälpa

dem även på morgonen. På natten tog han sig en liten promenad hem till stugan i byn för att vattna två blommor i en kruka på köksbordet. Fram och åter blev det en liten natt promenad på dryga fem mil. Men två blommor fingofortsätta att leva några timmar längre...

Så går den första veckan i fjällen med ömsom sol, ömsom regn, tills sommaren på allvar stormar in med idel sol och hög värme. Naturen exploderar. På några timmar äro björkarna fullövade, gräset på vallen lyser saftigt grönt, och maskrosor, förgät-mig-nej, rödblåra och en rad andra blommor börja gå i knopp. Det känns underbart att leva. Just då upplever jag det hitintills hemskaste ögonblicket i mitt liv. Som en mardröm förföljde det mig. Så här var det.

Kväll. Vi stodo ute på vallen alla tre. Rymden var hög, himlen klar, och sfärernas musik skötte myggen om på ett fulländat sätt. »Vi packar i kväll och sticker på långtur i morgon, tar mat, kokkärl och fiskedon med oss och är borta hela dagen», var det någon, som sade. Jag kastade en blick på kamerans räkneverk. 34 stod det på. Två exp. kvar, så skulle den första rullen färgfilm vara färdig. Bäst göra av med de där två, så kunde kameran få laddas med ny film för morgondagen. Jag hade en rulle film till. När jag kom in i säterstugan, genljöd luften av glada skratt och lustiga infall. Det är alltid livat att packa för en dag i fjället.

Jag tog filmen ur kameran, och öppnade den nya filmpacken... va in i blåsvedda..., skratten stelnade... det blev dödyst..., medan vi alla som förhåxade stirrade in i den — tomma filmtuben...

Kvinnan vars nerver ibland äro litet dåliga, sjönk medvetslös till golvet. Vi buro ut henne, och slängde henne i det kalla vattnet i bäcken, där hon snart nog kom till sans. Ja, det var verkligen så. Filmtuben var tom. Jag hade inte en enda ruta film kvar.

Nu var det, som det var och kunde inte ändras, men att denna upptäckt var min hemskaste upplevelse, det är då ett, som är säkert.

Ute på vallen strövade jag omkring och läste över det tal, jag skulle hålla i en viss fotoaffär i Kumla, så fort det blev tillfälle. Möbler och andra grejor skulle langas ut genom fönstret, bland annat en expedit, men så upptäckte jag mitt i värsta ilskan, att en snödriva borta på Fjätsjöriet hade krympt samman betydligt under dagens lopp och nu lyste rosenröd i kvällsolens sista strålar, och så gick det med ilskan som med snön, bara fortare, den smalt bort. Det går inte att vara arg, när ett skönt fjäll är inom synhåll...

Dagarna rullade undan, och det blev dags att tänka på hemfärd. En sista tur upp på Boktjärnsstöten, en svettig vandring med tunga packningar ned till landsvägen, och så rullade cyklarna söderut mot Särna och järnvägen.

Boktjärnen

Aktiebolaget G. O. JOHANSON, Jönköping

Representant:

HELMER ERNESTAM

Västmannagatan 18, Örebro Tel. 13070

Kommissionär för P A P Y R U S, Mölndal

Alla sorters Post- och Skrivpapper. Päsar. Bindgarn

MUNKSJÖ välkända omslagspapper m. m.

Då Norrmalmsgatan var återvändsgränd.

Norrmalmsgatan talar man inte så mycket om i våra dagar, därför att den numera liknar ett flertal andra gator i staden. Men för många trafikanter är gatan mest känd som en återvändsgränd, ända tills 1942, då gatustyrelsen lät iordningställa den fram till Nyhemsgatan.

Vad var det då, som gjorde att alla bilar, som från Fabriksgatan svängde in på Norrmalmsgatans västra del, måste vända och taga en annan väg? Jo, ett jättesteblock stängde hela farleden. Många trodde, att blocket aldrig skulle komma bort. Det är också mycket troligt, att, om blocket legat på någon annan plats i staden och inte mitt i en gata, det hade bevarats åt eftervärlden. Inte bara därför, att det saknade motsvarighet i staden utan också för att det minde om gamla tiders Kumla. För 40 år sedan, då folk började att bygga och bo i denna del av Kumla, fanns där varken gator eller vägar. Skogen dominerade och i skogen var det gott om kärr. De gamla kunna berätta, hur det var att bygga här. När stugan stod färdig, var det ofta svårt att komma dit med vad man hade. Det gick kanhända att köra en bit, men sedan var det stopp. Stora träd stodo i vägen, stubbar och stenar hotade att stjälpas hela lass. Då var det ingen annan råd än att bära möbler och husgeråd m. m. resten av vägen fram till stugan. Vilka bördor fick man inte bära...

På den tiden hade det stora stenblocket en mission att fylla, där det låg mitt inne i skogen liksom ett urberg. Det som en gång skulle bli Kumla stad bestod av tre stora byar: Fylsta, Kumla by och Södra Mos. De tre byarnas gränser gick ihop där stenblocket låg. Det var en gränspåle, som ingen kunde ta misste på och ingen heller kunde flytta. Här och var fanns det gångstugar. En sådan stig ledde också fram mot stenen. Det var vanligt att man där tog sig en vilostund. Om man kände till vad stenen hade för uppgift, var det med en viss känsla man slog sig ner och njöt av skog och fågelsång. Var satt man egentligen? Hemma eller borta? Ja, var man inte i sin egen by, då var det bara att ta ett steg åt andra sidan, så var man genast hemma igen. Var man några stycken i sällskap, kunde man sitta i tre olika byar men ändå bredvid varandra och prata om det som varit och hur det skulle komma att se ut i framtiden. Den som då var framsynt, såg kanhända för sin inre syn, hur Kumla växte och blev stort. Någon satt måhända och filosoferade för sig själv: Ja, du, om tjugofem, trettio år så finns kanske varken du eller jag kvar. Då är så mycket förändrat här, att den som då lever inte känner igen sig...

Så kom en tid, då Kumla gick framåt med fart. Vad det grävdes, dikades och byggdes. Skogen fick vika för villor och trädgårdar. De tre byarna fick släppa till det ena stycket efter det andra. Vägar och gator drogos

Parti från Norrmalmsgatan

fram. Ingen tänkte dock på, att det stora blocket skulle ligga hindrande i vägen.

Bebyggelsen fortgick utan uppehåll. Så långt ögat kunde nå, var det fullbyggt åt alla håll. Gatorna blevo allt talrikare och längre. Men så många tänkte inte på, att Norrmalmsgatan hade bara infart men ingen utfart. Jätteblocket såg inte ut att vilja flytta på sig. Hitintills och inte vidare...

Hur många bilar, som här fått stoppa upp, vet man ingenting om. Många kommo emellertid i full fart gatan fram utan att ana, att en bergvägg skulle hindra framfarten. Bromsar gnisslade, dörrar smällde. »Var är vi? Vart ska vi nu ta vägen? Instängda mitt i samhället, jo, det var grant det!» Man svor, backade och frågade, vart man skulle åka för att komma till Idrottsparken. »Va??? Baklänges till Fabriksgatan, så ut till Drottninggatan, ner till Mossbanan och så till höger Sportgatan rakt fram till Idrottsparken!» Man satt och gapade. »Det här verkar labyrint alltihop». En ny svordom, och så back och iväg.

Ja, så ungefär lät det i många år. Men de som bott där, ha alltid tyckt, att Norrmalmsgatan var ett lugnt och fridfullt tillhåll. Det var sällan någon störande trafik i återvändsgränden.

Så blev Kumla stad. Då blev mycket annorlunda. Nu skulle jättestenen bort. Idyllen vid Norrmalmsgatan skulle försvinna. Med krut och släggor skulle man bevinga det stora blocket. Gatan skulle fortsätta åt väster. Jättestenen splittrades för att tjäna som underlag för den trafik, som den i så många år hållit på avstånd. Många tänker inte längre på det stora gränsmärket för tre stora byar i Kumla socken, byar som numera förvandlats till stad.

H. Hård.

Ovannämnda jätteblock anses ha hitförts av landsen. Det gick under benämningen »Barnbrännaresten». Namnet lär ha uppkommit genom att för länge sedan ett barn blivit bränt till döds där.

Red.

Paul Johanssons Handskfabrik

Tillverkning av alla slags arbetshandskar

»BUFFEL»-handsken »BJÖRN»-handsken

Telefon 73073

Varumärken:
 Sportskodon
 »S:t Moritz»
 Mansskodon
 »Excellent»
 »Napoleon»
 Damskodon
 »Grandessa»

C. A. JONSSONS SKOFABRIK A.-B.

Matfrågan till Jul

ordnar sig både billigt och
 bra om inköpen göras hos

KUMLA
 HALLSBERG

Lithells

SUNDBERG & OLSONS

fotografiska _____
 Telefon 70844 - Torget, Kumla

Porträtt, Seriefoto, Kameror, Film,
 Album, moderna Ramar

JNGRÍD

. KVALITETSMÄRKE FÖR DAMSKOR .

KONRAD ANDERSSON A.-B.

Försäljes av:

SKOCENTRALEN Kumla

Vår måltid

intaga vi bekvämt
 och billigt å

MJÖLKBAREN

Beställningar mottagas

Tel. 70286

ELEKTR. MASKIN- & BELYSNINGSBOLAGET

Utför alla slags installationer för kraft
 och lyse. Försäljer all slags elektrisk
 material och armatur

Telefoner 70202, 70106

E. Johanssons Bleck- & Plåtslageri

REKOMMENDERAS!

Allt inom yrket

Humana priser

TELEFON 708 22

Gustaf Olsson

GUSTAF OLSSON

Urmakaren, antikvitetshandlaren,
nykterhetskämpen, hembygdsvännen

försökte han i görligaste mån avhjälpa de svåraste bristerna.

Biblioteksföreståndare i 23 år.

Tjugo år har förflutit sedan en på sin tid i Kumla märklig person gick ur tiden, nämligen urmakaren Gustaf Olsson. Han föddes den 9 april 1843 i Vissberga, Kumla socken. Föräldrarna voro hemmansägaren Olof Ersson, död 1870, och Stina Olsdotter, död 1875. Stugan, där Gustaf Olsson föddes, revs på 1890-talet. Den låg omkring 50 m. norr om nuvarande häradsdomaregården, som då utgjorde två gårdar, av vilka Olof Ersson ägde en. Redan i unga år visade Gustaf Olsson ett ovanligt mekaniskt intresse. Vad han än kom över i hemmet, ville han undersöka, plocka sönder och sätta ihop igen. Som vuxen prövade han en hel del olika yrken. »På den tiden jag tjänte bonddräng», var ett uttryck, som han ofta använde. Han stannade slutligen för urmakeriyrket, som tyckes ha passat bra för hans läggning.

Redan i unga år hade Olsson känt en stark kunskapsörst och läste allt vad han kom över. När han bosatte sig i stationssamhället, 1875, väcktes snart hans intresse för det lilla lånebibliotek, som tillkommit i slutet på 1850-talet och vars förste bibliotekarie var dåvarande organisten och skolprästen K. J. Hofberg. Omkring 1870 blev O. bibliotekarie och innehade detta uppdrag i ej mindre än 23 år. I samarbete med en del bildningsintresserade i orten lyckades han få biblioteket att utveckla sig i hastigare takt. Han utgav tillsammans med greve Axel Lewenhaupt på Säbylund bibliotekets första katalog.

Framstående föreningsorganisatör.

Fångades lätt av tidens nymodigheter.

Ja, vem kände inte urmakare Olsson? Ur-Olle, Skräp-Olle, Klocke-Gustaf, Kumla-Olle, som han omväxlande fick heta. Hans idealitet och originalitet gjorde honom berömd vida omkring. Kumla var på 1880-talet rikt på original, men Olsson tog priset bland dem alla och intog en bemärkt plats i det växande stationssamhället. Han var påhittig och hade lätt att fångas av tidens nymodigheter, såväl tekniska som ideella. Telefonen var en sådan nyhet. Tillsammans med i förra årets julblad omnämnde ingenjör Johan Persson utförde han ett värdefullt arbete genom att skapa intresse för telefonens införande i Kumla. Olsson kom också med i Kumla-Hallsbergs telefonförenings första styrelse och var en av de första abonnenterna i Kumla.

I motsats till de övriga Kumla-originalen var Olsson en varm nykterhetsvän. Som pojke hade han med egna ögon fått se hur rusdryckerna förstörde familjelivet och grusade de ljusaste framtidsplaner. När han fick höra talas om blåbandsrörelsen blev han genast gripen av denna och kände ingen ro, förrän han fått en förening bildad även i Kumla. Han var en god psykolog och därför fullt medveten om att en blåbandsförening inte bara skulle få en lyckosam start utan även vinna allmän anslutning, om man kunde få den person intresserad för rörelsen, vilken hade det största inflytandet i orten. Dennes namn var Axel P. Falk. Den av sann idealitet besjälade kyrkoherden, fann blåbandsrörelsen vara ett uttryck just för vad han själv satte högst: religiositet och nykterhet. Den 1887 bildade Kumla blåbandsförenings första styrelse räknade en stark och representativ trio: Olsson själv, kyrkoherde Falk och församlingens komminister Gustaf Willén. O. hade nu kommit riktigt i organisationstagen och bildade den ena föreningen efter den andra i de största byarna i Kumla. Riktigt nöjd blev han först sedan han fått till stånd en sammanslutning av samtliga länets blåbandsföreningar i ett förbund, Örebro läns blåbandsförbund, en krets-förening av ortens blåbandsföreningar, Kumla blåbandskrets, samt en organisation upptagande samtliga

1880-talets brandväsande i Kumla var inte mycket att yvas över. Olsson insåg tidigare än andra att något måste göras, för att möta den »röda hanens» angrepp mot de lättantändliga stugorna och den dominerande tallskogen. Det lilla samhällets resurser voro emellertid inte stora, men under den tid O. var brandchef,

Kumla Cementvaru- & Byggnadsmaterialaffär

Olof Wirén Tel. 70232, 70862, Bostaden 70224

Tillverkar och försäljer
Maskinstampade betongrör, Kulvert, Rörde-
lar, Brunnsringar, Cementsten, Plansten m. m.

Byggnadsmaterial, alla slag
Mur- och Putsbruk
Distriktsförsäljning för ANKARBOARD

religiösa och nykterhetssammanslutningar i Kumla, nykterhetslokalkommittén. Alla dessa organisationer äro alltjämt i verksamhet. Genom att han sällan försummade att vara med vid Sveriges blåbandsförenings årskonferenser, blev han vida känd bland nykterhetsfolket i vårt land, och »Kumla-Olle» drog sig ej för att slå ett slag i diskussionerna för vad han ansåg vara det rätta.

Intresset för antikviteter dominerar.

Redan 1875 öppnade Olsson urmakerirörelse vid Kumla station. Denna skötte han först ensam. I början av 80-talet kom han emellertid att syssla med något, som intresserade honom vida mer än urmakeriet, nämligen köp och försäljning av alla slags antikviteter. Till att sköta urmakeriet antog han Otto Karlstedt, en urmakerigesäll från Uleåborg, Finland. Denne var tyvärr mycket begiven på sprit och festade under sin första kumlatid om åtskilligt. Genom påverkan av Olsson blev Karlstedt dock så småningom absolutist och en stor tillgång för nykterhetsorganisationerna i orten. Han var nämligen en god sångare och musiker och även framstående recitator. Sin gitarr trakterade han mästerligt och ställde sig gärna till förfogande, då det gällde medverkan vid aftonunderhållningar och dylikt. Hos Olsson stannade Karlstedt till sin död år 1901.

Efter Karlstedts frånfälle överlät Olsson sin urmakeriaffär till urmakaren Ernst Dahlgren. Därmed lämnade han för alltid urmakeriet och sysslade sedan endast med antikviteter. Under sina vandringar eller cykelturer i bygden fann han många värdefulla saker, som tack vare hans påpasslighet räddades från förstörelse. På ladugårdsbackarna hittade han bl. a. vackra tennskålar, som bondgummorna använde till att röra »hönsdrävja» i, ett bruk som O. med rätta tyckte att de voro för bra till. Dessa skålar tog han vara på och mycket annat, som han ansåg vara av värde att bevaras åt eftervärlden. Redan i unga år hade han fått det intresse för fornforskning, som han sedan livet ut bibehöll. Örebro läns museum riktade han med en hel del värdefulla saker, som under tidernas lopp grävts fram på olika platser i Kumla och sedan förvarats i hemmen, tills en dag Olsson ställde om att de införlivades med museét.

Gjorde själv sin cykel.

Olssons mekaniska färdighet tog sig bl. a. uttryck i en egenhändigt tillverkad cykel, vilken han flitigt använde vid sina besök till olika orter. Cykeln hamnade till slut hos länsmuséet, där den ännu är utställd. Ett fotografi av denna cykel återges här ovan. Olsson var för övrigt en ivrig propagandist för cykelsporten, som han ofta utövade även sedan detta fortskaffningsmedel åtskilligt moderniserats och hans förstlingsverk blivit museiföremål. Vänner och bekanta fick han varhelst han drog fram, och bekymmer för mat

Velociped tillverkad 1870 av urmakare G. Olsson, Kumla
(Foto: Örebro läns museum)

och husrum hade han aldrig vid sina färder. »Kumla-Olle» var en trevlig sällskapsmänniska, som man inte tröttnade på i första taget. Nästan lika känd som i Kumla var han i Örebro. På auktionskammaren hörde han till de flitigaste besökarna. Så gott som dagligen kunde man få se honom komma knogande med sina fullstoppade »Kumla-chiffonjéer» (nattsäckar) på väg till museét, stationen eller till någon av sina kunder.

Ett 80-talsbesök i Olssons affär.

Olsson var mycket glömsk, varför det hände att han vid besök hos sina vänner lämnade kvar olika saker, vilket dock inte bekymrade honom så mycket, då han var fullt medveten om, att sakerna snart skulle tillställas honom. En av vännernas döttrar, som ofta fick återställa dylika kvarglömda effekter, skildrar ett besök hos farbror Olsson på följande sätt: »Jag klättrade uppför en smal, brant trappa till andra våningen i ett hus öster om järnvägen (se bilden) och kom så upp i en ganska mörk förstuga. Där stod i ett hörn en gammal kista och i ett annat hörn lågo några delar till taklampor på en hög av »Svenska Journalen». När jag öppnar dörren pinglar en dörrklocka, och så kommer jag in i något, som skall kallas butik. Nog finns det en disk, men det är lättare sagt än gjort att komma fram till den. Ty nedanför den ligger allehanda saker såsom: käppar, paraplyer, lampdelar, väskor, tidningar och en låda med mössor till gamla nationaldräkter. En

Kumla Gummiverkstad

Manne Larsson

Telefon 703 50

Bilringar - Gummireparationer

Gengaskol och Gengasved

försäljes i parti och minut

Olssons urmakeri- och antikvitetsaffär (byggn. till höger)

Huset, numera rivet, låg väster om den fastighet, där Handelsbanken har sina lokaler

eller annan raritet ser jag också där. På disken stå två skyltlådor, den ena med gammalt och nytt bordsilver, den andra med klockkedjor, broscher och dylikt. I övrigt är disken fylld med väckarklockor, tennstop, gammalt porslin, ljusstakar m. m. Runt väggarna stå fullproppade skåp eller hänga klockor och lampor. Innanför disken sitter urmakare Karlstedt och lagar klockor. Från ett mindre rum kommer farbror Olsson själv, hälsande glatt: »Får jag så rart främmande i dag!» Detta rum, som var både kontor och bostad, var möblerat med en enkel träsoffa, ett bokskåp överfyllt med böcker, en chiffonjé och så skrivbordet, fullt med tidningar och tidningsurklipp». De senare klistrade han upp på kvartoblad och lät binda samman i kartonnerade band, som han sedan presenterade sina vänner med. Sin mat och upppassning fick Olsson av familjen våning- en inunder. Han begärde så litet för egen del. I det primitiva rummet fick dock Olsson rätt ofta påhälsningar av traktens notabiliteter. De tittade gärna in till den språksamme mannen. Greve Eugéne Lewenhaupt på Säbylund hade då och då sina vägar till Olsson och tog med intresse del av de gamla luntor, som O. samlade under sina upptäcktsfärder i bygderna. Fanns det någon raritet i bokväg hittade den gärna vägen till det stora biblioteket på Säbylund. Greven och hans anhöriga räknades också bland Olssons kunder. Vid mer än ett tillfälle gjorde den kände ryttaren, greve Clarence von Rosen ett affärsbesök hos O., där han säkert fann åtskilligt som tilltalade en vän av antikviteter. Då var givetvis Olsson i sitt bästa humör och försummade inte att visa inte blott vad han hade i »affären» utan även i den stora gårdsboden, där de antika möblerna voro inrymda.

Vilken samlarvurm hade han inte! Det fanns knappast någon sak, som utbjöds på auktion, som inte fångade

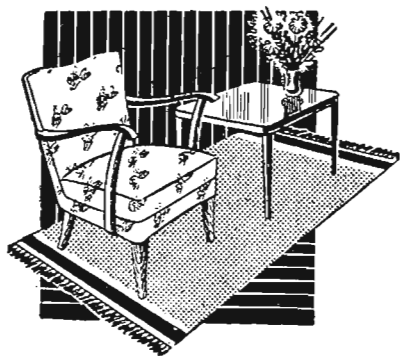
hans intresse. Därför blev han verkligen välsorterad. En av hans grannar var vid ett tillfälle sysselsatt med att förfärdiga en maskin. Härtill behövde han en del rör, skruvar och muttrar av olika dimensioner och mycket annat. Han gick upp till Olsson, där han fann allt vad han behövde. Det tog förstås bra tid att plocka fram de olika delarna i de många lådorna, ty affärens innehavare hade just inte sinne för ordning i varulagret.

Olsson gjorde sig också välkänd genom de auktioner på böcker, nysilvervaror m. m., som han anordnade i Natanael och vid Stene Brunn med Lars Andersson i Kumlaby som auktionsförrättare.

Någon kapitalist blev han aldrig.

O. var minst av allt affärsman. Under sina besök på auktionskammaren i Örebro och annorstädes kunde han ibland komma åt verkliga dyrgripar, vilka han sedan kunde avyttra till samma förmånliga pris han själv betalat. Några anteckningar om inköpspriset lär han aldrig gjort. Han litade på sitt goda minne. När detta svek, så rök både förtjänsten och lite till på de efterträdade antikviteterna. Någon risk att bli uppkörd av honom fanns inte, det förbjöd hans stora ärlighet och mer än lovligt små pretentioner. Han hade dock sina affärsprinciper. Några speciella vänskapspriser tillämpades inte i hans firma. En av hans vänner, som mer skämtsamt än allvarligt prutade på en sak, svarade han: »Det är samma pris för skolmästaren i Hörsta som för drottningen av Sverige». Det är inte bekant om Olsson var kunglig hovleverantör. I alla fall utnyttjade han inte denna utmärkelse i sin reklam.

En dam, som gjorde täta inköp hos Olsson, tyckte en gång att O. tog för litet betalt. »10 kr. för denna sak, det är för billigt!» »Jag vet det», svarade O., »men

Möbler av välkänt fabrikat. Mjuka mattor m. m.

Billigt och smakfullt i goda kvalitéer

HERIBERT ZARELIUS

Telefon 70064

Gustaf Olsson i yngre år

Otto Karlstedt

jag har inte gett så mycket för den, så jag är nöjd med vad jag sagt». En annan gång skulle hon betala en skuld och frågade då honom hur stor denna var: »Det vet jag inte, men det har väl fröken reda på själv». Det hade hon, men tyckte att det borde Olsson också ha. »Nej», sa han, »dom som är så ordentliga som fröken, bryr jag mej inte om, dom andra håller jag nog reda på». Men med den saken var det nog si och så. Med dessa affärsprinciper kunde han omöjligt samla något till hjälp på äldre dagar.

Förnämlig utmärkelse från S. T. F.

Svenska Turistföreningen kunde näppeligen ha en mera intresserad medlem än Olsson. Varhelst han kom framhöll han S. T. F:s förtjänster och de förmåner som ett medlemskap i föreningen medförde. Under 30 år var han kommissionär för årsskriften. Ända in i 75-årsåldern vandrade han omkring med sin kära årsskrift till de flera hundra medlemmarna i Kumla. Det är hans förtjänst att Turistföreningen har så många vänner i Kumla och att kumlaborna i stor utsträckning har till hobby att resa och se vårt vackra Sverige. För sina insatser för föreningen tilldelades Olsson S. T. F:s bronsmedalj.

Flitig ordsmeddelare till N. A. och N. T.

Sedan Saxon flyttat från Kumla tycks Olsson ha övertagit ordsmeddelandena till Nerikes Allehanda. Så mycket fanns givetvis inte att meddela från 80-talets Kumla. Vid Nerikes-Tidningens tillkomst i mitten på 1890-talet medverkade han i den nya tidningen med bl. a. skildringar från olika delar av bygden, med historiska händelser och uppgifter om mera betydande kumla-släkter. På så sätt räddade han åtskilligt för den framtida forskningen, som eljest skulle gått förlorat. Allt vad han skrev i olika tidningar klippte han ur och samlade i »Tidningsurklipp». Tyvärr förstörde han på

älderns dagar mycket av detta. När en av hans vänner en vinterdag besökte O., stod han vid kakelugnen sysselsatt med att tända en brasa. På golvet lågo brinnande pappersbitar, måhända delar av hans »klippsamling». Vännen förstod att den förut rätt svaga synen under den senare tiden starkt försvagats och att den gamle urmakaren numera var urständssatt att klara sig själv. Genom grosshandlare Lasse Buréns initiativ ordnade vännerna då med en livränta. Under sina återstående år fick Olsson en kärleksfull vård hos makarna Persson, Lilla Edet, Kumla, som voro avlägsna släktingar till honom. Telefon insattes och den gamle telefonpionjären var särskilt glad att kunna ringa upp sina gamla vänner och få en liten pratstund då och då. Hans efter uppringning sterotypa »Vem är jag» var välbekant. I särskilt gott humör var Olsson, då någon vän kom till honom med en kaffekorg. Ty liksom de flesta äldre tyckte han mycket om kaffe. Då berättade han förtjust om sitt långa, verksamma liv, som varit så ljust och välsignelserikt, trots att det varit fattigt och armt. Han frågade så litet efter denna världens rikedom — han var lycklig i sin fattigdom. Sin idealitet och originalitet behöll han och sin kärlek till blåbandsrörelsen likaså. När han i 81-årsåldern 1924 slutade sin jordevandring, sörjdes han av många vänner nära och fjärran. Till graven följdes han av en imponerande folkskara. Vännernas generositet räckte även till en ståtlig minnesvård på graven strax norr om kyrkan, och Kumla blåbandsförening svarar för vården av den gamle kämpens sista vilorum.

Nils Helander. Anna Persson.

Kumlanytt - för 50 år sedan.

Icke mindre än 7 nya lägenheter

äro under uppförande i Kumla stations närhet. Mindre bostäder på 3 rum och kök är starkt efterfrågade på platsen. Det ser nu äfven ut som om den på stationens bangård m. fl. ställen omordade osundheten åtminstone tagits i betraktande af flere än prov.-läkaren.

Luffarbragd.

I förra veckan inkommo till en fattig änka i Södra mos två riddare av säcken och käppen, begärande att få koka kaffe. Som gumman hade arbete utomhus, var det bara ett par små barn inne, hvilket gaf de värda »herrarna» anledning att tillägna sig ett par skor och ett par strumpor. Det är godt om luffare i dessa trakter. Som de äro mycket sällskapliga af sig komma de merendels två till tre stycken och ännu flera i sällskap och påträffa de då någon ensamboende uppföra de sig allt utom ridderligt, heter det i N. A. jan. 1894.

Hj. Modins Klackfabrik

Elvesta, Hällabrottet

Telefon Örebro 72079

Tillverkning av

L Ä D E R K L A C K A R

såväl Dam-, Mans- och Barn

P O M P A D U R K L A C K A R

alla slag

Erik Jonsson

Erik Jonsson och Erik Rube

— två grundläggare i 80-talets Kumla

En pratstund med en minnesrik 80-åring

De äro numera lätt räknade, som på 60-talet sågo de första konturerna av Kumla samhälle i vardande, sågo hurusom den ena bräschan efter den andra slogs i den dittills allenaarådande storskogen, hörde hur yx- och hammarslagen blandade sig med tallarnas sus, då den ena furan efter den andra fick ge vika för att ingå som en del i de första »stationarnas» bostäder.

Kumla Julblad, som tagit till sin speciella uppgift att rädda så mycket som möjligt av våra åldriga församlingsbors hågkomster från det gamla Kumla, har haft ett sammanträffande med f. hemmansägaren Erik Jonsson i Ekeby, vilken inte blott varit vittne till en hel del småstugors tillblivelse i samhällets barndom utan även lagt grunden till flera av dem. Tillsammans med en byggmästare Erik Rube, utförde han grundläggningar under slutet av 70- och början av 80-talet på olika ställen i stationssamhället. Vid en pratstund med den gamle odal mannen, som förra året startade det nionde decenniet, visade det sig, att Erik Jonsson är väl laddad med minnen från det Kumla, som en gång var.

— Vilka fastigheter var det, som Ni lade grunden till?

— Det var »bolagsboa», som nu äges av fru Anna Björkman, doktorsbostaden, Natanael, Hotell Rube och många fler.

— Hotell Rube! Finns det huset kvar?

— Ja, det är samma hus som bagaremästare Friberg haft i många år och som nu på sistone restaurerats. När vi grävde grunden till Natanael, hittade jag på en brännsvinskällare, som tillhörde »Langare-August», vilken var känd för sitt langeri åt skomakargesällerna.

— »Doktorsbostaden» är väl mycket ändrad, sedan Jonsson la grunden där.

— Javisst. Erik Olsson gjorde av med mycket pengar på sin villa. Jag la grunden åt en fanjunkare Hjerpe. Han betalade mig 15 kr. för arbetet. Timpningen var inte stor, men man fick bra mycket mer för slantarna då än nu.

— Fanns det cement redan då?

— Jag kan tala om, att jag var med och gjorde slut på den första cementen, som kom till Kumla. Men maken till cement, som vi använde till källaren under nuvarande Strömzéns garnaffär, har säkert varken förr eller senare funnits i Kumla.

— Vem var Erik Rube?

— Han var känd av alla kumlabor på 80-90-talet: Hustrun skötte om »Hotell Rube», medan Rube själv sysslade med husbyggen. Han var mycket rörlig av sej och överlät det mesta av grovarbetet åt mej. Varken Rube eller jag var nykterister. Men en kväll när vi hade supit oss riktigt fulla, blev vi godtemplare. Det fanns i början på 80-talet en loge i Hörsta. När den en lördagskväll hade ordnat med en fest, var Rube och jag där. Vi var så redlösa, att vi måste ta stöd mot en vägg för att hålla oss uppe. När vi blev tillfrågade, om vi ville bli godtemplare, så svarade vi ja. Dan därpå skämdes vi för vad vi gjort. Jag gick hem till Rube och frågade honom, hur vi skulle göra, om vi fortfarande skulle vara godtemplare. Rube tyckte som jag, att vi kunde väntat och gått in i logen tills vi varit nyktra, men när vi gett nykterhetslöftet, skulle vi visa, att vi var karlar till att hålla det. Jag blev sedan ledare av logen. När längre fram Hörsta blåbandsförening bildades, föreslog jag, att vi skulle upplösa logen och gå med i blåbandsföreningen, och detta hade ingen nåt emot.

— När lämnade Rube Kumla?

— Rube hade åtagit sej att bygga Johanneskyrkan. Jag hade då slutat med grundläggningsarbetet och blivit bonde. Men jag hade inte avbrutit förbindelsen med honom. Och det har jag inte gjort än. Johanneskyrkan börja han bygga 1897, och jag hjälpte honom med ett litet lån. En dag blev jag riktigt förbluffad, när jag träffade honom på Skolvägen. Jag förstod, att det var något särskilt med honom. Han betalade sin skuld och tryckte min hand hårt och sa farväl. Så bruka han

BENGTSONS

HERRKONFEKTION

Tel. 701 82

G O S S K L Ä D E R
H E R R K L Ä D E R
A R B E T S K L Ä D E R

Erik Jonsson och Erik Rube i yngre år

aldrig bete sej. Dan därpå var han inte längre kumlabo. Rube var en präktig karl, som jag alltid tyckt om.

— Vart tog han sedan vägen?

— Han kom först till Boden och blev mycket anlitad som landsvägs- och brobyggare. När han för några år sedan fyllde 80 år, uppvaktades han t. o. m. av landshövdingen, som tackade honom för hans utmärkta ledning av olika brobyggnadsföretag i Norrland. Rube bor sedan många år i Nattavaara. Vi ha skrivit till varandra under alla åren. Här har jag ett brev från honom, som jag fick för ett par dar sen'.

— Nu lämnar vi allt Rube. Kan man få höra något om den andre grundläggaren? Var i Kumla socken är Jonsson född?

— Jag är född i Haget i Södra mos på den gård, som August Eriksson i Sichelsta nu rår om, men som fabriköf Gartz och efter honom Aug. Nyström haft.

— Berätta lite om ungdomsårens upplevelser!

— Det är inte så märkvärdiga saker man varit med om. I kyrkskolan gick jag först i skola hos mamsell Lindblom och i folkskolan hos Hörngren och Dreborg. Jag var med redan från Dreborgs första skoldag i Kumla. Han var en duktig lärare och hade mycket arbetsamt med sina många skolbarn. Vi var över 100 st.

»Läste fram» gjorde jag för komminister Norelius. En gång fick jag läsa för själva biskopen, som hade visitation i Kumla. Hemma fick jag själv sköta lantbruket. Far var mest intresserad av att snickra. Han påstods vara den likste snickaren i bygden och gjorde både chiffonjéer och tröskverk. Thermaenius i Hallsberg och far var bekanta. De hade träffats på bönmöten och blitt trosvänner. Så det var Thermaenius, som intresserade far att göra tröskverk. Jag var knappt mer än tolv år, när jag fick fara omkring i gårdarna och sätta upp tröskverk och hjälpa till med matningen.

Tröskverket var monterat på logen med körvandring utanför. För mitt arbete fick jag 25 öre om dan och maten. Per Olsson i Julsta var alltid snäll och gav mej en 25-öring extra, som jag var mycket glad åt.

När Erik Jonsson förra året fyllde åttio år, berättade han för sign. J. S. en del minnen från sitt långa liv. Följande »klipp» ur K. T. är som beställt för denna artikel.

— Det var väl inte så stora skördar på gårdarna?

— Nej, det var små skördar. Det var skillnad på skördar förr och nu och skillnad på redskap. Jag minns far fick en långåsaplog på ett behändigt sätt. Han satt inne hos banvakt Pettersson i Södra Mos, som klippte håret på honom. Då kom en smed, som hette Jon Olsson in. Han var inte nykter. Han kallade far »proselyt», därför att far var läsare, och slog till honom en riktig örfile. Far var inte belåten med den där örfilen utan gick in till A. P. Andersson i Södra Mos och frågade, vad han skulle göra. »Det ska jag hjälpa dig med», sa Anders Petter. »Du har dålig långåsaplog. Jon Olse ska få göra dej en ny». Nästa dag var Jon Olse nykter, och det blev bestämt att långåsaplogen skulle bli ersättning för örfilen. Det blev en bra plog.

— Hur såg den ut?

— Den var som ett årder men med vändskiva och en lång stång som gick ända till oket på oxarna. Man gick vid sidan om plogen. Den tog breda tiltor, så den gick rätt tungt. »Bäst gick den när min bror August satt på och åkte».

— Jaså, han satt på plogen, August, när han var liten, och när han blev stor, satt han rådman i Arboga.

— Ni körde med oxar?

— Först hade far en häst och grannen hade en och så hjälpte vi varandra. Men så flyttade grannen, och då fick far sälja Bläsen till slakt åt Molinder på Ladugårdsskogen för 15 kr.

— 15 kr. för en häst?

— Ja, de fick inte mer för en slakthäst. Hästkött ville ingen äta. Men förresten for far till Folketorp och köpte en ko sen för 20 kr. Det var inte så höga priser.

Som sjuttonårig säger Erik Jonsson farväl åt lantbruket för att tillsammans med Erik Rube öka ut det lilla bostadsbeståndet i Kumla stationssamhälle. Redan efter tvenne år har han återgått till modernäringen, nu som dräng hos Carl Persson i Vesta. Den unge Erik Jonsson tycks ha haft svårt för att välja levnadsbana, ty efter den korta exercisen är han åter hos Erik Rube. Han får vara med om ladugårdsbyggnader på olika platser i Kumla och annorstädes. En upplevelse var givetvis, när han av en byggmästare Jansson erbjöds att få plats vid ett större bygge i Tumba utanför Stockholm.

1891 blev det avgjort, att Erik Jonsson skulle bli lantbrukare. Det året gifte han sig och köpte svär-

Byggmästare Evert Johansson

Utför nybyggnader, reparationer
ritningar och arbetsbeskrivningar

TEL. 70231

TEL. 70231

Haget i Södra Mos, där Erik Jonsson föddes

faderns gård i Ekeby, som han brukade i ej mindre än fyrtio år. 1931 överlämnade han gården till en av sönerna. Erik Jonsson har tagit livligt del i såväl kommunalt som föreningsarbete. Under längre eller kortare tid har han tillhört fattigvårdsstyrelsen, kyrko- och skolrådet, kyrkofullmäktige, Kumla Sparbanks styrelse, brandstodsbolagets styrelse, kassör för Ekeby torvmosse, ordf. i byastämman m. m. Inom Hörsta friförsamling, blåbandsföreningen och blåbandskretsen har han innehaft ledande poster.

Hörsta skola omhuldade han på ett alldeles särskilt sätt under sin mångåriga tjänst som tillsyningsman för skolan. Var det något som han tyckte skolan behövde, skaffade han det, ibland utan att underrätta skolrådet eller skolstyrelsen förrän räkningen presenterades. Kamraterna knorrade nog då och då över Erik Jonssons egenmäktighet, men kärleken till skolan och de små barnen var ett så vackert och framträdande drag hos Hörstatillsyningsmannen, att det skulle aldrig ifrågakomma att vi, hans kamrater, ej skulle godkänna hans åtgöranden. Till allt annat har Erik Jonsson också varit auktionsförrättare. Vi låta honom själv berätta härom.

— Min första auktion höll jag i Södra Mos hos Otto Pettersson i husarbostället. Jag tyckte det skulle vara riktigt roligt att få vara ropare, men bara inte Lars Andersson i Kumlaby kom på auktionen. Han var ju van ropare och jag hade stor respekt för honom, och jag var säker på att om jag fick se honom bland auktionsfolket, skulle jag gå bet. Han kom dock och ställde sej bredvid mej. Men jag tog mod till mej och försökte glömma, att han var med, och gjorde mitt bästa. När auktionen var slut, kom Lars Andersson och hälsade uppmuntrande: »Du var inte så dum, du ska få bli ropare hos mej.» Så blev det och jag ropade många gånger åt honom. Själv höll jag dock egna auktioner. Gräsauktionerna på Säbylund tyckte jag mycket om. Jag stod på en planvagn, som kördes utefter tegarna, och ropade och sålde. Mycket folk var samlat, och utropen tog i regel ej mer än fem minuter. När en blir

så gammal som jag, så saknar man den tid då man fick vara med här och var och träffa samman med kamrater i olika nämnder och styrelser. Nu är man för gammal för att vara med, och tiden blir lite lång ibland. Det dröjer nog inte så länge, förrän jag får flytta hem.

— Vi ska hoppas, det inte blir så snart. Jonsson ser ut att orka med många år än.

— Ja nog är jag kryare nu än för ett år se'n.

N. H.

VET NI?

Vet Ni, att Anders Larsson - tornresare från Kumla åren 1666—67 byggde Sköllerstas ännu kvarstående klockstapel? Hans betalning var 170 daler kopparmynt, motsvarande i nutida mynt knappt 150 kronor.

Vet Ni, att Axel P. Falk, kyrkoherde i Kumla åren 1865—1904, alltifrån sin omvändelse i ungdomen och till sitt livs slut gav tionde?

Vet Ni, att Säby (Säbylund) finnes omnämnt i påven Innocentii III bulla av den 7 maj 1216 såsom givet till Riseberga kloster?

Vet Ni, att under år 1844 — således för 100 år sedan — antalet födda i Kumla utgjorde 100 och antalet döda 61?

Vet Ni, att Kumla har gränser mot åtta andra kyrksocknar?

Vet Ni, att vid reformationen i Kumla indrogos till kronan ej mindre än 23 kyrkogods med 28 utjordar?

Vet Ni, att första versen av den av Frans Michael Franzén år 1813 skrivna psalmen »Hör Gud ännu sin nåd dig bjuder», ursprungligen skrevs för en av Kumla kyrkas klockor?

Vet Ni, att vid vårflod för omkring 120 år sedan (innan Mosjön var sänkt) gäddfiske med ljustring idkades vid Mos och Bränsta byar?

Vet Ni, att ett jättepäronträd från medeltiden ännu finnes på häradsdomare Anderssons gård i Södra Sanna i Kumla?

Vet Ni, att för 100 år sedan funnos i Kumla 24 indelta soldater, tillhöriga Nerikes regemente och 33 husarer, tillhöriga Livregementets Husar-Corps?

Vet Ni, att ritningarna till nuvarande kyrkskolan i Kumla på sin tid uppgjordes av dåvarande stadsarkitekten i Örebro, sedermera länsarkitekten i Kopparbergs län Magnus Dahlander?

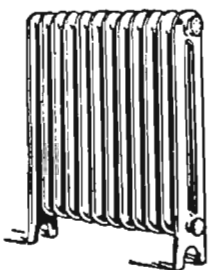
Vet Ni, att Måns Bengtsson Natt och Dag, Engelbrekts baneman, år 1453 ägde hela Säbylund?

Vet Ni, att den äldsta kända kyrkoherden i Kumla är »herr Lars», »curatus i Combla 1317»?

Vet Ni, att Kumla Julblad utkommit regelbundet sedan år 1930?

H. J.

RÖRLEDNINGSENTREPRENÖR

A. AHLSTRAND

Utför Värme-, Vatten- och Avloppsledningar, VC- och Pumpanläggningar
Reparationer av alla slags rörledningar utföras omsorgsfullt och billigt

Kostnadsförslag på begäran

Telefon 70317

Kumla Foder- & Utsädesaktiebolags utsädesvaror genomgå förädling i egna anläggningar i Närke, där firman förfogar över en modern maskinell utrustning, på toppen av teknisk utveckling. Företagets verksamhet omfattar numera köp och försäljning av utsäde, gräsfrö, spannmål, stråfoder, kraftfoder, gödselmedel och traktorer

KUMLA FODER- & UTSÄDESAKTIEBOLAG

K U M L A

NORRKÖPING

ÖREBRO

FELLINGSBRO

ViviAnne
DAM- & FLICKSKO

Margareta
HANDGJORD DAMSKO

Cambridge
HERRSKO

Efterfråga alltid våra inregistrerade varumärken

JOEL ANDERSSON, Kumla

HANSA

STOCKHOLM

Aktiekapital och reservfond:
6,000,000

FÖRSÄKRING

Ombud i Kumla:

Grossh. JOEL ANDERSSON

Tel. växel 709 40, bostad 703 45

KUMLA TRYCKERI — då det gäller trycksaker

Anna-Greta Nyström

Kumlaidrotten i år

Ungdomlig framåtanda

Kumla Julblads hederspris till

Anna-Greta Nyström o. Sten Olsson

Sten Olsson

Vem som skulle få Kumla Julblads pris för bästa idrottsprestationen under år 1944 var mycket svårt att avgöra. Tidigare har Verner Hardmo och Åke Andersson varit pristagare, och dessa båda voro alltså ur räkningen. Men det fanns andra gångare, en man och en kvinna, som aspirerade. Och vilken av dessa hade de bästa meriterna?

Besegrade svensk mästare.

Sten Olsson har en mycket god säsong bakom sig. Hans placeringar äro 9 segrar, 4 andra-, 1 tredje-, 4 fjärde- och 1 femteplacering. De många segrarna ha nåtts till stor del beroende av, att Sten Olsson sluppit gå tillsammans med Verner Hardmo och de andra elitgångarna, då han är senior. Detta förringar dock inte hans prestation. Bland segrarna märkes den i Skillingemarschen, där han bl. a. besegrade svenske mästaren på den 20 km. långa banan. Segern i landskapsmatchen Närke-Västmanland är också god, men segern i Mariestad på 15 km. landsväg får man sätta främst. Då lyckades han också stryka Verner Hardmos namn på ett ställe i distriktets rekordtabell. Stens nya distriktsrekord lyder på 1,07,53.

Drar sig ej för att taga upp konkurrensen.

Ensam dam bland Kumla-gångarna är Anna-Greta Nyström, och man måste säga att det är aktningvärt att som hon, med aldrig sinande energi, ägna sig åt gångsporten så som hon gör. Det är en prestation, värd att belönas, bara den. Men Anna-Greta har också nått resultat, som inte skämmas för sig. Hon har varit tvungen att gå i elitklassen, och där är ju konkurrensen hårdare. En gång har hon blivit sju (SM 5 km.), två gånger sexa, i landskampen Förbundet-Pressen samt SM 10 km., varvid hon även slog nytt distriktsrekord med tiden 53,06. Fyra har hon blivit tre gånger och vid ett av dessa, Kumlatrampen, slog hon nytt distriktsrekord på 5 km. Tiden var 26,47,8. För övrigt har hon 2 tredje-, 4 andra- och 3 förstaplaceeringar. Distriktsrekord har hon slagit fyra gånger i år och damernas DM-tecken har hon erövat. Att det inte alltid är placeringen, som avgör hur god prestationen är, ser man på Anna-Gretas resultatlista. De bästa prestationerna har hon gjort vid de tillfällen, då placeringarna blivit sämst. Detta beror ju också på, att Anna-Greta inte drar sig för att taga upp konkurrensen med någon. I distriktets rekordtabell har hon nu sitt namn på tre av fyra möjliga platser. Ett annat bevis på hennes klass är, att hon är den tredje inom distriktet som erövat »guldet». Tidigare har detta bara tilldelats Verner Hardmo och Britta Hjærtman inom distriktet.

Vem av dessa båda gångare skulle få priset? Säkert tycker Ni att båda äro värda det och så blev också beslutet. Anna-Greta Nyström och Sten Olsson heta således årets innehavare av Kumla Julblads hederspris för bästa idrottsprestation 1944.

Ett bemerkelseår för bandyn.

När man ser tillbaka på det gångna idrottsåret, är det en del saker som framträda mer än de övriga. Först och främst tänker man då på framgångarna inom gångsporten, där Verner Hardmo nu har 7 av de 13 världsrekorden, och att han jämte Åke Andersson, Sten Olsson och Anna-Greta Nyström, alltså de fyra gångarna, som erhållit Kumla Julblads hederspris, varit Kumlakamraternas första medlemmar, vilka deltagit i en landskamp. Men det finns också anmärkningsvärda förhållanden, som inträffat under året, vilka man har så lätt att glömma. Vem tänker således på, att 1944 var det första året, som IFK spolade sandplan i Idrottsparken och således fick landbana igen efter 15 års uppehåll. Och vilket uppsving som därigenom kom i bandyn. För att tidigare endast haft ett lag i elden, blev det nu genast tre. Och glädjande är, att ungdomarna visade lovande takter. Fjölårsmästarna Åskersund kunde inte besegra juniorlaget på ordinarie tid utan måste få förlängning för att kunna gå vidare i DM. För bandyn har således det gångna året varit ett bemerkelseår.

Inkallelserna ha bidragit till att de äldre utövarna av någon idrott ej kunnat framträda så mycket. Det är kanske därför som ungdomens prestationer framträda så klart. Inom allmänna idrotten ha några märkliga resultat inte nåtts, men det finns många lovande förmågor i denna krets, och namnen Sven Rosdahl, Gösta Larsson, K.-A. Rehnberg, Åke Stridsberg m. fl. kommer man säkert att få höra talas om i fortsättningen. Gösta Larsson tog för övrigt i år sin andra inteckning i Larmässopokalen, på samma gång som han satte nytt rekord.

Medaljer till juniorlaget.

Fotbollen har liksom tidigare år varit den dominerande grenen hos IFK. A-laget lyckades säkra en plats i serien, även om situationen vid våromgångens början var mer än svart. Inkallelserna bidrogo till att seriestarten på hösten inte blev så lyckad, men med de spelare som Kumla nu förfogar över kan ett mycket bra lag byggas upp, även om det inte går på en gång. Reservmaterialet är mycket gott, B-laget leder sin serie överlägset vid höstomgångens

Kumla Cykel- & Sportaffär

EVERT STROM

CYKLAR förnämsta fabrikat - SPORTARTIKLAR för vinter och sommar
RADIO - CYKELREPARATIONER utföras omsorgsfullt - Auktoriserad
HERMES-försäljare - SLÄPKÄRROR för cyklar tillverkas - BATTERIER
LADDAS - DÄCK - SLANGAR - TILLBEHÖR i största sortering
Vinterförvara Eder cykel hos oss

TELEFON 704 23

Det segerrika juniorlaget

Stående från vänster: Alf Karlsson, Gösta Axelsson, Börje Andersson, Gösta Larsson, Karl Henry Johansson, Ingvar Berglund.

Sittande: Ingmar Johansson, Bert Johansson, Stig Sohlman, Lennart Eriksson, Arne Eriksson.

slut. Även inom denna gren har ungdomen framträtt mest, och årets juniorlag kunde hemföra sin serie som överlägsna vinnare. I semifinalen mot Frövi vann laget med 2—1 under det DM-finalen mot Örebro SK slutade med förlust, 1—0. Det blev således ett andrapris och medaljer för prestationen. För övrigt kan nämnas att korfbollen åter satt fart. Årets Kumlamästare blev Kommunalarbetarna.

Ett bra tennisår.

Tennisen har åter börjat skjuta fart i Kumla. Storspelarna Bengt Nyvelius och Verner Lindblom äro två utmärkta förstärkningar, som tennisklubben fått under året. En nybörjarskurs har givit över förväntan goda resultat, och i klubbmästerskapet ställde inte mindre än 36 deltagare upp, en vacker rekordsiffra. Juniorerna ha även i denna sport utmärkt sig och vid årets DM-tävlingar belades andra, tredje och fjärde plats av Kumlaspelarna Kurt Andersson, Stig Ceder och Göte Johansson. Vid DM-tävlingarna i inomhustennis belade Stig Ceder andra plats. Fem av under året avverkade sex klubbmatcher ha vunnits.

Som synes tycks det inte vara något fel på ungdomen i Kumla, när det gäller idrott och sport. Förutsättningarna för att kommande säsong skall bliva mycket god äro stora, och man får bara hoppas att så också blir fallet.

Slutligen bör också nämnas, att år 1944 berikades Idrottsparken med en bastu, vilken livligt uppskattas bland idrottsmännen.

Håpe.

KUMLA JULBLAD
ÄR TRYCKT Å
KUMLA TRYCKERI

Gartzvägen

Anledningen till att Södra mos-området växt fram med så enorm hastighet var inte minst Gartzvägens tillkomst. Innan vägen byggdes, fanns endast kärr och skog på nästan hela området. När man i våra dagar betraktar detta fordom så stora skogsområde med sina vackra villor och trädgårdar, så kan man inte underlåta att utbrista: Tänk, vad Kumla har gått framåt på ett par årtienden.

Med Gartzvägens tillkomst öppnades en ny infart till Kumla samhälle och skapades betingelser för bebyggelse i stor skala utefter båda sidor av den breda vägen.

Den som öppnade denna farled var fabrikör J. A. Gartz, som under förra världskriget var ägare till en lantgård i Södra mos samtidigt som han var ägare till en större skofabrik vid Kvarngatan i Kumla. Det låg i Gartz intresse att få en farbar väg fram till sin lantgård i Södra mos. En gångstig genom skogen från Mossbanan fram till Sörbyvägen var allt som fanns att bjuda på. När kriget slutade 1918 blev det först en stagnation för så gott som alla skofabriker. Allmänhetens köplust försvann helt plötsligt. Ingen ville köpa några skor, utan alla avvaktade en prissänkning. Det blev en svår tid för många en tid framåt. Här och var i stugorna saknade man medel till det allra nödvändigaste för familjens försörjning. En mörk tid stundade. Att få något arbete var omöjligt. Man fick på bästa sätt fördela det illa understödet och hoppas på bättre tider.

En dag ljusnade det helt plötsligt. Gartz framlade ett förslag att lösa arbetslöshetsfrågan vid sin fabrik. Förslaget gick ut på anläggning av en väg genom skogen mellan Mossbanan och Sörby. Många av hans arbetare fick arbete en ganska lång tid framåt. Anläggningen kostade åtskilligt med pengar, men Gartz var denna

Parti från Gartzvägen

Köp **Radio** till Jul!

Marknadens förnämsta fabrikat såsom: Svenska Orion Philip, Dux, Aga, Hornyphone m. fl. demonstreras och försäljas på förmånliga villkor. Reparationer utföras under full garanti

Radiofirma Hjalmar Pettersson

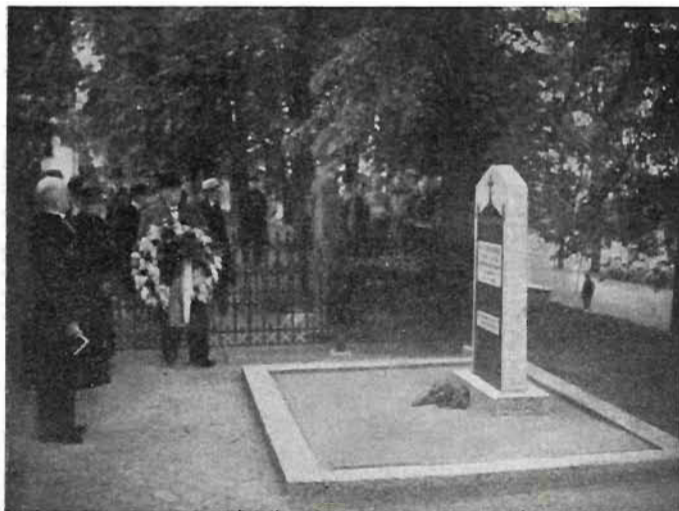
Kungsvägen, Kumla. Tel. 705 91

**KUMLA GLASMÄSTERI
& RAMAFFÄR**

Inneh.: Nilsson & Olsson
Köpmang. Tel. 70437

Stor sortering av alla slags Tavlor i olika prislägen
Fotoramar, Spegel, Ramlist. Inramningar utföras

Offert lämnas på fönsterglas till byggen
Fönsterglas insättes

Den 17 juni i år avtäcktes å Kumla kyrkogård en minnesvård över församlingens förre kantor och lärare C. F. Dreborg. Medel till vården hade, genom denna tidnings initiativ, insamlats bland D:s elever. Insamlingen gav ett så gott resultat, att gravens framtida underhåll säkrats. Vid högtidligheten å kyrkogården närvaro ett 100-tal av D:s elever. Avtäckningen förrättades av prosten C. G. Willén. Dessutom talade kyrkovård Arvid Ericsson och överlärare Josef Svensson, vilka också nedlade kransar från resp. elever och Kumla Lärareförening.

Minnesvården har följande inskription:

C. F. DREBORG

1827—1917

Lärare och organist i Kumla 1872—1902

Tacksamma elever reste vården

tid en förmögen man och hade ej heller någon svårighet med att låta pengarna vara, i rörelse. Arbetet gick framåt, skogen avverkad, stubbar brötos upp och diken grävdes. Man masade sig fram över kärr och oländig mark, ingenting fick hindra, att Kumla samhälle skulle få en ny förbindelse med ytterområdena. Sedan den stora rikshuvudvägen dragits fram, kom Gartzvägen att bli en pampig infart till Kumla stad. Bred och rak ligger den, och den stora trafiken vittnar om vilken betydelse vägen har i våra dagars Kumla.

Emellertid stannade det ingalunda med vägbygget. Gartz byggde också den första villan utmed sin väg. Villan liksom vägen fick namnet efter sin byggherre. På några få år blev Södra mos-området ett litet samhälle för sig. Fastighetsägarna själva ha nedlagt ett beundransvärt arbete. För var och en av dessa gällde det att ordna med vägar ut till den stora stråkvägen. Att stå på skofabriken hela dagen och sedan på kvällen och nätter odla sin tomt, det var många arbetares lott, en prestation som hedra dessa nyodlare och som inte minst deras efterkommande få njuta frukterna av.

När Södra mos fastighetsägareförening bildades, blev det mera enhetlighet i ordnandet av villaägarnas många

problem. Framförallt var det vatten- och avloppsfrågan, som kostade åtskilligt bekymmer och arbete, innan föreningen genom en överenskommelse med Kumla mp. fick denna angelägenhet ordnad. Vid inkorporeringen till Kumla stad 1941 kom frågan upp på nytt. Villaägarna gjorde gällande, att de villkor, som samhället genom fastighetsföreningen fastställt, vore alltför betungande för att kunna infrias. Nya underhandlingar inleddes, vilka ganska snart fingo ett för villaägarna mera tillfredsställande resultat.

Södra mos-området är rikt på idyller. Under soliga försommardagar är det en lust att vandra omkring och se de många välskötta trädgårdarna med myriader av blommor och ståtliga fruktträd, vilka synas trivas bra i den tidigare vattensjuka jorden, men som nu genom dränering försatts i god kultur. Stan ser nu inte bara till att gator och vägar — och sådana finns det gott om här — äro i prima skick, utan även att belysningen är tillräcklig. Så länge hrr Haglund och Manfred Johansson ha något att säga till om ljuset i Södra mos, kommer det inte att klicka.

Den man, som öppnade vägen för en omfattande villabebyggelse, är numera borta. Utan hans verk hade det säkert dröjt mycket länge, innan bebyggelsen satt fart i Södra mos. Gartz framstår för detta sitt initiativ som en man med kraft och vilja, en man, som visade att svårigheterna äro till för att övervinnas. Vi äro skyldiga Gartz ett särskilt erkännande för hans skapelse.

Glöm inte julfärven
till småfåglarna!

Pensionärshemmet

Hos BRÖDERNA SANDBERG

får Ni fermt expedierat och reelt lagat i allt vad som hör till motorbranschen.

Fullständig mekanisk verkstad. Oljor, Tillbehör, Svetsningar

Cylinderborrningar

Telefon 70113

En elegant **SKJORTA** och **SLIPS**

är en praktisk och alltid välkommen
JULKLAPP till en herre!

MOBERGS, Kumla

TELEFON 706 27

Julhandla Edra specerier och
matvaror hos
SAHLINS

SÖDRA ÅKERIET

Inneh.: GOTTHOLD NYLÉN

Köpmangaton, Kumla

REKOMMENDERAS!

Tel. 701 78

All slags transport utföres

Vid behov av **SKODON**

rekommenderas

Elis Schölins Skoaffär

Telefon 704 42

Passande Julklappar!

Fick- och Armbandsur, Ringar, Collier,
Kedjor, Borstar, Tenn- och Nysilver-
varor, Bordsilver, Glasögon m. m.
köpas fördelaktigast i

L. N. Brinks Ur- & Guldsmedsaffär

Kumlanytt - för 50 år sedan

Kumla kompani

är nu ett minne blott. Manskpet har nämligen den 17 febr. tilldelats nummer på Lifkompaniet, Askersunds kompani och Öster-Nerikes kompani.

Sex slagskämpar från Kumla

gjorde trettondedagsafton vägarna osäkra i Hidingetrakten—Hardemo, där de öfverfölo dem som kommo vägen fram. Två personer voro särskilt utsatta för slynglarna och fick söka läkare.

Kronolänsman Anders Velin,

som under förföljandet af en rymling för några mån. sedan råkade bryta ena benet, och få knäskålen svårt skadad, så man fruktade för invaliditet, är nu så pass återställd att han åter kan gå med tillhjälp af käpp.

Krig i fred

spelades den 16 maj på Sannahed, då ett par hundra beväringar råkade i bärsärkaraseri mot en skjutbanedirektör och hans damer. Tältet sönderrefs och andra saker sönderslogos. Ynglingarna förde ett hiskligt oväsen, som hördes långt omkring och häri blandade sig stämmorna af de uppskrämde skjutbanedamerna, vilka ömsom gräto, svuro och gallskreko. Major Vogel let det bero med ett lämpligt tal till manskpet.

Af motgång

har en hemmansägare i Kumla på sistone förföljts, först reste hans dotter till Amerika med sin hjärtans kära och gifte sig där mot faderns vilja. Så blef för en tid sedan en son så illa slagen af en häst, att det torde dröja, innan han blir återställd, och för några dagar sedan försvann en annan son och intet spår har synts af honom. Sist och värst drabbades han af sorg då hans hustru afled.

Vid Kumla station

kommer under sommaren att uppföras ett halft tjug byggnader. En större klädesaffär skall snart öppnas och likaså en matvaruhandel, så att det börjar att se ut som om platsen skulle få sina lekamliga behof tillgodosedda. Äfven fotografiateljé har här öppnats (Knut Andersson) »där man kan få dussinet fullt på ganska kort tid». En barberare tänker också bosätta sig därstädes. För öfrigt råder för tillfället bostadsbrist vid station. Knappt ett enda rum finns att hyra. Så t. ex. skulle en urmakare bosätta sig i Kumla men i brist på lokal måste han afstå därifrån och en skrädderiaffär måste i brist på lokal flytta från stationen.

Urmakaren fick emellertid snart lokal, ty på hösten samma år annonserar Gustaf Olsson om att han öppnat affär vid Kumla station. Mycket tyder på att han var författare till ovanstående notis liksom till de meddelanden från Kumla, som då och då voro synliga i N. A.

KUMLA ÅKERI

Innehavare: HENRY och HARALD KARLSSON

Rekommenderas!

Utför alla slags körningar

Tel. 706 58, 706 59

För

Jul- STOKET
BAKET
BORDET

hos

Enoch Pettersson
kumla

Speceriaffären
Tel. 703 73

LUXOR och CENTRUM
RADIO

Reparationer — alla märken

Eklöfs Tel. 706 44

EBBA LUNDHOLM

Tapisseri- & Kortvaruaffär

Tel. 70206

Rekommenderas för Julinköpen

E. Melins Begravningsbyrå

Ombesörjer allt för såväl
JORDBEGRAVNING som
ELDBEGÅNGELSE

Begravningsbil tillhandahålles
Telefon 700 61

CARL JOHANSSONS

TRÄVARUAFFÄR

Hyvlat o. ohyvlat virke

Masonite och Treutex till
lögsta priser

Telefon 70060

Allt för bilen

i —

CARL SUNDBERGS

Motorreparationsverkstad

Kumla Tel. 70435, 70601

Kumla Battericentral

Hugo Johansson

Försäljer, reparerar och laddar
alla slags ackumulatörer

TELEFON 70088

Välkommen Julklapp

är en kartong VISITKORT!

KUMLA TRYCKERI

Nya Kartongfabriken

Tillverkning av
SKO- o. KONDITORI-
KARTONGER

Telefon Kumla 70285
Filialen, Örebro 15418

Julens blommor

Hyacinter, Tulpaner
Begonier, Cyclamen
m. m.

Katrinelunds Handelsträdgård

Sörby, Kumla Tel. 70399

Blommor för Julbordet köpas fördelaktigt i

Herbert Petterssons

Blomsterhandel och
Handelsträdgård

Tel. 70144, Trädg. 70138

Carl Arbins

RAK- och FRISÉRSALONG

rekommenderas!

Ny Telefonkatalog för Kumla

utkommer i början av 1945

Utgivare: A. Dohlwitz och N. Helander

Annonsera i katalogen! Annonser mot-
tagas av Överkonstapel ELIS LEVIN

Event. ändringar i abonnentförteckn. kan göras hos Dohlwitz Bokhandel

Vid bemärkelsedagar

använd

Kumla Köpmannaförenings

PRESENTKORT

Teknik *den speciella slalompjäxan*

Igloo *den förnäma sportpjäxan*

Högfjäll *den gedigna skidpjäxan*

tillverkas av

C. G. STRÖMS A.-B., KUMLA

Kvalitén finns hos dessa pjäxor i bottenarbetet i den dubbla säkerhet, som ligger i att pjäxorna äro både rand- och becksömsydda. Den finns också betr. **Teknik** och **Igloo** i mellanlägget i foten av svinblåsa, som vetenskapen konstaterat vara ogenomtränglig för vatten men släpper genom luft, så att foten kan andas. Sulornas tjocklek och kvalitet, skinnfodret, patenthakarna m. m. tala för, att Ni vid valet av skidskor bör välja något av dessa märken.

Ströms Skodon bliva i längden billiga
i såväl pris som poäng

Undvik trähusets brandrisk!

Bygg med

YTONG

Det blir ej dyrare, men Ni får trots detta ett hus i högre klass, större varaktighet och mindre underhåll, ett stenhus, högisolerande och med låg bränsleförbrukning. Ytonghuset är god kapitalplacering.

Vi stå gärna till tjänst med alla upplysningar, även då det gäller finansiering och lånefrågor.

YXHULTS STENHUGGERI A.-B.

HÄLLABROTTET

TELEFON 720 70